

1975 2025

50 lat ruchu
Uniwersytetów Trzeciego Wieku
1975-2025

Patronat Honorowy

Marszałek
Województwa
Mazowieckiego

partner projektu
miasto stołeczne
Warszawa

Partnerzy i Sponsorzy IV Wielkiego Kongresu UTW

Bank Polski

2000-2025 LAT
POLSKO-AMERYKAŃSKA
FUNDACJA WOLNOŚCI

VASCO

Patronaty Medialne

Wydawca: Fundacja „Ogólnopolskie Porozumienie Uniwersytetów Trzeciego Wieku”

04 779, Warszawa, ul. Gruszy 32

Redaktor Naczelna: Krystyna Lewkowicz

Wywiad i opracowanie tekstów nadesłanych Florian Kott, Marian Lewkowicz

Konsultanci naukowci: prof. dr hab. n. med. Janusz Szymborski

prof. dr hab. Piotr Błędowski

Współpraca redakcyjna i wydawnicza: Media Servis&Consulting sp. z o.o.

Zdjęcie archiwalne na okładce: I sesja plenarna OPS w sejm RP 2015 r.

ISBN 978-83-943987-9-8

Druk:szczodrak.com. Nakład 1500 egz.

Wersja elektroniczna: www.fundacjaoputw.pl

50-lecie ruchu

Uniwersytetów Trzeciego Wieku

1975-2025

IV WIELKI KONGRES
UNIwersytetów TRZECIEGO WIEKU

PAKT NA RZECZ SENIORÓW 2025

Warszawa, 2025 r.

SPIS TREŚCI

List Marszałka Adama Struzika	3
List Europosła Michała Szczerby	4
Od Zespołu Redakcyjnego	6
Wywiad z Prezes Fundacji „OP UTW” Krystyną Lewkowicz	8
Rozdział I. Kamienie milowe w rozwoju ruchu UTW	14
1. Geneza powstania Uniwersytetów Trzeciego Wieku	14
2. Pierwszy polski Uniwersytet Trzeciego Wieku im. prof. Haliny Szwarc	15
3. Fenomen Uniwersytetu Trzeciego Wieku	22
4. Rozwój ruchu UTW w Polsce.....	24
5. Wielkie Kongresy UTW 2012, 2015, 2019, 2025	26
6. Konstrukcja Paktu Na Rzecz Seniorów 2012	27
7. III Wielki Kongres UTW	29
8. Uchwała Senatu RP „w 45-lecie ruchu UTW”	30
9. Przygotowania do IV Wielkiego Kongresu UTW	30
10. Dobre praktyki na stałe wpisujące się w działania na rzecz osób starszych	33
11. Konkurs na nadanie honorowego tytułu „Wielka Osobowość Uniwersytetów Trzeciego Wieku”	33
Rozdział II. Rola Uniwersytetów Trzeciego Wieku w tworzeniu systemowej polityki senioralnej w Polsce	35
I. Inspiracje europejskie	35
II. Działania polskie	36
Rozdział III. Partnerzy, Sponsorzy, Przyjaciele Uniwersytetów Trzeciego Wieku	48
Warszawa – Stolica przyjazna seniorom. Innowacje i dobre praktyki	49
PKO Bank Polski – na każdym etapie życia	52
ORLEN SA - Sponsor IV Wielkiego Kongresu UTW oraz Sponsor Projektu edukacyjnego dla studentów UTW.....	54
Samorząd Woj. Mazowieckiego.....	56
Totalizator Sportowy Sp. z o.o.	59
Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności	61
Fundacja PZU Partner Główny jubileuszu 50 lat ruchu UTW	63
Deklaracja Programowo – Strategiczna IV Wielkiego Kongresu Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Pakt na rzecz Seniorów 2025	66
Część pierwsza	68
1. Dbłość o zwiększenie liczby aktywnych słuchaczy UTW	68
2. Realizacja programów wsparcia adresowanych do liderów organizacji senioralnych	69
3. Rozwój systemowego wolontariatu senioralnego	69
4. Promowanie wysokiej pozycji seniora w rodzinie i społeczeństwie.....	71
5. Rozwijanie funkcji UTW jako uczelni promujących zdrowie oraz profilaktykę chorób i niepełnosprawności	72
6. Włączenie UTW w rozwój ekonomii społecznej, srebrnej gospodarki i we wspieranie innych obszarów polityki senioralnej m.in. rynku pracy.....	73
7. Tworzenie partnerstw i sieciowanie organizacji	74
8. Kontynuowanie procesu standaryzacji jakości Uniwersytetów Trzeciego Wieku	75
Część druga	77
Postulaty i rekomendacje pod adresem władz publicznych	77

Szanowni Państwo,

umacnianie jedności społecznej i podnoszenie jakości życia osób starszych to jedno z kluczowych zadań samorządu województwa mazowieckiego.

Od lat z wielką satysfakcją wspieramy niezwykle wartościową działalność rozsianych na Mazowszu uniwersytetów trzeciego wieku. Doniosły Jubileusz 50. rocznicy powołania pierwszej tego typu placówki w Polsce to okazja do wspomnień, podsumowań i odczuwania radości z dotychczasowych osiągnięć, a także zaprezentowania wizji dalszego rozwoju ruchu w całym kraju.

Idea kształcenia ustawicznego jest dziś bardzo popularna i rozpowszechniona. Musimy jednak pamiętać, że gdy w 1975 roku śp. pani profesor Halina Szwarz zakładała Uniwersytet Trzeciego Wieku, dopiero kształtował się w Europie projekt uniwersytecki obejmujący edukację i pobudzanie aktywności seniorów. Działająca przy Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego placówka w Warszawie z powodzeniem przecierała szlaki kolejnym tego typu ośrodkom w innych polskich miastach. Aż trudno uwierzyć, że obecnie w samym województwie mazowieckim jest ich już

130! Słuchacze biorą udział nie tylko w zajęciach naukowych, ale również w spotkaniach integracyjnych i wydarzeniach kulturalnych. Mają możliwość korzystania z ciekawej oferty edukacyjnej, a także spędzania czasu wolnego w komfortowych i sprzyjających samodoskonaleniu warunkach. Atuty te wyróżniają polskie ośrodki na arenie międzynarodowej, stanowiąc powód do dumy i satysfakcji nas wszystkich.

Pragnę serdecznie powitać wszystkich uczestników IV Wielkiego Kongresu Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Szczególnie cieszę się, że mamy dziś przyjemność gościć Rodaków z polonijnych Uniwersytetów Trzeciego Wieku. To spotkanie z Nimi jest dla nas niezwykle ważne. Bardzo się cieszę, że w pięknych wnętrzach Teatru Wielkiego – Opery Narodowej Warszawa organizowane jest wydarzenie uświetniające tegoroczne obchody jubileuszowe.

Życzę Państwu wspianiałej atmosfery, wielu konstruktywnych rozmów i niezapomnianych wzruszeń.

Marszałek Województwa Mazowieckiego
Adam Struzik

Szanowni Liderzy i Słuchacze Uniwersytetów Trzeciego Wieku

Z okazji przypadającego w 2025 roku wielkiego jubileuszu 50-lecia ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku, pragnę złożyć Państwu najserdeczniejsze życzenia zdrowia, nieustającej pogody ducha, spełniania wszelkich marzeń i dalszych wspaniałych osiągnięć. Zapoczątkowany przez prof. Halinę Szwarz ruch senioralny przeszedł ogromną drogę rozwoju, zarówno instytucjonalnego jak i merytorycznego.

Ich coraz bardziej rozbudowane programy odpowiadały na nowe potrzeby i wyzwania zmieniającej się rzeczywistości. Przeciwdziałały wykluczeniu informatycznemu, społecznemu i obywatelskiemu osób starszych, inspirowały do działań wolontariackich i samopomocowych.

Powszechną praktyką programową stała się informatyka, nauka języków obcych, sport, turystyka i krajoznawstwo, wspaniale rozwinął się ruch artystyczny.

Założony w 1975 roku na warszawskim Marymoncie przez Panią Profesor pierwszy Uniwersytet Trzeciego Wieku, noszący imię swojej założycielki, funkcjonuje do dziś i wspaniale rozwija ideę uczenia się i aktywności przez całe życie.

To przede wszystkim jego jubileusz i z tej okazji Słuchaczom UTW im. prof. Haliny Szwarz składam szczególnie gratulacje i podziękowania za aktywność i szerzenie idei Pani Profesor.

To kreatywność, krzewienie idei uczenia się przez całe życie, sięganie po śmiałość, innowacyjne cele, niezwykle osiągnięcia społeczne i artystyczne tego ruchu zainspirowały mnie wiele lat temu do utworzenia Parlamentarnego Zespołu ds. Uni-

wersytetów Trzeciego Wieku. Był on zawsze życzliwym partnerem Uniwersytetów na szczeblu parlamentarnym, wsparciem dla ich inicjatyw, doradcą, mentorem i rzecznikiem praw.

Razem tworzyliśmy nowoczesną politykę senioralną w Polsce, a jej sukcesami były tak innowacyjne, prekursorskie dokonania jak m.in. Pakt Na Rzecz Seniorów 2012, którego realizacja pozostawiła po sobie historyczne dokonania, m.in. utworzenie pierwszego Departamentu polityki senioralnej w MPiPS, Rady ds. Polityki Senioralnej, uruchomienie systemowych programów dotacyjnych dla organizacji senioralnych oraz utworzenie pierwszej w polskim parlamencie sejmowej Komisji Polityki Senioralnej, której powstania byłem inicjatorem i przewodniczącym I kadencji. Kilka lat poświęciliśmy na proces konsolidacji różnych środowisk senioralnych. Zaprosiliśmy do współpracy aktywistów Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Związku Kombatanów Polskich, członków organizacji służb mundurowych, organizacje ekumeniczne i kościelne, rady seniorów funkcjonujące na różnych szczeblach samorządu terytorialnego i inne organizacje senioralne aby wytyczyć strategię dla całego środowiska senioralnego, tworzyć wspólne programy działania i silne przedstawicielstwo mogące podjąć konstruktywny dialog z rządem i parlamentem.

Wysłuchiwałem się też w problemy Polaków, których rodzinne domy w wyniku działań wojennych znalazły się poza granicami Polski. Utrzymywanie stałych kontaktów z Polonią,

tworzenie partnerstw i krzewienie polskości wśród młodego pokolenia urodzonego i wykształconego poza granicami Polski stały się stałymi punktami naszych wspólnych programów.

Rok 2015 był przełomowy w naszej współpracy, bowiem odbył się nie tylko II Wielki Kongres UTW, ale także dojrzała do realizacji idea utworzenia ogólnopolskiego przedstawicielstwa Seniorów. To na II Kongresie UTW w marcu 2015 r. zapadła decyzja o powołaniu Obywatelskiego Parlamentu Seniorów, a już w październiku tego roku spotkaliśmy się w Sali Obrad Sejmu RP na I plenarnym posiedzeniu tej nowatorskiej organizacji przedstawicielskiej. Działania te pozwoliły na powołanie pierwszego w historii ogólnopolskiego przedstawicielstwa wszystkich środowisk senioralnych - Obywatelskiego Parlamentu Seniorów.

Kolejne Wielkie Kongresy UTW w 2015, 2019 roku konsekwentnie rozwijały strategię konsolidacji i rozwoju ruchu UTW i inspirowały władze publiczne do realizacji ustalonych postulatów i rekomendacji. Razem świętowaliśmy i bawiliśmy się na unikalnej imprezie senioralnej na Torze Wyścigów Konnych Służewiec, organizowaliśmy wspaniałe olimpiady sportowe, wydarzenia kulturalne i wiele innych. Te wszystkie działania zaowocowały stworzeniem unikalnego *polskiego modelu Uniwersytetu Trzeciego Wieku*, który jest fenomenem na skalę światową. Jest on nie tylko wyjątkowy miejscem dla seniorów, czasem zastępującym rodzinę, ale stał się także poważnym partnerem władz publicznych w kreowaniu polityki senioralnej.

Powołanie mnie do Parlamentu Europejskiego to dla mnie nobilitacja i wielki zaszczyt, spełnione m.in. za Waszym poparciem, ale też nowe obowiązki. Nie zmieni to jednak mojej nieustającej uwagi dla środowiska polskich

seniorów, wprost przeciwnie będę starał się promować idee polskich Uniwersytetów Trzeciego Wieku na szczeblu europejskim. Jestem też przekonany, że Parlamentarny Zespół ds. UTW będzie kontynuatorem tej strategii, bowiem przekazałam jego prowadzenie w dobre ręce posła Piotra Kandyby, któremu życzę kontynuowania i pomnażania dotychczasowych sukcesów.

Dziś uczestniczymy w IV Wielkim Kongresie Uniwersytetów Trzeciego Wieku, a w programie mamy m.in. przyjęcie niezwykle ważnego dokumentu programowo-strategicznego, jakim jest **Pakt Na Rzecz Seniorów 2025**. Rekomenduję Państwu jego uchwalenie i konsekwentne wdrażanie, a autorom składam wyrazy uznania i gratulacje dla jego wszechstronności programowej obejmującej nie tylko problemy Uniwersytetów Trzeciego Wieku, ale znacznie szerszą tematykę uwzględniającą potrzeby całego środowiska polskich seniorów.

Pozdrawiam także bardzo serdecznie przedstawicieli polonijnych Uniwersytetów Trzeciego Wieku, którzy tradycyjnie uczestniczą w kolejnych Kongresach UTW. Ta więź z Ojczyzną, podtrzymywanie polskiej tożsamości narodowej w młodych pokoleniach, ochrona dziedzictwa narodowego, polskiego języka i krzewienie polskiej kultury za granicą jest wartością nie do przecenienia.

Szanowni Seniorzy, przyjmijcie najlepsze pozdrowienia i serdeczne życzenia dalszego rozwoju tego wspaniałego ruchu, jakim są Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Czekający nas koncert artystycznych zespołów senioralnych, podkreśli wyjątkowość tego wydarzenia, osiągnięcia i niezwykle talenty słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Z serdecznościami
Michała Szczerba

Posel do Paramentu Europejskiego

OD AUTORÓW:

Drodzy Liderzy i Słuchacze Uniwersytetów Trzeciego Wieku, Partnerzy, Sympatycy, Sponsorzy

Uniwersytety Trzeciego Wieku są społecznym fenomenem na światową skalę.

Przypadające w 2025 roku 50 - lecie ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku to dla polskich seniorów jubileusz wyjątkowy, bowiem ich zasługi dla ogólnego dobrostanu osób starszych są nie do przecenienia.

To najszybciej rozwijający się instytucjonalnie i programowo ruch społeczny, wdrażający innowacje społeczne, wychodzący do osób starszych z bardzo szeroką ofertą edukacyjną, integracyjną, kulturalną, sportową i pomocową mogącą zadowolić każdego słuchacza.

UTW inspirowały prowadzenie badań gerontologicznych, poprawę jakości życia starszego pokolenia, kreowały pozytywny wizerunek osoby starszej, szerzyły edukację prozdrowotną, pobudzały aktywność fizyczną, intelektualną i artystyczną, promowały otwarcie na nowe technologie i wyzwania przyszłości.

Tworzyły więc podwaliny polityki senioralnej, inspirowały władze do zmiany sposobu myślenia o osobach starszych, nie tylko jako obciążeniu systemu opieki zdrowotnej i budżetu państwa, lecz jako wielkim potencjalnie społecznym, intelektualnym, kulturalnym i wciąż wytwórczym kraju.

UTW stanowią dla słuchaczy miejsca, w których realizują się marzenia, tworzą nowe ścieżki osobistej kariery, rozwija się wolontariat senioralny, w tym o charakterze kompetencyjnym.

Przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu, informatycznemu, przemocy w rodzinie, wszelkim przejawom dyskryminacji ze względu na wiek oraz wciąż rozwijającym się formom oszust na szkodę osób starszych.

Są antidotum na samotność, depresję, wskutek których nasilają się choroby towarzyszące wiekowi. Postrzegane są m.in. jako alternatywa dla poradni zdrowia psychicznego. Często też zastępują rodzinę.

Promują polską kulturę w kraju i za granicą oraz utrzymują kontakty z polonijnymi Uniwersytetami Trzeciego Wieku zrzeszającymi Polaków, których losy historii pozostawiły poza granicami Polski.

Uniwersytety Trzeciego Wieku zainicjowały i kontynuują proces konsolidacji różnych środowisk i organizacji senioralnych oraz powstanie ruchu obywatelskiego. W jego wyniku powstało jedno z najważniejszych dzieł polityki senioralnej, jakim jest pierwsze w Polsce ogólnopolskie przedstawicielstwo i organ rzecznic-

twą interesów seniorów - **Obywatelski Parlament Seniorów**.

Oddajemy do Państwa rąk wydawnictwo pt. „**50 lat ruchu UTW w Polsce**” opracowane przez działaczy ruchu UTW, a więc amatorów w zakresie pisarstwa lecz autentycznych świadków, odbiorców i współtwórców działań na rzecz seniorów.

Nie aspiruje ono do miana i poziomu pracy naukowej, jest natomiast chronologiczną prezentacją ważnych dla osób starszych zdarzeń, które wywarły największy wpływ na politykę społeczną Polski w ostatnich 20 latach, w tym zapoczątkowanie systemowej polityki senioralnej.

Jego celem jest pokazanie ogromnej roli i wpływu Uniwersytetów Trzeciego Wieku na jakość życia osób starszych w Polsce, zaś głównym walorem jest autentyczność, przedstawienie działań władz publicznych i samorządowych oraz osobiste odczucia ich skutków przez adresatów, współrealizatorów i bezpośrednich odbiorców, dokonane niekiedy przez pryzmat osobistego, emocjonalnego zaangażowania.

Wydawnictwo to nie jest w stanie przedstawić wszystkich osiągnięć UTW i ważnych wydarzeń polityki senioralnej, zwłaszcza niezwykle dynamicznych w ostatnich 10 latach, ale stanowić będzie zapewne, zgodnie z intencją i możliwościami autorów, znaczący wkład w utrwalenie historii i walorów społecznych tego ruchu.

Uroczystości jubileuszowe podkreślające dokonania tego ruchu, na które składają się konferencje naukowe, imprezy plenerowe, sportowe, festiwale artystyczne odbywały się

w całej Polsce. Każdy Uniwersytet wniósł do tego święta swoją cegiełkę.

Dziękujemy serdecznie wszystkim Autorom, Konsultantom naukowym, respondentom za nadesłane teksty, zdjęcia, wycinki prasowe i inne materiały wykorzystane w niniejszym opracowaniu.

Wyrażamy także podziękowania za wszystkie uwagi i propozycje uzupełnień zgłoszone w toku wielomiesięcznych konsultacji społecznych **Paktu Na Rzecz Seniorów 2025**.

Jest to dokument szczególny. Uzyskał powszechną akceptację seniorów oraz pozytywną recenzję konsultanta naukowego, wybitnego eksperta w dziedzinie polityki senioralnej prof. Piotr Błądowski.

Traktujemy go jako swoistą umowę społeczną między środowiskiem senioralnym a władzami publicznymi, bowiem określa on kierunki strategii dla środowiska senioralnego, które Uniwersytety Trzeciego Wieku i inne organizacje senioralne zamierzają realizować w codziennej praktyce, a także rekomendacje i wytyczne kierowane bezpośrednio do osób publicznych odpowiedzialnych za dany obszar polityki senioralnej.

Co ważne każdy z postulatów zawiera swoją genezę i uzasadnienie realizacji.

Z najlepszymi życzeniami zdrowia, podejmowania nowych życiowych wyzwań, realizacji karier i spełniania kolejnych marzeń.

Zespół Redakcyjny

50-lecie ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku to wielkie święto wszystkich polskich seniorów

Z prezesem Ogólnopolskiego Porozumienia UTW
Krystyną Lewkowicz - głównym realizatorem centralnych obchodów
50-lecia ruchu UTW rozmawia Florian Kott

Często słyszymy o fenomenie polskiego wzorca Uniwersytetów Trzeciego Wieku. To slogan czy rzeczywistość?

Może zabrzmiałoby to nieskromnie, ale to niezaprzeczalny fakt.

Współczesne polskie Uniwersytety Trzeciego Wieku w niewielkim stopniu przypominają dziś wzorzec zapoczątkowany w 1975 roku (przy ogromnym znaczeniu dla inicjatywy Pani Profesor) przez prof. Halinę Szwarc.

W dużej mierze wymusiły to zmieniające się warunki społeczno-polityczne i ekonomiczne, a także szybko wzrastająca populacja osób starszych i jej niezwykle zróżnicowane aspiracje i potrzeby.

Sięgająca dziś 10 milionów populacja starszych obywateli, świadomych swoich praw pacjenckich, konsumenckich, wyborczych, zna wartość potencjału, jaki reprezentuje, ma świadomość swojej siły, odwagę wyrażania swoich opinii, artykułowania potrzeb i oczekiwań, chce tworzyć swoje przedstawicielstwa, zaś oto-

czenie, to jest kolejne rządy, samorządy terytorialne, liderzy UTW, a także sfera t.zw. srebrnej gospodarki musi podjąć wyzwanie sprostania tym oczekiwaniom.

Populacja osób starszych inspirowała producentów i usługodawców do rozwoju szeroko zdefiniowanej srebrnej gospodarki, telemedycyny i nowoczesnych systemów bezpieczeństwa, rehabilitacji, urządzeń i usług medycznych oraz opieki długoterminowej.

” **Tworzy zatem nowy rynek konsumencki mogący być dźwignią postępu i rozwoju gospodarki.**

Politycy, decydenci i producenci zaczęli doceniać populację osób starszych jako wymagających konsumentów, pacjentów i światłych wyborców, zaś Uniwersytety Trzeciego Wieku jako poważnych partnerów rządu i samorządu terytorialnego w kreowaniu polityki społecznej.

W jakich obszarach przejawia się ta wyjątkowość?

W bardzo wielu, a mianowicie w zróżnicowanych formach organizacyjno - prawnych, w jakich funkcjonują współczesne UTW, w bardzo bogatej ofercie programowej, obejmującej nie tylko problematykę zdrowia, ale wszystkie dziedziny nauki, w otwartości na nowe technologie informatyczne, w tworzeniu nowych karier na emeryturze, senioralnego rynku pracy itd.

Wielkim walorem funkcjonujących organizacji jest umiejętność wykorzystania lokalnych uwarunkowań, co pozwala na powoływanie UTW nie tylko w ośrodkach akademickich i w strukturach wyższych uczelni ale też w strukturach innych podmiotów społecznych i kulturalnych, jak również w małych aglomeracjach wiejsko - miejskich z wykorzystaniem ich walorów kulturowych oraz lokalnych instytucji wspierających.

UTW nawiązują współpracę z regionalnymi muzeami, towarzystwami kulturalnymi, cechami rzemiosł, zakładami doskonalenia zawodowego, bibliotekami, szkołami, gminnymi ośrodkami kultury, klubami sportowymi, a nawet ochotniczymi strażami pożarnymi.

Takie kontakty otwierają możliwości realizowania dla seniorów ciekawych zajęć warsztatowych z historii sztuki, zajęć w gospodarstwach agroturystycznych, pasiekach, muzeach regionalnych, skansenach, manufakturach rzemiosł. Sprzyjają rozwojowi czytelnictwa, krajoznawstwa, kultywowania folkloru i regionalnych tra-

dycji, realizują kursy pierwszej pomocy przedmedycznej, pokazy zdrowego żywienia i inne aktywizujące zajęcia.

Ruch UTW stworzył niezwykle bogatą ofertę artystyczną, bowiem działając w ich strukturach znakomite chóry, kabarety, zespoły taneczne, instrumentalne, grupy teatralne oraz niezwykle rozbudowana sieć warsztatów rzemiosła artystycznego.

Okazjonalnie tworzą też rynek pracy dla seniorów pragnących kontynuować aktywność zawodową, chociaż te możliwości są jeszcze słabo wykorzystywane.

Wychodząc na przeciw oczekiwaniom słuchaczy oferują niezwykle bogatą ofertę programową, obejmującą szeroko zdefiniowaną edukację ustawiczną, badania społeczne, wdrażają naukowe aspekty profilaktyki zdrowia ale także, a może przede wszystkim, rozwój osobowościowy, sprawnościowy, kompetencyjny, artystyczny, integracyjny i międzypokoleniowy.

Podsumowując ten wątek

” **Uniwersytety Trzeciego Wieku dopracowały się unikalnego „polskiego” modelu funkcjonowania, który można określić jednym słowem - kluczem „RÓŻNORODNOŚĆ”**

Co stanowi o tym fenomenie?

Fenomen Uniwersytetów Trzeciego Wieku tworzą jego słuchacze, którzy po-

dejmują nowe studia nie dla dyplomów lub karier zawodowych lecz dla własnego rozwoju osobowościowego i satysfakcji ze zdobywania nowej wiedzy i kompetencji.

Doskonałą i bardzo trafną charakterystyką ich przebojowej osobowości, otwartej na działania może być sentencja - metafora, którą stworzyli dla zobrazowania swoich postaw wobec nowych wyzwań, jakie niesie życie.

” **My słuchacze UTW,
zamiast modlić się
na pustyni o deszcz,
bierzemy łopaty i ko-
piemy studnię.**

Błyskawicznie przyjęło się ono jako motto działania Uniwersytetów Trzeciego Wieku, bo zaradność, sięganie niekiedy po niemożliwe, odwaga w podejmowaniu nowych wyzwań, otwartość na nowe technologie, stawianie wysokich wymagań sobie i otoczeniu to główne cechy słuchaczy UTW.

Co ważne, Uniwersytety Trzeciego Wieku odpowiadają na podstawowe potrzeby społeczne ludzi, do jakich należy m.in.

” **potrzeba przyna-
leżności do grupy,
akceptacji otoczenia
i poczucia szeroko
pojętego bezpieczeń-
stwa**

UTW stanowią dla słuchaczy miejsca, w których realizują się marzenia, tworzą

nowe ścieżki osobistej kariery, rozwija się wolontariat senioralny, w tym o charakterze kompetencyjnym. Przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu, informatycznemu, przemocy w rodzinie, wszelkim przejawom dyskryminacji ze względu na wiek oraz wciąż rozwijającym się formom oszust na szkodę osób starszych.

Są antidotum na samotność, depresję, wskutek których nasilają się choroby towarzyszące wiekowi. Postrzegane są m.in. jako **alternatywa dla poradni zdrowia psychicznego. Często też zastępują rodzinę.** Promują polską kulturę w kraju i za granicą oraz utrzymują kontakty z polonijnymi Uniwersytetami Trzeciego Wieku zrzeszającymi Polaków, których losy historii pozostawiły poza granicami Polski. Tylko tyle i aż tyle.

Co UTW oferują tak zróżnicowanym wiekowo seniorom?

Populacja osób starszych zdefiniowana w ustawie jako osoby w wieku 60+, obejmuje przedział 40 lat, a więc niemal dwa pokolenia, których dzieciństwo i młodość przebiegała w całkiem odmiennych warunkach społecznych, politycznych i ekonomicznych. Reprezentuje więc niekiedy całkowicie odmienny wachlarz potrzeb, adekwatnie do wieku i sytuacji zdrowotnej, rodzinnej i materialnej, w jakiej się aktualnie znajdują.

Jedni chcą kontynuować pracę zawodową, chociażby z ograniczonym zakresie, pozyskiwać nowe kompetencje i tworzyć nowe ścieżki kariery zawodowej lub społecznej, inni aktywnie odpoczywać, rozwijać pasje artystyczne, podróżnicze, działać społeczne, a jeszcze inni

potrzebują wsparcia w trudach codzienności, stałej opieki geriatrycznej i hospicyjnej.

Zmienia się też wewnętrzna struktura wiekowa osób starszych. Po 2025 r. drastycznie wzrastać będzie odsetek osiemdziesięciolatków i starszych z uwagi na fakt, że ten wiek – w kolejnych latach – osiągną osoby urodzone w 1945 r. i później, a więc „pochodzące” z powojennego boomu urodzeń, zaś echo tego wyżu zasili grupę osób w wieku 65 lat i więcej. W 2040 r. osoby ponad osiemdziesięcioletnie będą stanowiły aż 36% zbiorowości osób starszych. Wykazywana w bilansach ludności liczba osób w wieku 80 lat i więcej – blisko 1,5 mln w 2013 r., wzrośnie w 2050 r. ponad dwukrotnie – do poziomu ponad 3,5 mln, przy czym 60% ludności w podszłym wieku będzie mieszkało w miastach.

Powyższe tendencje demograficzne znajdują odzwierciedlenie w strukturze wiekowej słuchaczy UTW. Przesuwa się ona wyraźnie w kierunku starszych grup wiekowych. Trudno jest dziś znaleźć w UTW słuchaczy 55-60 letnich, natomiast dominującą grupą wiekową staje się przedział 75-80 lat.

” Zmieniają się w ślad za tym potrzeby i oczekiwania. Trzeba więc dostosowywać ofertę programową do nieco innych niż uprzednio preferencji odbiorców.

Prognoszowana struktura wiekowa polskiego społeczeństwa stanowi ogromne wyzwanie dla każdego rządu, srebrnej

gospodarki oraz liderów organizacji społecznych zajmujących się problematyką senioralną lub bezpośrednią współpracą z osobami starszymi.

UTW oferują dziś słuchaczom niezwykle szeroką gamę aktywności edukacyjnych, aktywizujących, rehabilitacyjnych, artystycznych, integracyjnych, sportowych, lingwistycznych, informatycznych i krajoznawczo-turystycznych.

Jak liderzy UTW radzą sobie z tymi wyzwaniami?

Na ogół dobrze, ale trzeba mieć świadomość, iż do prowadzenia nowoczesnego UTW nie wystarczy już tylko społecznikowskie zaangażowanie i poświęcony czas. Wyzwania, jakim jest poruszanie się w silnie z informatyzowanym świecie, konieczność pozyskiwania środków w otwartych konkursach grantowych, reagowania na problemy typu pandemia, konflikty zbrojne, kataklizmy pogodowe ale też poznanie tajników zarządzania ryzykiem, operowania elektronicznymi generatorami wniosków, negocjowania i pozyskiwania partnerów biznesowych wymaga szerokich kompetencji menedżerskich.

Dlatego też UTW tworzą odrębne programy wsparcia dla liderów UTW, realizują wolontariat typu menedżerskiego ukierunkowany na pozyskiwanie nowych kompetencji, tworzący kadrę rezerwową na stanowiska kierownicze w organizacjach, wytyczając ścieżki nowych karier, podejmując działania przeciwdziałające kryzysom przywództwa.

Uczą liderów zarządzania ryzykiem

projektu, realizują programy przeciwdziałające wypaleniu zawodowemu, pokazują korzyści wynikających z sieciowania organizacji, uczą sztuki negocjacji i tworzenia partnerstw.

Czy można by UTW nazwać rzecznikami praw osób starszych?

Jak najbardziej, a obszary tego rzecznictwa odpowiadają coraz szerszym oczekiwaniom osób starszych w różnym wieku.

UTW, zwłaszcza w okresie ostatnich 20 lat, inspirowały władze do wdrażania rozwiązań systemowych poprawiających sytuację osób starszych, prowadzenia badań gerontologicznych, kreowały pozytywny wizerunek osoby starszej, szerzyły edukację prozdrowotną, pobudzały aktywność fizyczną, intelektualną i artystyczną, inspirowały otwarcie na nowe technologie i wyzwania przyszłości.

Tworzyły więc podwaliny nowoczesnej polityki senioralnej, inspirowały otoczenie do zmiany sposobu myślenia o osobach starszych, nie tylko jako obciążeniu systemu opieki zdrowotnej i budżetu państwa, lecz jako wielkim potencjalnym społecznym, intelektualnym, kulturalnym i wciąż wytwórczym kraju.

Uniwersytety Trzeciego Wieku rozpoczęły i kontynuują procesy konsolidacji różnych środowisk i organizacji senioralnych oraz powstanie ruchu obywatelskiego.

W jego wyniku powstało jedno z najważniejszych dzieł polityki senioralnej, jakim jest pierwsze w Polsce ogólnopolskie przedstawicielstwo i organ rzecznictwa interesów seniorów - **Obywatelski Parament Seniorów**.

Populacja osób starszych inspiruje producentów i usługodawców do rozwoju szeroko zdefiniowanej srebrnej gospodarki, telemedycyny i nowoczesnych systemów bezpieczeństwa, rehabilitacji, usług medycznych i opieki długoterminowej.

Tworzy zatem nowy rynek konsumenci mogący być dźwignią postępu i rozwoju gospodarczego.

Politycy, decydenci i producenci zaczęli doceniać blisko 10. milionową populację osób starszych jako wymagających konsumentów, pacjentów i światłych wyborców, zaś Uniwersytety Trzeciego Wieku jako poważnych partnerów rządu i samorządu terytorialnego w kreowaniu polityki społecznej.

„ UTW stały się nie tylko bezpieczną przystanią dla osób starszych ale też podmiotami kreującymi nowoczesną politykę społeczną.

Jakie założenia programowe mają obchody 50. lecia ruchu UTW

Uroczystości jubileuszowe podkreślają i promują dokonania tego ruchu. Konferencje naukowe, imprezy plenerowe, sportowe, festiwale artystyczne odbywać się będą w całej Polsce. Każdy Uniwersytet powinien wnieść do tego święta swoją cegiełkę. Z uwagi na bogactwo programu i zasięg terytorialny zaplanowane zostały na lata 2024 -2025.

To się cały czas dzieje i mamy wielką przyjemność uczestniczyć w kolejnych inicjatywach regionalnych i lokalnych.

Kluczową była inicjatywa legislacyjna Uchwały Senatu RP honorującej 50-letnie dokonania ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz jego założycielkę Panią prof. Halinę Szwarc.

Zwieńczeniem obchodów regionalnych będzie IV Wielki Kongres UTW.

Ich miejscem jest tradycyjnie Warszawa i to władze Miasta mają niebagatelny wkład w realizację wydarzeń centralnych. Adekwatnie do rangi wydarzenia odbywają się w najbardziej prestiżowym miejscu, jakim jest Teatr Wiek - Opera Narodowa w Warszawie.

Wspomniała Pani o dorobku artystycznym seniorów

Jest on imponujący. W ramach UTW działają pracownie fotograficzne, malarskie, rękodzieła artystycznego, różnorodne kluby zainteresowań zrzeszające hobbystów, brydżystów, poetów, podróżników, obrońców dziedzictwa kulturalnego, przyrodniczego, ekologów, miłośników zwierząt i wiele innych.

Niektóre UTW powołały redakcje i rozpoczęły wydawanie własnych biuletynów, tomików wierszy, wspomnień, a nawet monografii o tematyce senioralnej.

Tu realizują się marzenia z młodości o karierze scenicznej lub innej niż ta wykonywana w ramach wieloletniej pracy zawodowej bowiem, jak powiedziała pewna mądra osoba, „**marzenia nigdy nie idą na emeryturę**”.

Jest to więc ogromny dorobek, a seniorzy realizują w UTW ukryte niekiedy latami pasje i talenty artystyczne. Tworzą teatry, chóry,

kabarety, zespoły folklorystyczne, taneczne w różnych formacjach, piszą wiersze, malują, tworzą biżuterię artystyczną z różnych materiałów, artystyczne fotografie i wiele innych.

Aby chociaż częściowo uhonorować te aktywności, na przestrzeni 2024 r. prowadzone były eliminacje regionalne celem wyłonienia najlepszych z najlepszych. Laureaci będą mieli możliwość zaprezentowania się w części artystycznej Kongresu na deskach Opery Narodowej w Warszawie. To wielka nobilitacja dla amatorskich, senioralnych zespołów, które prezentują niekiedy bardzo wysoki, niemal profesjonalny poziom artystyczny.

Wybór tych najlepszych to zadanie niezwykle trudne i pozostawiać będzie zawsze niedosyt bowiem eliminacje nie są w stanie objąć i uhonorować wszystkich, a więc nieuniknione jest pominięcie jakiegoś wybitnego.

To trudne zadania powierzyliśmy Komisji konkursowej pod przewodnictwem Pani Laury Łącz, niedoścignionego wzoru aktywności artystycznej, a zarazem Ambasadorki aktywności senioralnej Fundacji OP UTW.

Foyer Teatru będzie miejscem wystaw malarstwa, fotografii, rękodzieła oraz filmowych prezentacji osiągnięć UTW prezentowanych na telebimach.

Dziękuję za rozmowę i życzymy dalszych sukcesów. Będziemy relacjonować kolejne wydarzenia składające się na program obchodów.

ROZDZIAŁ I.

KAMIEŃ MIŁOWE W ROZWOJU RUCHU UTW

1. Geneza powstania Uniwersytetów Trzeciego Wieku

Genezę powstania uniwersytetów trzeciego wieku można wyprowadzić z szerszego kontekstu społecznego.

W Europie i na świecie już w latach 60. XX wieku zaczęto obserwować proces szybkiego starzenia się ludności. Wzrastające potrzeby w zakresie świadczeń medycznych i opiekuńczych, przy równoczesnym niedosyć poziomu emerytur i rent, powodowały wzrost obszarów niedostatku i frustracji osób starszych oraz poczucie marnotrawstwa ich potencjału intelektualnego i twórczego.

Starsze pokolenia, przeżywające swoje dzieciństwo i młodość w czasach wojny, często nie miały żadnych warunków do nauki i osobistego rozwoju, a ponadto musiały dokonywać wyboru pomiędzy nauką a obroną ojczyzny i z konieczności decydowały się na to drugie. W wyniku różnych zawirowań w życiu osoby te nie miały okazji i warunków do poszerzania swojej wiedzy oraz realizacji swoich marzeń i talentów.

W ciężkich czasach powojennych ich życie zdominowane było walką o byt, odbudową domu, wychowaniem dzieci, a o wyborze kariery zawodowej decydowały lokalne możliwości rynku pracy i rozsądek, a dopiero w drugiej kolejności talenty, zainteresowania i pasje.

Później, po latach wychowywania dzieci i współuczestnictwie w wychowywaniu wnuków, niekiedy utracie współmałżonka i znajo-

mych, nadmiar czasu i pustka w otoczeniu stały się niezwykle destruktywne.

Wielu seniorów jest wciąż sprawnych, nie znosi bezczynnego siedzenia w czterech ścianach, potrzebuje impulsu do wyjścia z domu, kontaktu z innymi ludźmi o podobnych problemach i zainteresowaniach.

W takim przypadku znalezienie nowego zajęcia i realizacja pasji staje się nowym sposobem na życie, balsamem dla zdołałej duszy, pozwala ponownie otworzyć się na świat i zaakceptować go takim, jakim stał się bez bliskich ludzi.

Na wszystkie te potrzeby osób starszych próbowały odpowiedzieć zarówno instytucje rządowe, ośrodki akademickie jak i organizacje pozarządowe podejmując się szerszych badań demograficznych, gerontologicznych oraz projektami otwarcia uczelni dla innych grup wiekowych niż studenci, w tym dla emerytów.

Obserwując trwałe trendy demograficzne, w tym powszechne zjawisko starzenia się zachodnich populacji, począwszy od lat 70-tych ubiegłego wieku, francuski prof. Pierre Vellas, mając już ugruntowaną pozycję w zakresie prawa międzynarodowego, zainteresował się gerontologią społeczną.

Łącząc teorię z praktyką nauczania, zaproponował na Uniwersytecie w Tuluzie realizację programu badań stosowanych, umożliwiających polepszenie warunków życia osób starszych, często pozbawionych wszelkiej pomocy, a jednocześnie odczuwających gwałtowne obniżenie statusu finansowego.

Tak powstał w Tuluzie w 1973 roku, przy

udziale lekarzy, ekonomistów i specjalistów zdrowia publicznego pierwszy Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Zapoczątkowany przez Pierre'a Vellasa ruch stawiał przed sobą trzy główne cele:

- intelektualny i administracyjny potencjał uniwersytetów powinien być użyty dla dalszego kształcenia ludzi starszych,
- uniwersytet trzeciego wieku powinien być instytucją prowadzącą badania gerontologiczne w interesie ludzi starszych,
- jego rolę społeczną powinno być umożliwianie wymiany kulturalnej między generacjami oraz udział w prewencji geriatrycznej.

Program został zaakceptowany przez Światową Organizację Zdrowia i UNESCO.

Przykład znalazł naśladownictwo w licznych krajach. Prasa, radio, telewizja w Europie i Ameryce zaczęły robić reportaże, przybywały do Tuluzi po informacje.

Sukces tej inicjatywy prof. P. Vellasa był tak wielki, że Uniwersytety „trzeciego wieku”, „czasu wolnego” tak się rozmnożyły, że utworzono Międzynarodowe Stowarzyszenie Uniwersytetów Trzeciego Wieku (AIUTA), któremu prof. P. Vellas przez pierwszy rok przewodniczył.

Obecnie Prezydentem AIUTA jest syn Profesora Pierre Vellasa, François Vellas, również profesor, a Polskę reprezentuje Małgorzata Stanowska, kierownik Lubelskiego UTW.

Krótko po utworzeniu UTW w Tuluzie powstała analogiczna placówka w Warszawie.

W 1975 roku, w międzynarodowej konferencji w Mediolanie, uczestniczyła prof. dr med. Halina SZWARC, kierownik Zakładu Gerontologii przy Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego w Warszawie.

Zafascynowana inicjatywą powróciła do Polski z postanowieniem utworzenia pierwszego UTW w Polsce.

Dzisiejsze Uniwersytety Trzeciego Wieku znacznie rozszerzyły swoje cele statutowe i zakres swojego oddziaływania na jakość życia osób starszych ponad tezy sformułowane przez prof. P. Vellasa przyjmując zarówno różne formy organizacyjno-prawne, w tym pozauczelniarne oraz oferując swoim słuchaczom niezwykle szeroką gamę zajęć adekwatną do współczesnych wyzwań społecznych i technologicznych jak i oczekiwań słuchaczy, w tym możliwość realizowania osobistych karier zawodowych, naukowych i artystycznych.

Uniwersytety podejmują własne badania nad populacją seniorów, monitorują obszary potrzeb i koniecznych interwencji, współpracują z rządem i jednostkami samorządu terytorialnego w kreowaniu innowacyjnych form aktywności i konsolidacji środowiska.

Zastępują często rodzinę tworząc nieformalne grupy wsparcia w codziennej, samotnej rzeczywistości i w sytuacjach kryzysowych.

Stały się nie tylko bezpieczną przystanią dla osób starszych ale też podmiotami kreującymi nowoczesną politykę społeczną.

2. Pierwszy polski Uniwersytet Trzeciego Wieku im. prof. Haliny Szwarz

Historia powstania UTW rozpoczyna się 50 lat temu. Jest rok 1975. Pani Profesor Halina Szwarz, będąca kierownikiem Zakładu Gerontologii CMKP, w czasie pobytu we Francji poznaje Profesora Pierre Vellasa - inicjatora idei Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Po powrocie do Polski, w porozumieniu z Dyrektorem CMKP prof. dr Bohdanem Lewartowskim

i uzyskaniu jego zgody, powołuje Studium III Wieku.

Będąc kierownikiem Gerontologii przy Centrum Medycznym Kształcenia Podyplomowego w Warszawie, została kierownikiem Studium III Wieku przy CMKP.

12 listopada 1975 roku nastąpiło otwarcie Studium. Inauguracji roku akademickiego dokonał dyrektor Centrum prof. Bohdan Lewartowski, a wykład inauguracyjny wygłosił prof. Aleksander Gieysztor.

Nasz Uniwersytet powstał jako pierwszy w Polsce, a trzeci w świecie po Belgii i Francji. Nowo otwarty Uniwersytet odwiedza Profesor Pierre Vellas inicjator idei UTW.

W 1975 roku powstaje Międzynarodowe Stowarzyszenie Uniwersytetów Trzeciego Wieku AIUTA. Członkiem Zarządu AIUTA została prof. Halina Szwarc.

Dyrektor Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego prof. dr Bohdan Lewartowski wyraża zgodę na nieodpłatne używanie auli CMKP na wykłady dla słuchaczy Studium III Wieku dwa razy w tygodniu w godzinach popołudniowych i tak trwa do chwili obecnej.

W 1978 roku zostaje powołana Rada Samorządu Słuchaczy. Jest organem przedstawicielskim wszystkich członków UTW, a jej zadaniem jest współudział w tworzeniu i funkcjonowaniu Studium w celu realizacji zadań określonych w statucie.

Zespoły programowe podlegały Radzie Samorządu, a działalność dydaktyczno-programowa należała do kierownika Studium III Wieku.

4 czerwca 1980 roku zostaje powołana sekcja UTW zrzeszająca polskie Uniwersytety Trzeciego Wieku przy Polskim Towarzystwie Gerontologicznym. Prezesem tej sekcji została

Pani Profesor Halina Szwarc, którą kierowała przez 20 lat do roku 2000. Pełniła też funkcję prezesa Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego. Za przykładem i przy pomocy naszego Uniwersytetu zaczęły powstawać następne UTW w Polsce oraz w innych krajach.

Głównym celem naszego UTW jest kształcenie ustawiczne realizowane przez wykłady, seminaria i naukę języków obcych. Ważnym tematem wykładów jest problematyka nauk społecznych i medycznych oraz sprawności psychofizycznej osób starszych.

Wykłady prowadzą najwybitniejsi profesorowie z CMKP, Uniwersytetu Warszawskiego, Polskiej Akademii Nauk oraz innych wyższych uczelni.

Osiem seminariów prowadzonych przez Muzeum Narodowe, Muzeum Warszawy, Muzeum Ziemi, Zamek Królewski w Warszawie, Pałac im. Staszica Polskiej Akademii Nauk pozwala na pogłębienie wiedzy z wybranych dziedzin.

Nasz Uniwersytet pełni również funkcję badawczą i prowadzi prace badawcze na podstawie danych uzyskanych od słuchaczy UTW.

Celem prowadzonych badań była kompleksowa ocena życia ze szczególnym uwzględnieniem stanu zdrowia i sytuacji psychospołecznej słuchaczy.

Prowadzimy również zajęcia w zespołach twórczych i artystycznych takich jak Szkoła Rysunku i Malarstwa, Zespół Pamiętnikarski, Zespół Wokalno- Muzyczny "Bel Canto", który występuje zarówno w innych uniwersytetach, domach seniorów, Domach Opieki Społecznej.

Zespół literacki wydaje publikacje zawierające wiersze naszych słuchaczy, utwory literackie, miesięczne biuletyny z bieżącymi wydarzeniami. Organizujemy spotkania z innymi

uniwersytetami z Warszawy i innych miast z Polski oraz spotkania okolicznościowe.

W czerwcu 1980 Studium III Wieku przekształciło się w Uniwersytet Trzeciego Wieku.

Głównymi cechami działalności UTW jest:

- ustawiczne kształcenie,
- aktywizacja intelektualna, psychiczna i fizyczna,
- wdrażanie profilaktyki gerontologicznej i geriatrycznej.

W 1985 roku UTW liczy już 1000 słuchaczy, przybywają następni aby w 1989 roku utworzyć wspólnotę 1200 osób. Jednorazowo 300 - 400 osób uczestniczy w wykładach. Pozostali korzystają z innych form działalności poza siedzibą CMKP.

19 września 2000 roku nasz Uniwersytet został zarejestrowany jako stowarzyszenie posiadające osobowość prawną, a Prezesem została Pani Profesor Halina Szwarc. Z powodu choroby Pani Profesor rolę kierownika pełniła Barbara Szyszko-Wydra.

28 maja 2002 r. po długiej i ciężkiej Pani Profesor Halina Szwarc umiera. Jej następczynią zostaje Barbara Szyszko-Wydra. W 2008 roku funkcja prezesa Zarządu została powierzona panu inż. Zdzisławowi Sztajerowi. Jest to czas zmian.

Po upływie 2-letniej kadencji pan inż. Zdzisław Sztajer rezygnuje z funkcji prezesa. Zostaje ona powierzona pani Alinie Bogart, a po niej funkcję prezesa przejmuje pan Roman Michalak. Jest to trudny organizacyjny okres dla UTW. Sytuacja Uniwersytetu zmienia się. Powstają nowe uniwersytety. W 2008 roku jest ich już 20 w Warszawie i 187 w kraju.

W 2000 r. przy Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie powstaje Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności. Fundacja ta w 2004 roku,

obok wcześniejszych inicjatyw uruchamia nowy program pod nazwą Uniwersytety Trzeciego Wieku.

Celem Fundacji była:

1. Ścisła współpraca ze środowiskami UTW,
2. Poszerzenie sieci UTW - również dla seniorów z mniejszych miejscowości,
3. Wsparcie różnych form społecznego zaangażowania seniorów w ramach UTW.

Nasz Uniwersytet rozwija się, powstają nowe inicjatywy, wydajemy Biuletyn UTW - dwumiesięcznik pokazujący działalność naszego UTW

Powstają kroniki, księgi pamięci, powiększa się biblioteka.

W imieniu Zarządu UTW i Komisji Rewizyjnej prezes Roman Michalak zwrócił się do władz CMKP z prośbą o:

- powołanie Rady Programowej jako organu doradczego władz UTW, która nada nową rangę i kształt działalności dydaktycznej UTW;
- utrzymanie dotychczasowej nieodpłatności pomocy logistycznej i lokalowej,
- udostępnienie pomieszczeń na działalność dydaktyczną i administracyjną,
- nieodpłatne korzystanie z bazy poligraficznej, Internetu i telefonu.

CMKP wyraża zgodę, zostaje podpisana umowa. Po rezygnacji kolegi Romana Michalaka z funkcji prezesa, w 2007 roku prezesem zostaje Irena Moskal.

Podjęte zmiany umożliwiają podejmowanie coraz większych wyzwań i uczestniczenie w nowych inicjatywach podejmowanych przez inne uniwersytety i organizacje senioralne, takie jak Porozumienie UTW w Warszawie, którego jeste-

śmy członkiem oraz Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności. Jako najstarszy UTW mający za patronkę Panią Halinę Szwarc jesteśmy włączani w inicjatywy innych Uniwersytetów oraz we współpracę z Urzędem Dzielnicy Bielany.

Okres 2008 - 2014 to czas ciągłego rozwoju uniwersytetów. Populacja seniorów ma już nie tylko niezwykłe prawo do nauki ale i obowiązek dalszego uczenia się. Profesor Halina Szwarc należała do pionierów polskiej gerontologii. Była autorką 180 prac naukowych wydawanych zarówno w kraju jak i zagranicą. Do najistotniejszych należały prace oparte na badaniach wydolności fizycznej osób starszych.

Innym kierunkiem studiów prof. Haliny Szwarc była sytuacja psychospołeczna osób starszych, badana na podstawie ankiet i testów psychometrycznych.

Zdaniem profesor Szwarc **“zdrowie to nie tylko brak choroby ale dobrostan fizyczny i psychiczny”**. Za jeden z głównych celów działalności uniwersytetów postawiła prowadzenie obserwacji i badań naukowych w zakresie gerontologii społecznej i edukacyjnej.

Największe znaczenie praktyczne miały badania z zakresu profilaktyki gerontologicznej.

Już w czasie pierwszego roku akademickiego w latach 1975-1976, a następnie w latach 1977-1983 prof. Szwarc prowadziła przekrojowe badania słuchaczy.

W roku 1991 w oparciu o ankietę zawierającą 44 pytania na 185 słuchaczy UTW, 86% ankietowanych stwierdziło, że uczestnictwo w zajęciach poprawia samopoczucie, a 87% oceniło, że formy pracy UTW są w pełni satysfakcjonujące. Wiadomo, że im wyższy stopień wykształcenia tym większe jest zamiłowanie do uprawiania sportu i turystyki.

Jak słuszne są słowa dr. Wojciecha Oczko:

„Ruch jest w stanie zastąpić każdy lek, ale wszystkie leki razem nie są w stanie zastąpić ruchu.”

Pani Profesor Szwarc była inicjatorką ruchu UTW w kraju i na świecie przez aktywny udział w rozwijaniu go przez:

- pełnienie wysokich funkcji w wielu instytucjach krajowych i zagranicznych zajmujących się ludźmi starszymi,
- aktywny udział w licznych konferencjach i kongresach w kraju i zagranicą,
- organizowanie w Polsce konferencji i kongresów na poziomie krajowym i międzynarodowym (AIUTA - 83, AIUTA - 87 i EURAG - 94)

“Ludzie starsi powołani są do szerzenia kultury współżycia aby zapobiegać rozpraszaniu się energii psychicznej i społecznej.”

W dniu 2 października 2009 w Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie odbyła się wzruszająca uroczystość: Kapituła “Gloria Optimis” - ustanowiona w 2005 roku przyznała w V edycji “Złoty Krąg” prof. Halinie Szwarc w uznaniu zasług dla AWF.

Jako najstarszy UTW, noszący imię Pani Prof. Haliny Szwarc staramy się w całej swojej działalności pamiętać o Jej wskazówkach i inicjatywach.

Okres 2008 - 2014 to czas ciągłego rozwoju Uniwersytetów Trzeciego Wieku. W ten czas rozwoju włącza się Uniwersytet Warszawski przeprowadzając badania ankietowe słuchaczy. Wynikiem tych badań było stwierdzenie, że osoby otoczone rodziną i przyjaciółmi, należące do różnych organizacji i związane z innymi ludźmi

cieszą się lepszym zdrowiem oraz lepiej radzą sobie w sytuacjach trudnych i stresowych.

Z tego wynika, że szczególnie istotna jest funkcja instytucji promujących i wspierających aktywność społeczną i edukacyjną seniorów. Taką rolę odgrywają Uniwersytety Trzeciego Wieku.

Powstające lawinowo UTW powodują, że zmniejsza się liczba naszych słuchaczy. Wówczas w Warszawie jest już prawie 40 UTW a w kraju – 375.

Rok 2012 zostaje ogłoszony przez Unię Europejską “Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzynarodowej”. W Polsce rok 2012 decyzją Senatu RP (2.II.) został ogłoszony Rokiem Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Oficjalna uroczystość otwarcia odbyła się w Warszawie w Sali Kongresowej w Pałacu Kultury i Nauki na Międzynarodowym Kongresie UTW.

W Kongresie udział wzięła Małżonka Prezydenta RP Pani Anna Komorowska, Pan Premier Donald Tusk i wielu innych znamienitych gości.

Stało się to początkiem różnych wydarzeń politycznych, regionalnych i kulturalnych, zmieniających postrzeganie seniorów.

Powstaje Zespół Parlamentarny do spraw UTW, którego przewodniczącym został poseł na Sejm RP, Michał Szczęrba.

Przy Ministrze Pracy i Polityki Społecznej powstaje Departament polityki senioralnej, któremu przewodniczyła Pani Marzena Breza.

Braliśmy udział w konferencjach i spotkaniach z seniorami z Polski i zagranicą.

Nasz Uniwersytet wpisał się w obchody Roku 2012 Konferencją Naukową, której jednym z punktów programu było odsłonięcie tablicy poświęconej Założycielce i Patronce naszego Uniwersytetu Pani Profesor Halinie Szwarc w 10 rocznicę Jej śmierci, na ścianie bu-

dynku CMKP. Uroczystość odbyła się wg ceremoniału wojskowego

W drugim dniu została odprawiona Msza św. w Kościele św. Karola Boromeusza i złożono kwiaty na grobie Pani Profesor. W uroczystości wzięła udział rodzina Pani Profesor (syn, córka i wnuczka).

26 czerwca, z inicjatywy posła Michała Szczęrby - Przewodniczącego Zespołu Parlamentarnego do spraw UTW w sejmie RP została przedstawiona wystawa obrazująca historię i rozwój UTW w Polsce. Trzy plansze poświęcone są Pani Profesor i naszemu Uniwersytetowi.

W dniu 19 listopada odbyła się Ogólnopolska Konferencja UTW pod patronatem Marszałka Sejmu RP Ewy Kopacz . W Konferencji wzięli udział przedstawiciele rządu, parlamentu oraz członkowie UTW z całej Polski i zza wschodniej granicy. W czasie konferencji dokonano podsumowania obchodów Roku UTW oraz przyjęto “Pakt na rzecz Seniorów”.

Rok 2015 to rok 40 - lecia UTW im. Haliny Szwarc jak i całego ruchu UTW.

Obchody zainaugurowała III Ogólnopolska Konferencja UTW w Sali Kolumnowej Sejmu RP.

W styczniu Rada Miasta Warszawy uchwa-

łą nr IV/79/2015 nadała nowo powstałemu rondowi na warszawskich Bielanych nazwę Ron-do im. Haliny Szwarc.

30 marca odbył się II Wielki kongres UTW w Teatrze Wielkim w Warszawie, który otworzyła Pierwsza Dama Anna Komorowska. W czasie Kongresu Prezydent Bronisław Komorowski odznaczył Złotym Krzyżem Zasługi seniorów, w tym Prezesa naszego Uniwersytetu Irenę Moskal.

W naszym UTW uroczystości trwały 28 - 29 maja. Rozpoczęły się mszą św. w Katedrze Warszawskiej, w czasie której kardynał Kazimierz Nycz poświęcił sztandar naszego Uniwersytetu, otrzymany w darze od CMKP. W uroczystości brały udział Uniwersytety z całej Polski i zza wschodniej granicy.

W roku jubileuszu 40- lecia UTW zostaje powołany Obywatelski Parlament Seniorów, którego inauguracja odbyła się w Sali Posiedzeń Sejmu RP. W tej uroczystości i tworzeniu organizacji biorą udział organizacje senioralne z całej Polski.

Te wszystkie wydarzenia upowszechniają powstawanie Uniwersytetów nie tylko przy wyższych uczelniach ale i przy Urzędach Dzielnic, Domach Kultury i innych ośrodkach związanych z seniorami.

Uniwersytet, mimo różnych trudności i stale zmniejszającej się liczbie słuchaczy wykonał wszystkie założone działania.

W roku akademickim 2019/2020 Uniwersytet liczył 480 członków. Nasi słuchacze mieszkają w różnych dzielnicach Warszawy najwięcej bo 260 osób na Bielanych.

11 marca 2020 r Uniwersytet zawiesił działalność z powodu pandemii Covid-19. Przerwa w działalności trwała aż do marca 2022r.

Po zakończeniu pandemii w roku akademickim 2022/2023 wykłady, dzięki uprzejmości Władz Dzielnicy, odbywały się w Sali widowiskowej Urzędu - powodem był remont Sali wykładowej w CMKP.

Pandemia spowodowała, że wiele osób nie powróciło już do Uniwersytetu z różnych powodów.

W maju 2023 r. Walne Zebranie Członków powołało nowy Zarząd, którego prezesem została wybrana Ewa Mańkowska wieloletni członek Zarządu, a kol. Irena Moskal po osiemnastoletniej kadencji została Honorowym Prezesem UTW.

Rok akademicki 2024/2025 to czas rozpoczęcia przygotowań do jubileuszu ruchu uniwersyteckiego. Szczególne miejsce w tych uroczystościach ma nasz uniwersytet ponieważ

uczestniczymy we wszystkich inicjatywach na różnych etapach działalności z innymi uniwersytetami z Polski i zagranicy oraz przedstawicielami Rządu, Senatu, Urzędu Miasta dzielnicy Bielany.

Inauguracją roku akademickiego 2024/2025 w dniach 18-19 października 2024 włączamy się w ogólnopolskie obchody jubileuszu.

Patronat honorowy nad uroczystością objął Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy Rafał Trzaskowski oraz dr hab.n.med.prof. CMKP Piotr Kryst. W Komitecie Honorowym uczestniczyły znamienite osobistości.

W spotkaniu uczestniczyli goście z innych zaprzyjaźnionych uniwersytetów oraz przede wszystkim nasi słuchacze. Na wstępie złożono kwiaty pod tablicą poświęconą prof. Halinie Szwarc na ścianie budynku CMKP. Przybyłych na uroczystość gości przywitała prezes UTW Ewa Mańkowska. Po powitaniu nastąpiła wymiana życzeń i gratulacji przybyłych gości.

Wzruszającym i miłym akcentem była projekcja archiwalnego wywiadu redaktor Zofii Czernickiej z prof. Haliną Szwarc. Następnie Irena Moskal- Honorowy Prezes UTW przedstawiła rys historyczny UTW, współpracę z prof. Haliną Szwarc w organizowaniu uniwersytetu w Poznaniu oraz innych uniwersytetów przedstawiła Lidia Wrocińska – Sławska. Krystyna Lewkowicz – Prezes Fundacji Ogólnopolskiego Porozumienia UTW przedstawiła temat teraźniejszości oraz plany na przyszłość ruchu Uniwersytetów.

Kolejnym punktem programu było wręczenie odznaczeń i dyplomów uznania osobom szczególnie zasłużonym dla działalności naszego UTW.

Pierwszą część uroczystości zakończyła przerwa kawowa, po której zabrani udali się do kościoła akademickiego p.w. Św. Anny na Mszę

Św. w intencji wszystkich słuchaczy UTW.

Druga część spotkania została przygotowana w Urzędzie Dzielnicy Bielany, dzięki życzliwości burmistrza Grzegorza Pietruczka wysłuchaliśmy wspaniałego koncertu artystycznego, po zakończeniu którego w miłej i wzruszającej atmosferze przeszliśmy do sali, gdzie przygotowano poczęstunek. Na końcu nie wniesiono, wspaniały tort jubileuszowy.

Drugi dzień uroczystości rozpoczął się wykładem „Zdrowie seniora” wygłoszonym przez prof. dr hab. n.med. Piotra Jankowskiego

Po wykładzie odbył się panel dyskusyjny, który poprowadziła wiceprezes uniwersytetu dr n.med. Alicja Jasińska.

Na zakończenie części oficjalnej wręczono złote, srebrne i brązowe odznaczenia oraz dyplomy za wieloletnie członkostwo dla najbardziej zasłużonych słuchaczy UTW. Miły akcentem kończący uroczystości jubileuszowe było wystąpienie zaprzyjaźnionego chóru Aprobata z Domu Kultury Stare Babice. Na tym uroczystości zakończono, dziękując wszystkim za udział. Myślę, że rację mają ci, którzy twierdzą, że

” Gdyby prof. Halina Szwarc mogła być dziś z nami, zapewne sama byłaby zdumiona rozmiarami i rangą, do jakiej rozrosło się Jej dzieło.

Opracowała Irena Moskal

Honorowy Prezes

Uniwersytetu Trzeciego Wieku

Im. Haliny Szwarc w Warszawie

3. Fenomen

Uniwersytetów Trzeciego Wieku

Wielkim walorem kolejnych powstających i aktualnie działających organizacji, pozwalającym na maksymalne wykorzystanie lokalnych uwarunkowań stało się powoływanie UTW nie tylko w strukturach wyższych uczelni i dużych miastach akademickich ale też w innych zróżnicowanych formach organizacyjno-prawnych jak również nie tylko w małych aglomeracjach wiejsko-miejskich z wykorzystaniem ich walorów oraz dostępnych instytucji wspierających.

” **Uniwersytety Trzeciego Wieku dopracowały się unikalnego „polskiego” modelu funkcjonowania, który można określić jednym słowem - kluczem „RÓŻNORODNOŚĆ”**

Znakomicie wykorzystywały możliwości otoczenia nawiązując współpracę patronacką z wyższymi uczelniami ale też muzeami, bibliotekami, szkołami, ośrodkami kultury, klubami sportowymi, a nawet ochotniczymi strażami pożarnymi. Wychodząc na przeciw oczekiwaniom studentów zaoferowały niezwykle szeroką ofertę programową, obejmującą nie tylko badania i naukowe aspekty zdrowia i gerontologii ale także, a może przede wszystkim, rozwój osobowościowy, sprawnościowy, kompetencyjny, artystyczny, integracyjny-międypokoleniowy.

Obecnie polskie UTW funkcjonują:

- w strukturach wyższych uczelni (ok. 14%),
- jako samodzielne stowarzyszenia i fun-

dacje utworzone wyłącznie dla prowadzenia UTW (ok.53%),

- w strukturach jednostek samorządu terytorialnego różnych szczebli, domów kultury, ośrodków sportu i rekreacji, bibliotek publicznych, ośrodków pomocy społecznej itp. (18%),
- w strukturach innych podmiotów nie posiadających osobowości prawnej, jak i osób prawnych działających w różnych obszarach społecznych i zawodowych, jak związki sportowe, towarzystwa kulturalne, cechy rzemiosł, kościoły i związki wyznaniowe, stowarzyszenia i fundacje o szerokim zakresie działań, w tym skupiające pacjentów, miłośników kultury, krajoznawstwa itp. (ok.15%).

Powyższa **statystyka ma charakter szacunkowy** bowiem część Uniwersytetów, zwłaszcza tych powołanych w strukturach innych osób prawnych, jak regionalne towarzystwa kulturalno-oświatowe, cechy rzemiosł, ośrodki szkolenia zawodowego itp. nie figurują jako odrębne podmioty w żadnych oficjalnych rejestrach podmiotów gospodarczych, KRS ani statystykach GUS.

Dostosowując się do zmieniających się potrzeb i możliwości słuchaczy, a także wykorzystując walory i możliwości otoczenia, Uniwersytety Trzeciego Wieku rozwijały się po roku 2005 niezwykle szybko zarówno instytucjonalnie jak i programowo.

Apogeum powstawania nowych Uniwersytetów przypada na lata 2006-2008.

Sprzyjała temu sytuacja na rynku pracy kształtowanym zjawiskami takimi jak upadłości i likwidacje zakładów pracy, grupowe zwolnienia, wcześniejsze lub pomostowe emerytury, itp. zjawiska powodujące lawinowy wzrost

osób 50+ poszukujących pracy.

W ich wyniku na rynku pojawiła się rzesza relatywnie młodych emerytów, nawet 50 - 55. letnich, poszukujących zatrudnienia lub chociaż możliwości zagospodarowania wolnego czasu, rozładowania frustracji spowodowanych przedwczesnym wykluczeniem z aktywnego życia zawodowego lub możliwości kontynuowania aktywności społecznej lub zawodowej.

Masowo powstające w tym okresie Uniwersytety Trzeciego Wieku wychodziły na przeciw tym potrzebom, a ich oferta programowa wciąż się rozszerzała.

W niektórych UTW chętnych do studiowania było tak dużo, że pojawiały się długie listy oczekujących na miejsce.

UTW oferują dziś słuchaczom niezwykle szeroką gamę aktywności edukacyjnych, aktywizujących, rehabilitacyjnych, artystycznych, integracyjnych, sportowych, lingwistycznych, informatycznych i krajoznawczo-turystycznych.

W ramach UTW działają różne zespoły artystyczne ale także pracownie fotograficzne, malarskie, rękodzieła artystycznego, różnorodne kluby zainteresowań zrzeszające hobbystów, brydżystów, poetów, podróżników, obrońców dziedzictwa kulturalnego, przyrodniczego, miłośników zwierząt i wiele innych.

Niektóre UTW powołały redakcje i rozpoczęły wydawanie własnych biuletynów, tomików wierszy, wspomnień, a nawet monografii o tematyce senioralnej.

W UTW realizują się marzenia z młodości o karierze scenicznej lub innej niż ta wykonywana w ramach wieloletniej pracy zawodowej bowiem, jak powiedziała pewna mądra osoba „*marzenia nigdy nie idą na emeryturę*”.

Fenomen Uniwersytetów Trzeciego Wieku tworzą jego słuchacze, którzy podejmują

nowe studia nie dla dyplomów lub karier zawodowych lecz dla własnego rozwoju osobowościowego i satysfakcji ze zdobywania nowej wiedzy i kompetencji.

Seniorzy Uniwersytetów Trzeciego Wieku to osoby niezwykle wrażliwe, nacechowane empatią do ludzi potrzebujących pomocy. Otwarte na nowe zjawiska społeczne, odważne w podejmowaniu decyzji, tworzeniu nowych programów merytorycznych, aktywne w sporcie i turystyce, zafascynowane obcowaniem z teatrem, filmem, kulturą masową, gotowe zmierzyć się z każdym nowym wyzwaniem.

Tworzą nieformalne grupy wsparcia, zapobiegające poczuciu wykluczenia i samotności, zwłaszcza w przypadku zdarzeń losowych typu choroba, pobyt w szpitalu.

Niezwykłe zaangażowanie wykazali m.in. wobec ogromu nieszczęść osób starszych i dzieci spowodowanych wybuchem wojny na Ukrainie.

Seniorzy UTW spontanicznie ruszyli z różnorodną pomocą. Zbierali dary, robili kanapki i wozili je na dworce, wydawali posiłki, udostępniali swoje lokale UTW na punkty informacyjne, a pracownie komputerowe na punkty pomocy w kontaktowaniu się z bliskimi celem przekazania informacji o miejscu pobytu.

Przywozili zabawki i organizowali zajęcia artystyczne mające złagodzić traumę dzieci. Wielu z nich przyjęło całe rodziny pod swój dach.

Seniorzy angażują się też w różne akcje społeczne z zakresu zrównoważonego rozwoju, a więc oddziaływania na ochronę środowiska, oszczędne wykorzystanie zasobów naturalnych, ochronę dóbr kultury itp.

Najodważniejsi robią nowe kariery na emeryturze, zwłaszcza w zawodach, w których wiek jest atutem, bo wzbudza zaufanie klientów, podejmują się samodzielnego realizowania

projektów nas rzecz innych seniorów, a nawet zakładają własne organizacje pozarządowe.

Co ważne, Uniwersytety Trzeciego Wieku odpowiadają na podstawowe potrzeby społeczne ludzi, do jakich należy m.in.

” **potrzeba przynależności do grupy, akceptacji otoczenia i poczucia szeroko pojętego bezpieczeństwa.**

4. Rozwój ruchu UTW w Polsce

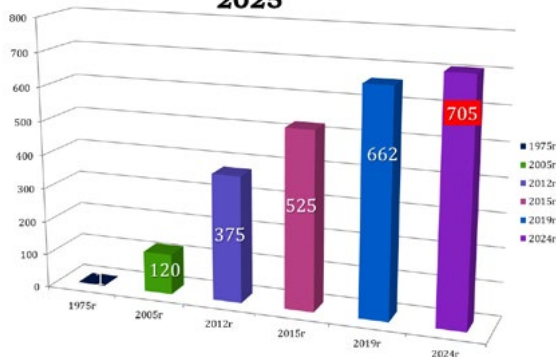
Do 1989 roku, tj. w ciągu 14 lat od pierwszego, powstało zaledwie 9 Uniwersytetów Trzeciego Wieku, w 2012 roku było ich 375, a obecnie jest ich ok. 700.

pod nazwą „Uniwersytety Trzeciego Wieku”, z czasem przemianowany na program „Seniorzy w Akcji” funkcjonujący do dziś. Towarzyszyło im ogromne zaangażowanie pracy społecznej uczestników i bezpośrednich realizatorów.

Liczba UTW w województwach

DYNAMIKA ROZWOJU UTW 1975-2025

Rozwój instytucjonalny UTW w latach 1975-2024

Od 2005 r. rozpoczął się dynamiczny proces rozwoju i konsolidacji środowiska Uniwersytetów Trzeciego Wieku, wspierany przez Fundację dla Uniwersytetu Jagiellońskiego, która ze środków Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności zainicjowała pierwszy program dotacyjny dla UTW

Proces zjednoczenia środowiska zaowocował też konsolidacją instytucjonalną. W 2007 roku powstała Ogólnopolska Federacja Stowarzyszeń UTW, a w 2008 roku Ogólnopolskie Porozumienie UTW, zrzeszające Uniwersytety krajowe i zagraniczne. Z czasem powstawać zaczęły regionalne struktury zrzeszające Uniwersytety z danego województwa, m.in. dolnośląskiego, warmińsko-mazurskiego, świętokrzyskiego.

W ramach programu „Uniwersytety Trzeciego Wieku” corocznie, każdorazowo w innym mieście, odbywała się ogólnopolska konferencja UTW służąca prezentacji dorobku, uzgadnianiu wspólnej strategii działania oraz inicjowaniu wspólnych projektów.

Uniwersytety zaczęły podejmować wspólne międzyuczelniane inicjatywy, wytyczać strategię, wdrażać ogólnopolskie programy działania, wymieniać doświadczenia i promować dobre praktyki.

W listopadzie 2009 r. na I Ogólnopolskim Zjeździe Uniwersytetów Trzeciego Wieku zrzeszonych w Ogólnopolskim Porozumieniu Uniwersytetów Trzeciego Wieku, zorganizowanym przez jego lidera - UTW Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, zebrani określili kierunki strategii ruchu UTW na najbliższe lata, w tym sformułowali postulaty i rekomendacje:

- konieczność podnoszenia sprawności organizacyjnej, jakości i oferty programowej UTW poprzez wdrażaniem procesu standaryzacji jakości UTW,
- wniosek, aby rok 2012 ogłoszony został przez polski parlament Rokiem Uniwersytetów Trzeciego Wieku, i aby w tym samym roku zorganizowany został I międzynarodowy Kongres Uniwersytetów Trzeciego Wieku z udziałem nie tylko wszystkich polskich ale także polonijnych Uniwersytetów Trzeciego Wieku,
- deklaracja obecnego na Zjeździe posła Michała Szczerby w spr. podjęcia inicjatywy powołania na szczepku sejmu RP zespołu parlamentarnego będącego partnerem i promotorem działalności UTW,
- za najważniejszy punkt długofalowej strategii senioralnej uznano powołanie organizacji będącej ogólnopolskim przedstawicielstwem wszystkich polskich seniorów, spełniającej zarazem funkcje strażnicze ich praw, rolę rzecznika ich interesów oraz będącej partnerem rządu w kreowaniu polityki senioralnej.

Towarzyszyla temu projektowi świadomość, iż musi on być poprzedzony głęboką konsolidacją środowiska senioralnego i pozyskaniem do współpracy innych niż UTW śro-

dowisk, w tym PZERI, tworzących się rad seniorów, środowisk mundurowych, organizacji pacjenckich, kombatanckich i wielu innych, co jest procesem długotrwałym i wymagającym wielu przygotowań i działań.

” **Decyzje i postulaty I Zjazdu Ogólnopolskiego Porozumienia UTW nie tylko zostały w pełni zrealizowane ale pozostawiły po sobie historyczne wręcz dokonania i efekty.**

W 2011 roku powstał **Parlamentarny Zespół ds. Uniwersytetów Trzeciego Wieku** z posłem Michałem Szczerbą jako Przewodniczącym.

Przystąpiło do niego kilkudziesięciu posłów przekonanych, że dynamicznie rozwijający się ruch UTW powinien mieć w sejmie życzliwego partnera, który będzie promotorem jego dalszego rozwoju oraz inicjatorem zmian legislacyjnych dot. osób starszych.

Podjęmowane inicjatywy w pełni potwierdziły jego zaangażowanie w sprawy seniorów i skuteczność w działaniu.

Powszechne zastosowanie i akceptację uzyskał wewnętrzny proces t.zw. „**samoakredytacji**”, w którym po raz pierwszy określono pakiet minimalnych standardów formalno-prawnych, organizacyjnych, programowych i jakościowych, jakie powinien spełniać każdy Uniwersytet. Przeszło przez niego ponad 100 Uniwersytetów.

Dobry przykład podnoszenia i promowania wysokich standardów jakości dał Uniwersytet

Trzeciego Wieku Szkoły Głównej Handlowej uzyskując w 2011 roku międzynarodowy **certifikat Systemu Zarządzania Jakością ISO 9001:2008**, zmodyfikowany później wg normy ISO 9001:2015.

Powstał też wewnętrzny program nadawania certyfikatów jakości Uniwersytetom Trzeciego Wieku zrzeszonym w Ogólnopolskiej Federacji Stowarzyszeń UTW.

5. Wielkie Kongresy UTW 2012, 2015, 2019, 2025

Każdy kolejny kongres UTW zdominowany był jakimś ważnym tematem głównym i odegrał w tworzeniu polityki senioralnej istotną rolę. Dokonywano na nich oceny skuteczności rozwiązań systemowych wdrażanych w przeszłości, wytyczano cele strategiczne, podejmowano nowe inicjatywy, formułowano rekomendacje i postulaty pod adresem władz publicznych.

Pierwszy Międzynarodowy Kongres UTW w marcu 2012 roku można uznać za jedno z najważniejszych wydarzeń 50. lecia ruchu UTW.

Archiwalne Zdjęcie Sali kongresowej

Zgromadził w Sali Kongresowej PKiN ponad 3000 delegatów, w tym licznych gości honorowych reprezentujących rząd, parlament i samorząd terytorialny i stał się niewątpliwie przełomowym momentem w polskiej polityce senioralnej.

Do udziału i dyskusji na temat przyszłości ruchu UTW, zaproszono przedstawicieli innych środowisk, jak Polski Związek Emerytów Rencistów i Inwalidów, Związek Kombatanów Polskich, przedstawicieli rad seniorów, środowiska emerytów mundurowych, organizacje kościelne i inne.

Było to wielkie święto tego ruchu społecznego, a jego skala uświadomiła wszystkim, że kilkaset Uniwersytetów Trzeciego Wieku to już nie tylko najważniejsi animatorzy aktywności społecznej seniorów w środowisku lokalnym ale też poważna siła i partner w kreowaniu polityki senioralnej państwa.

Jako dokument programowy podsumowujący Kongres i wyznaczający strategię dla ruchu UTW, środowisko seniorów przygotowało zbiór własnych inicjatyw oraz rekomendacji i postulatów wobec władz publicznych, nazwany *Paktem Na Rzecz Seniorów*.

6. Konstrukcja Paktu Na Rzecz Seniorów 2012

Do głównych postulatów zawartych w tym dokumencie należało:

- **uruchomienie periodycznych rządowych i samorządowych programów rozwoju polityki senioralnej wspierających działania UTW i innych organizacji działających na rzecz osób starszych;** Tu jako przykłady dobrych praktyk rekomendowanych do powielania oraz nadania wysokiej rangi problematyce senioralnej wskazano:
 1. umieszczenie polityki senioralnej jako zadania priorytetowego do realizacji i finansowania w rocznym „Programie współpracy m.st.Warszawy z organizacjami pozarządowymi”;
 2. uruchomienie przez m. st. Warszawa odbywających się periodycznie od 2007 roku, konkursów zamkniętych, adresowanych wyłącznie do Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz zawieranie z nimi, jako element stałej praktyki, 3-letnich umów na realizację zadań wspierających seniorów, oraz
 3. realizowany ze środków Polsko - Amerykańskiej Fundacji Wolno-

ści ogólnopolski Program „Uniwersytety Trzeciego Wieku”.

- **utworzenie w administracji publicznej komórki koordynującej sprawę polityki senioralnej rządu;** W uzasadnieniu podano, iż ranga polityki senioralnej, jaka została nadana sprawom seniorów w Europejskim Roku Aktywności Osób Starszych wymaga wskazania resortu i komórki w administracji rządowej spełniającej rolę wiodącej i odpowiedzialnej za koordynację i całością spraw w tym obszarze. Postulat adresowano bezpośrednio do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, bowiem ten resort uznano za najwłaściwsze miejsce dla usytuowania komórki koordynującej politykę senioralną realizowaną szczerunkowo w różnych resortach. Tę komórkę uznano także za najbardziej odpowiednią do realizacji zadań w zakresie stałego monitorowania sytuacji osób starszych, badania ich potrzeb, inicjowania innowacyjnych form aktywizacji osób starszych. Departament miał też być w przyszłości jednostką finansująco-kontraktującą środki publiczne, jakie będą uruchomione na politykę senioralną w tym resorcie.
- **utworzenia stałej sejmowej Komisji ds. Polityki Senioralnej pełniącej podobną rolę koordynacyjną i legislacyjną co Departament, na szczeblu Parlamentu;** Podkreślając w uzasadnieniu wniosku dotychczasowe zasługi i uznanie dla działań Parlamentarnego Zespołu ds. UTW uznano, iż dla kreowania i realizowania na poziomie sejmu systemowej, kompleksowej polityki senioral-

nej jest to komórka o zbyt wąskich kompetencjach. Kongres i Pakt zainspirował obecnych parlamentarzystów do podjęcia wyzwania o historycznym znaczeniu, tj. **powołania pierwszej w historii polskiego parlamentu stałej sejmowej komisji polityki senioralnej.**

Promotorem powstania takiej komisji był Parlamentarny Zespół ds. UTW kierowany przez posła Michała Szczerbę.

Trafność i skuteczność programowa Kongresu uświadomiła wszystkim, że środowisko Uniwersytetów Trzeciego Wieku to już nie tylko lokalni animatorzy aktywności seniorów, ale potężny, innowacyjny ruch społeczny mogący być poważnym partnerem rządu i instytucji publicznych w kreowaniu polityki senioralnej państwa.

W ocenie recenzenta Paktu, prof. Piotra Błędowskiego, jednym z walorów tego dokumentu i przesłanką jego skuteczności był fakt, iż postulaty i rekomendacje Paktu zostały bardzo konkretnie sformułowane, rzeczowo, przekonująco uzasadnione i precyzyjnie zaadresowane do imiennie wskazanych osób i instytucji.

Po dostarczeniu adresatom, realizacja postulatów była konsekwentnie inspirowana i monitorowana, a ich inicjatorzy ściśle współpracowali z realizatorami na etapie bieżącego ich wykonania.

Postulaty i projekty rozwiązań zawarte w Pakcie na rzecz Seniorów 2012 r, będące efektem I Kongresu UTW zostały w stu procentach zrealizowane i pozostawiły po sobie historyczne wręcz dokonania, które funkcjonują i rozwijane są nadal oraz przynoszą wymierne korzyści środowisku UTW.

II Międzynarodowy Kongres UTW 2015.

II Kongres UTW odbył się 30 marca 2015 r. w Teatrze Wielkim - Operze Narodowej w Warszawie. Patronat honorowy nad obchodami oraz obecność na Kongresie małżonki Prezydenta RP Pani Anny Komorowskiej oraz Prezydenta Bronisława Komorowskiego, Premiera, szefa Kancelarii Prezydenta RP, Ministra pracy i polityki społecznej oraz Ministra zdrowia, parlamentarzystów i samorządowców potwierdzała, że najważniejsze osoby w państwie dostrzegają potrzebę budowania polityki wobec osób starszych.

Połączony był z 40. rocznicą powstania pierwszego UTW im. prof. Haliny Szwarc. Zdominowany był problematyką konsolidacji środowisk senioralnych.

Uznano, iż proces ten trwający od kilku lat został wystarczająco zaawansowany, wobec czego przyszedł czas na realizację strategicznego celu sformułowanego wcześniej, a mianowicie powołanie Obywatelskiego Parlamentu Seniorów.

Najważniejszą uchwałą programową II Wielkiego Kongresu UTW było powołanie Obywatelskiego Parlamentu Seniorów, co przy dużej pomocy Kancelarii Premiera oraz Komisji ds. polityki senioralnej zostało zrealizowane w postaci I sesji plenarnej w Sali obrad sejmie w tym samym roku, tj. 1 października 2015 r.

W czasie Kongresu Prezydent RP Bronisław Komorowski, za wybitne zasługi dla rozwoju ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku, w tym działalność na rzecz aktywizacji osób starszych i popularyzacji idei ustawicznego kształcenia seniorów, wręczył kilku liderom UTW, a mianowicie Helenie Hrapkiewicz, Zofii Iwanickiej, Halinie Łubniewskiej, Tomaszowi Grodzickiemu, Elżbiecie Iwan, Lidii Królikowskiej i Irenie Moskal **Złote Krzyże Zasługi** oraz uhonorował **Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski** Krystynę Lewkowicz i Wiesławę Borczyk.

Wyłoniono też kolejnych laureatów honorowego tytułów **„Wielka Osobowość Uniwersytetów Trzeciego Wieku”** w osobach Prof. Hanny Gronkiewicz-Waltz – Prezydent m.st. Warszawy, Senatora Mieczysława Augustyna i Prof. Piotra Błędowskiego.

Rozstrzygnięto i wręczono tytuły i dyplomy laureatom Konkursu Srebrnej Gospodarki **„Przyjaźni Seniorom”**. Galę poprowadził prof. Tomasz Szapiro, Rektor SGH, Przewodniczący Kapituły Konkursu oraz Prezes Fundacji Polskiego Godła Promocyjnego „Teraz Polska” Krzysztof Przybył.

Ogromne wrażenie na uczestnikach Kongresu zrobił występ Pierwszej Damy polskiej piosenki Ireny Santor, a szczególnie piękna ballada, z niezwykle mądrym i pięknym tekstem

Wojciecha Młynarskiego i muzyką Seweryna Krajewskiego (vide! pełny tekst na III okładce)

Starość to nie jest wiek

Starość to punkt widzenia...

7. III Wielki Kongres UTW

III Wielki Kongres Uniwersytetów Trzeciego Wieku dniu 14 października 2019 r. w Teatrze Polskim w Warszawie odbył się pod Honorowym Patronatem Prezydenta m. st. Warszawy – Rafała Trzaskowskiego.

Na kongres akredytowali się przedstawiciele 663 Uniwersytetów w Polsce i 31 polonijnych z Litwy, Białorusi, Ukrainy, Mołdawii, Austrii, Czech, Wielkiej Brytanii i Kazachstanu.

Każdy z przemawiających na Kongresie, m.in. Marszałek Województwa Mazowieckiego Adam Struzik, poseł Michał Szczerba, Wiceprezydent Paweł Rabiej podkreślali niezaprzeczalne sukcesy organizacji UTW – kreatywność, inicjatywy edukacyjne, kulturalne, sportowe, zdrowotne i społeczne. Potwierdzali fenomen intensywnego rozwoju UTW, który jest naturalną inspiracją dla osób starszych do wyjścia z domu, chęci nauki dla własnej satysfakcji, realizacji marzeń z czasów młodości, to w końcu alternatywa dla zdrowia psychicznego i fizycznego.

Na III Wielkim Kongresie ogłoszono wyniki kolejnej edycji konkursu do honorowego tytułu **„Wielka Osobowość UTW”**. Otrzymali go Adam Bodnar – Rzecznik Praw Obywatelskich i senator Krzysztof Kwiatkowski – były Prezes NIK. Obaj laureaci swoją pracą zawodową i działalnością społeczną wnieśli ogromny wkład i przyczynili się do rozwoju i integracji UTW oraz poszanowania i promowania praw osób starszych.

Kongres zdominowany był jednak impasem w funkcjonowaniu Obywatelskiego Parlamentu Seniorów, który przez cztery lata zmuszony był do funkcjonować „na emigracji”, walczył więc o przetrwanie.

Powołanie Fundacji OPS, pomoc ze strony władz Miasta st. Warszawy oraz kreatywność środowiska UTW uratowało tę unikalną formację obywatelską.

Cztery kolejne sesji plenarne organizowane były w Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Cały czas podejmowane były starania, aby OPS powrócił tam gdzie jego miejsce, tj. do sejmu RP. Dzięki wsparciu wielu parlamentarzystów, kryzys udało się częściowo przełamać w 2020 roku.

8. Uchwała Senatu RP „w 45 lecie ruchu UTW”

W porządku obrad 16. posiedzenia Senatu dniu 29 września 2020 roku znalazło się drugie czytanie projektu uchwały „w 45-lecie ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku w Polsce”.

Z inicjatywy grupy senatorów, Senat RP w obecności przewodniczącej prezydium Obywatelskiego Parlamentu Seniorów i prezes UTW SGH Krystyny Lewkowicz i zaproszonych przedstawicieli kilkunastu Uniwersytetów Trzeciego Wieku podjął uchwałę „*w 45-lecie ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku w Polsce*”.

Podkreślono w niej, że środowisko Uniwersytetów Trzeciego Wieku było inicjatorem rozwoju polityki senioralnej w Polsce, współtworzonej z rządem, Sejmem i Senatem oraz organami samorządu terytorialnego, a także zorganizowanej aktywności reprezentacji osób starszych w środowisku lokalnym, na poziomie regionalnym i krajowym.

Senat, przekonany o szczególnej roli Uniwersytetów Trzeciego Wieku we współczesnej Polsce i ich znaczeniu dla edukacji i aktywności społecznej osób starszych, oddaje w nim hołd profesor Halinie Szwarc – inicjatorce i założycielce pierwszego Uniwersytetu Trzeciego Wieku i składa podziękowania wszystkim osobom współtworzącym ruch Uniwersytetów Trzeciego Wieku w Polsce. Uroczystego wręczenia tekstu Uchwały Marszałek Senatu prof. Tomasz Grodzki dokonał uroczystie w czasie sesji.

9. Przygotowania do IV Wielkiego Kongresu UTW

Rok 2024 to kolejny rok wojny na Ukrainie, jednocześnie nowe niepokoje i konflikty zbrojne w innych rejonach świata, nie sprzyjające utrzymaniu pokoju i bezpieczeństwa ludzi na świecie. Zjawiska te generują wielkie obawy o bezpieczeństwo naszego kraju.

Ostatnie lata przyniosły też wielkie kataklizmy pogodowe, fale upałów, niszczycielskie huragany, powodzie, katastrofalne pożary. Szeroko rozumiane bezpieczeństwo to podstawa potrzeb ludzi, zwłaszcza w podeszłym wieku toteż sytuacja na świecie ma negatywny wpływ na poczucie ich bezpieczeństwa i ogólną kondycję psychofizyczną. Nie pozostaje to bez wpływu na politykę społeczną, w tym senioralną, która wyraźnie w wielu obszarach uległa ograniczeniu.

Uniwersytety zaczęły odbudowywać dawną aktywność, podnosić się po kataklizmach spowodowanych pandemią, ale liczebność aktywnych członków wciąż nie powróciła do stanu z roku 2019.

Mając świadomość rangi jubileuszu zawiązano komitet organizacyjny i podjęto w środowisku UTW wielomiesięczne konsultacje spo-

łeczne na temat potencjalnego zaangażowania w program jego realizacji.

Ramowy program uzyskał powszechną akceptację i poparcie, w tym na wspólnym posiedzeniu Zespołu Parlamentarnego ds. UTW, Branżowej Komisji Dialogu Społecznego ds. UTW, w skład której wchodzi przedstawiciele 42 warszawskich Uniwersytetów, z udziałem posła Michała Szczerby, Minister ds. Polityki Senioralnej Marzeny Okła Drewnowicz, Wiceprezydent m.st. Warszawy Aldony Machnowskiej Góra.

W czasie wspólnego posiedzenia padła deklaracja użyczenia przez Miasto st. Warszawy na organizację IV Wielkiego Kongresu UTW, obiektu Teatru Wielkiego – Opery Narodowej w Warszawie. Postanowiono też, iż w części artystycznej Kongresu wystąpią najlepsze zespoły funkcjonujące w UTW wyłonione drogą eliminacji, zaś w foyer Teatru zostaną wyeksponowane prace malarskie, rzeźby, rękodzieła artystyczne autorstwa seniorów.

26 marca 2025 r. Senat RP

Na wniosek Parlamentarnego Zespołu ds. Uniwersytetów Trzeciego Wieku pod przewodnictwem posła Piotra Kandyby, Senat RP wyraził swoje uznanie dla 50 - letniego

dorobku UTW oraz oddał hołd jego założycielce prof. Halinie Szwarc podejmując przez aklamację, w dniu 26 marca 2025 r. uchwałę „W 50. rocznicę powstania pierwszego Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Polsce”.

Przedstawiciele Uniwersytetów Trzeciego Wieku zostali zaproszeni przez Panią Marszałek Małgorzatę Kidawę - Błońską na 31. sesję Senatu RP, po której nastąpiło uroczyste wręczenie uchwały.

Sprawozdawcą uchwały Senatu była senator Halina Bieda.

UCHWAŁA SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 26 marca 2025 r.

w 50. rocznicę powstania pierwszego Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Polsce

W 2025 roku przypada 50. rocznica powstania pierwszego Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Polsce, działającego do dziś na warszawskich Bielanach i noszącego imię swojej założycielki, prof. Haliny Szwarc. Rozwój ruchu UTW w Polsce oraz jego niezwykle szeroka oferta programowa skierowana do osób starszych stanowią fenomen na skalę światową. Działacze tego ruchu byli pionierami i współautorami kluczowych zmian w polityce senioralnej Polski, szczególnie po 1989 roku.

Obecnie ruch Uniwersytetów Trzeciego Wieku obejmuje około 700 organizacji i zrzesza ponad 200 tysięcy członków, będąc zjawiskiem unikalnym pod względem różnorodności działań i inicjatyw. Chociaż UTW mają w Polsce pięćdziesięcioletnią tradycję, ostatnie dwie dekady były czasem dynamicznego rozwoju systemowej polityki senioralnej, co odzwierciedla rosnące aspiracje polskich seniorów w zakresie nie tylko edukacji, lecz także kultury, sportu, turystyki i rekreacji oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego.

Uniwersytety Trzeciego Wieku stanowią przykład wzorowej organizacji samopomocowej, wspieranej przez uczelnie wyższe i samorządy terytorialne. To wspólna misja, której celem jest jak najdłuższe utrzymanie osób starszych w dobrej kondycji intelektualnej, fizycznej i społecznej.

Senat Rzeczypospolitej Polskiej wyraża uznanie dla dorobku ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku oraz podkreśla znaczenie edukacji ustawicznej w aktywizacji seniorów i wykorzystaniu ich potencjału.

Uchwała podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

MARSZAŁEK SENATU

Małgorzata KIDAWA-BŁOŃSKA

10. Dobre praktyki na stałe wpisujące się w działania na rzecz osób starszych

Oferata programowa Uniwersytetów Trzeciego Wieku jest niezwykle rozbudowana i nie sposób wymienić wszystkich wspaniałych wydarzeń edukacyjnych, kulturalnych, sportowych, integracyjnych oferowanych przez te organizacje swoim słuchaczom.

Niektóre jednak realizowane są na terenie całej Polski cyklicznie od wielu lat i na stałe wpisały się w historię ruchu UTW jak również pozostawiają niebanalne efekty i wartości dodane.

Tylko niektóre z nich to:

1. Kontynuacja przez UTW w Lipnicy Murowanej 65 letniej tradycji wicia palm wielkanocnych i wielki ich Festiwal i Konkurs, który odbywa się w Palmową Niedzielę w Lipnicy Murowanej (woj. małopolskie)
2. Doroczne zjazdy polonijnych Uniwersytetów Trzeciego Wieku – organizowane przez Akademię Trzeciego Wieku w Olsztynie
3. Olimpiada pod hasłem „Seniorzy Na Start” w Łazach
4. Senioriada zimowa w Rabce
5. Senioralia – Kołobrzesckie Dni Seniora
6. Konferencje UTW w Sali Kolumnowej Sejmu RP
7. Unikalna w świecie impreza plenerowa pt. Dzień UTW na Torze Wyścigów Konnych Służewiec, organizowana corocznie od 2009 roku, ze specjalną gonitwą koni arabskich o Puchar UTW, koncertem gwiazdy estrady,

konkursem strojów wyścigowych oraz całodziennym piknikiem senioralnym, gromadząca 3-4 tys. uczestników;

8. Cykliczny Konkurs na honorowe wyróżnienie „Wielka Osobowość Uniwersytetów Trzeciego Wieku” dedykowany osobom publicznym, zasłużonym dla polityki senioralnej.

11. Konkurs na nadanie honorowego tytułu „Wielka Osobowość Uniwersytetów Trzeciego Wieku”

Pilotażowa edycja Konkursu nadawania tytułu „Wielkiej Osobowości Uniwersytetów Trzeciego Wieku” zrealizowana została z inicjatywy Uniwersytetu Trzeciego Wieku Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie w październiku 2011 r. i od razu zyskała uznanie środowiska UTW i spotkała się z dużym zainteresowaniem mediów.

Pierwszymi laureatami zostali **Michała Szczerba** - przewodniczący Parlamentarnego Zespołu ds. UTW oraz **Jacek Michałowski** ówczesny Minister Szef Kancelarii Prezydenta B. Komorowskiego. Jego kontynuacja została wpisana w Pakcie na rzecz Seniorów 2012 do katalogu dobrych praktyk i rekomendowanej strategii dla Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Konkurs przeznaczony jest dla osób publicznych, pracowników instytucji centralnych, samorządowców, parlamentarzystów, naukowców, działaczy społecznych i innych osób, które swoją pracą zawodową lub działalnością społeczną przyczyniły się do rozwoju i integracji Uniwersytetów Trzeciego Wieku lub posiadają udokumentowane zasługi dla środowiska seniorów. Wyróżnienie to ma charakter honorowy, jest wyrazem uwagi,

wdzięczności, nacechowane jest wielkim ładunkiem pozytywnych emocji.

Począwszy od 2013 roku kontynuację Konkursu przejęła Fundacja „Ogólnopolskie Porozumienie Uniwersytetów Trzeciego Wieku”. Regulamin Konkursu stanowi, iż w skład kapituły kolejnych edycji wchodzić będą wszyscy laureaci tytułu oraz Krystyna Lewkowicz jako pomysłodawczyni i organizatorka oraz Irena Moskal – honorowy prezes najstarszego UTW im. Haliny Swarc.

W kolejnych edycjach Konkursu, w 2013 roku nominację i tytuł Wielkiej Osobowości UTW otrzymali: **Anna Komorowska** – małżonka Prezydenta RP, Patronka honorowa obchodów Roku Uniwersytetów Trzeciego Wieku, **Władysław Kosiniak Kamysz** – ówczesny Minister Pracy i Polityki Społecznej oraz Jerzy Koźmiński – Prezes Polsko Amerykańskiej Fundacji Wolności. W edycji 2015, nominację i tytuł otrzymali: **Hanna Gronkiewicz Waltz** – prezydent miasta stołecznego Warszawy, **Mieczysław Augustyn** – Senator RP, **prof. dr hab. Piotr Błędowski** – Wiceprzewodniczący Polskiego Towarzystwa Gerontologicznego.

Nominacje Kapituły do tytułu w 2019 roku otrzymali: **Adam Bodnar** – ówczesny Rzecznik Praw Obywatelskich oraz **Krzysztof Kwiatkowski** – b. prezes Najwyższej Izby Kontroli, senator RP.

Laureaci Konkursu wnieśli ogromne zasługi dla badań i profesjonalnej diagnozy sytuacji osób starszych w różnych obszarach ich życia, ochronę ich praw, przeciwdziałanie przemocy i dyskryminacji. Wspierali ogólnopolskie i europejskie kampanie na rzecz poszanowania praw osób starszych i rozwoju Uniwersytetów

Trzeciego Wieku. Byli częstymi gośćmi ważnych wydarzeń senioralnych, współtwórcami Obywatelskiego Parlamentu Seniorów, wykładowcami w UTW, obrońcami szeroko rozumianych praw osób starszych.

Kolejna edycja Konkursu ma miejsce na IV Wielkim Kongresie UTW w Operze Narodowej w 2025 r. Nominacje uzyskali:

Adam Struzik – polski polityk, lekarz i samorządowiec. W latach 1991–2001 senator II, III i IV kadencji, w latach 1993–1997 marszałek Senatu III kadencji, od 2001 i nadal Marszałek województwa mazowieckiego - za wieloletnie wspieranie rozwoju ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku, których na Mazowszu jest już 130, bardzo aktywną politykę senioralną Mazowsza, innowacyjne rozwiązania w zakresie wspierania naukowego i instytucjonalnego UTW, wspierania rozwoju gminnych rad seniorów oraz szerokie zaangażowanie w kolejne Wielkie Kongresy UTW.

Małgorzata Kidawa Błońska – Marszałek Senatu RP, Posłanka na Sejm V, VI, VII, VIII i IX kadencji (2005–2023), senator XI kadencji (od 2023). W latach 2014–2015 sekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, rzecznik prasowy drugiego rządu Donalda Tuska (2014) oraz rządu Ewy Kopacz (2015) w latach 2015–2023 wicemarszałek Sejmu VIII i IX kadencji. Kandydatka na urząd prezydenta RP w pierwszych wyborach w 2020 roku - za ogromne, wieloletnie zaangażowanie we wspieranie ruchu UTW i szerzej wspieranie ruchu senioralnego i obywatelskiego na wszystkich kolejnych stanowiskach publicznych. Promotorka i gość honorowy najważniejszych wydarzeń senioralnych organizowanych przez środowisko UTW.

Rozdział II.

ROLA UNIWERSYTETÓW TRZECIEGO WIEKU W TWORZENIU SYSTEMOWEJ POLITYKI SENIORALNEJ W POLSCE

I. Inspiracje europejskie

Bruksela, 14 styczeń 2012.

Komisja Europejska ustanowiła rok 2012 Rokiem Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej.

Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej 2012 miał na celu podniesienie świadomości problemu starzejących się społeczeństw Europy oraz promowanie działań stwarzających większe możliwości dla utrzymania aktywności i niezależności osób starszych.

Jednym z założeń Europejskiego Roku było także przyczynienie się do budowania autentycznej, dwustronnej solidarności międzypokoleniowej.

Istotne będzie teraz włączenie się państw europejskich w budowę własnych programów, korzystanie z osiągnięć Europejskiego Roku 2012 oraz wspieranie dążeń mających na celu promowanie aktywnego starzenia się.

Dla realizacji tego celu, państwa członkowskie Unii Europejskiej wraz z Komisją opracowały „Przewodnie zasady dla Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej”, które zostały zatwierdzone przez Ministrów Polityki Społecznej Unii Europejskiej.

Zasady te powinny dla organów państwowych i innych podmiotów zainteresowanych

służyć za swego rodzaju listę kontrolną definiującą działania, jakie należy przedsięwziąć w celu promowania aktywnego starzenia się oraz jakie należy poczynić w określonych sytuacjach oraz wyzwaniach.

Kolejną spuścizną Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej 2012 jest opracowanie Wskaźnika Aktywności Osób Starszych - Active Ageing Index (AAI), który został po raz pierwszy zaprezentowany na konferencji zamkniętej na szczycie UE, która odbyła się w Nikozji.

Szwecja, Finlandia oraz Dania, a następnie Holandia, Irlandia oraz Zjednoczone Królestwo znalazły się na szczycie Wskaźnika Aktywności Osób Starszych 2012.

Wskaźnik ułatwi decydom identyfikację wyzwań oraz niewykorzystanego potencjału osób starszych, a także pozwoli monitorować progres, jaki zachodzi w kwestii aktywizacji osób starszych. Wskaźnik AAI to owoc wspólnych prac Komisji Europejskiej, Europejskiej Komisji Gospodarczej Narodów Zjednoczonych (UNECE) oraz Europejskiego Centrum Polityki Socjalnej i Badań (European Centre for Social Welfare Policy and Research) w Wiedniu.

László Andor, komisarz UE ds. zatrudnienia, spraw społecznych i integracji, przedstawił

swoją własną ocenę Europejskiego Roku 2012 na zamykającej konferencji UE, która miała miejsce 10 grudnia 2012 r. w Nikozji (Cypr):

„Sukcesem tego Roku jest zmiana naszego postrzegania ludzi starszych oraz tego, co wnoszą do ekonomii i społeczeństwa. Tam, gdzie w rosnącej liczbie ludzi starszych widzieliśmy wcześniej problem, dziś dostrzegamy częściowe rozwiązanie.

W wielu krajach Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej zmienił sposób mówienia o starzeniu się oraz spopularyzował pojęcie aktywnego starzenia się. Pobudził do działania rzeszę zainteresowanych i osób postronnych, starych i młodych. Stanowił przyczynek dla tysięcy nowych inicjatyw i wydarzeń na szczeblu europejskim, narodowym, regionalnym i lokalnym. Nadał politycznego rozmachu niektórym z inicjatyw politycznych.”

Laszlo Andor podsumowując obchody wymienił Polskę wśród trzech krajów (obok Irlandii i Austrii), które dokonały największych zmian w polityce senioralnej i najlepiej zrealizowały idee Europejskiego Roku.

II. Działania polskie

Rok 2012 obfitował w Polsce w ważne wydarzenia związane z obchodami polskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej.

1. Działania rządowe

Inspirowany rekomendacjami zawartymi w Pakcie na rzecz Seniorów 2012, Minister Pracy i Polityki Społecznej podjął działania zmierzające do uruchomienia pierwszego systemowego funduszu wsparcia organizacji działających

na rzecz seniorów. Zapowiedział też utworzenie Rady ds. Polityki Senioralnej, która działałaby przy jego resorcie, określając i definiując dla niej ramy programowe.

Przyjęto jako punkt wyjścia tezę, iż polityka senioralna jest to ogół celowych działań organów administracji publicznej wszystkich szczebli oraz innych organizacji i instytucji, które realizują zadania i inicjatywy kształtujące warunki godnego i zdrowego starzenia się.

Celem polityki senioralnej w Polsce będzie wspieranie i zapewnienie możliwości aktywnego starzenia się w zdrowiu oraz możliwości prowadzenia w dalszym ciągu samodzielnego, niezależnego i satysfakcjonującego życia, nawet przy pewnych ograniczeniach zdrowotnych i funkcjonalnych.

Europejski Rok 2012 spowodował silną mobilizację władz państwowych, miast i regionów, organizacji seniorskich oraz innych organizacji ukierunkowanych na tworzenie społeczeństwa obywatelskiego.

Dano początek setkom inicjatyw oraz zorganizowano wiele imprez, m.in. konferencję otwierającą Europejski Rok Aktywności Osób Starszych i Solidarności

Międzypokoleniowej; imprezy i spotkania powiązane z projektem generations@school, które ściągnęły osoby w starszym wieku do klas szkolnych w celu przeprowadzenia z uczniami dyskusji na temat tego, jak współtworzyć lepsze społeczeństwo dla starych i młodych; Nagrody Europejskiego Roku 2012, którymi uhonorowano organizacje oraz osoby indywidualne, które swoimi działaniami promują aktywność osób starszych; Międzynarodowy Dzień Seniora, który skupiał się wokół poszukiwania no-

wych sposobów angażowania seniorów w wolontariat i osiągnięcia jak największych korzyści z ich zaangażowania; i w końcu Konferencja Zamykająca, która odbyła się w Polsce 19 grudnia 2012 r.

Minister Władysław Kosiniak-Kamysz na konferencji zamykającej obchody w Polsce powiedział:

„Znajdujemy się na początku drogi do zmiany świadomości, edukacji społecznej, partycypacji w solidarności międzypokoleniowej, zwracając uwagę na wielki potencjał energii, drzemiący w osobach starszych, ujawniony przy okazji rozmaitych działań podejmowanych z okazji Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych w Polsce.

2. Inicjatywy ponadlokalne

Na wniosek środowiska UTW poparty przez Parlamentarny Zespół ds. UTW Senat RP w dniu 1 lutego 2012 r. podjął Uchwałę w sprawie ustanowienia roku 2012 Rokiem Uniwersytetów Trzeciego Wiek, ogłoszoną w MP 2012, poz. 65.

W Uchwale Senatu czytamy:

Ruch społeczny UTW jest prawdziwym fenomenem na skalę europejską, nie mającym sobie równego pod względem bogactwa działalności i inicjatywy.

Chociaż uniwersytety trzeciego wieku mają w Polsce już trzydziestopięcioletnią tradycję, to jednak dopiero od momentu odzyskania wolności przez nasz kraj przeżywają prawdziwy rozkwit. Zaświadcza to o szybko rosnących aspiracjach polskich seniorów nie tylko w dziedzinie edukacji, lecz także kultury, sportu, turystyki i rekreacji.

Senat pragnie zachęcić seniorów do organizowania kolejnych uniwersytetów i włączania w ich działalność wszystkich osób starszych pragnących dotrzymywać kroku młodszemu pokoleniu.

Uniwersytety trzeciego wieku to znakomity przykład pozarządowej organizacji samopomocowej. Funkcjonują one w oparciu o społeczną pracę wielu tysięcy wolontariuszy, poświęcających swój czas i energię dla dobra i rozwoju innych seniorów. Seniorskie uniwersytety nie zamykają się na swoje środowisko.

Był to ważny moment uświadomienia władzom wszystkich szczebli znaczenia seniorów jako grupy, która ma coraz większą siłę, świadomość tej siły oraz prawo do artykułowania swoich oczekiwań i postulatów.

To wszak potężna wielomilionowa populacja konsumentów, pacjentów i wyborców mająca prawo do poszanowania w rodzinie i społeczeństwie i wysokich oczekiwań w zakresie dostępu do nowoczesnych usług medycznych i opiekuńczych, dialogu z władzami, podaży produktów i usług służących wypoczynkowi, zdrowiu i rehabilitacji, a także potrzebę osobistego rozwoju i własnej niezależnej reprezentacji o słyszalnym w przestrzeni publicznej głosie.

3. Departament Polityki Senioralnej

Postulat utworzenia senioralnej komórki w administracji rządowej został zrealizowany przez Ministra Pracy już w sierpniu tego samego, 2012 roku.

Na podstawie Zarządzenia nr 68 Prezesa Rady Ministrów z dnia 16 sierpnia 2012 r. utworzono w strukturach Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej Departament Polityki Senioralnej.

Departament Polityki Senioralnej odpowiada za tworzenie i rozwój kierunków dzia-

łań skierowanych do seniorów, monitorowanie i inspirowanie poprawy systemu wsparcia seniorów, realizację zadań w obszarze aktywnego starzenia się i innych form współpracy wewnątrz- i międzypokoleniowej z udziałem seniorów oraz monitorowanie wdrażanych rozwiązań.

Departament prowadzi również współpracę z organizacjami i instytucjami, które kierują swoje działania do seniorów, w tym współpracę międzynarodową w obszarze aktywnego starzenia się.

Departament Polityki Senioralnej podjął od razu wyzwanie realizacji i koordynacji drugiego postulatu Paktu.

5. Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych

Polska wykorzystała polityczny rozmach, jaki wniósł Europejski Rok 2012 do przyjęcia w sierpniu 2012 roku Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012-2013.

Celem tego kompleksowego programu jest poprawa jakości życia osób starszych poprzez działalność społeczną oraz umożliwienie polskiemu społeczeństwu korzystania z potencjału osób starszych.

W ramach programu organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne, kluby sportowe oraz stowarzyszenia samorządów lokalnych mogą ubiegać się o fundusze z łącznego budżetu w wysokości około 14,5 miliona euro.

Ma on umożliwić zagospodarowanie potencjału społeczno-zawodowego osób starszych, dla pełnienia przez nich ról społecznych w życiu publicznym.

Ważne jest również uwzględnienie w działaniach ograniczeń wynikających z barier funkcjonalnych, na które narażone mogą być osoby starsze.

W pierwszym okresie realizacji Programu (lata 2012-2013) zakłada się:

- dofinansowanie rozwoju oraz powstania nowej oferty edukacyjnej dla osób starszych, w ramach już istniejących organizacji (np. w formie UTW, innych organizacji pozarządowych);
- wsparcie tworzenia nowych UTW oraz filii UTW (działających przy uczelniach wyższych) na terenach defaworyzowanych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury oświatowo-kulturalnej,
- zwiększenie dostępu do zajęć edukacyjnych dla osób starszych;
- dofinansowanie innych form aktywności społecznej osób starszych;
- zwiększenie oferty oraz podniesienie jakości usług społecznych dla osób starszych, w tym dostosowanie tej oferty odpowiednio do potrzeb i możliwości starszych osób niepełnosprawnych lub osób o ograniczonej sprawności ruchowej i intelektualnej.

Cel główny Programu będzie realizowany przez:

- zwiększenie oferty edukacyjnej dla osób starszych (np. na Uniwersytetach Trzeciego Wieku) – większa liczba słuchaczy, zwiększanie różnorodności tematycznej oferty edukacyjnej;
- poprawę jakości kształcenia osób starszych;
- tworzenie warunków dla rozwoju oferty edukacyjno-kulturalnej oraz integracji wewnątrz i międzypokoleniowej osób starszych

przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej;

- rozwój zróżnicowanych form aktywności społecznej, w tym upowszechnianie wolontariatu, partycypacji w procesach decyzyjnych, w życiu społecznym, w tym udział osób starszych w kształtowaniu polityki publicznej. Ponadto ważne są tu działania na rzecz samopomocy oraz samoorganizacji;
- zwiększenie dostępności oraz podniesienie jakości usług społecznych w sferze sportu rekreacji i kultury.

Program zakłada działania jednocześnie w czterech obszarach obejmujących aktywność społeczną seniorów. Opiera się na następujących priorytetach:

Priorytet I. Edukacja osób starszych – obejmuje działania mające na celu rozwój oferty edukacyjnej skierowanej do seniorów, wykorzystanie potencjału wzajemnego uczenia się, rozwój innowacyjnych form edukacji, w tym nieformalnej i pozaformalnej, promowanie tzw. wolontariatu kompetencji;

Priorytet II. Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową – zakłada rozwój różnych form aktywności osób starszych przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej (takich jak np. biblioteki publiczne, domy kultury) oraz włączenie do wspólnych działań młodszego pokolenia, co pozwoli na budowanie wzajemnego zrozumienia oraz rozwój umiejętności społecznych;

Priorytet III. Partycypacja społeczna osób starszych – działania na rzecz zwiększenia udziału osób starszych w życiu publicznym, społecznym, gospodarczym, kulturalnym i po-

litycznym, co przyczyni się do rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Bardzo istotną rolę odgrywają w tym zakresie organizacje reprezentujące interesy i potrzeby osób starszych, które sprzyjają ich zaangażowaniu w życie lokalnych społeczności, jak np. rady seniorów działające przy samorządach.

Priorytet IV. Usługi społeczne dla osób starszych – działania służące rozwojowi różnych form wsparcia poprzez zwiększenie dostępności i podniesienie jakości usług społecznych dla osób starszych. Kluczowe znaczenie ma tutaj tworzenie lokalnych sieci wsparcia opartych na działaniach wolontariuszy w celu tworzenia środowiska samopomocy.

Pierwsza edycja otwartego konkursu ofert ukazała olbrzymi potencjał organizacji lokalnych działających na rzecz aktywności społecznej seniorów.

Program został przyjęty przez środowiska senioralne z wielkim uznaniem i cieszył się ogromnym zainteresowaniem, o czym świadczy imponująca liczba 1400 zgłoszonych projektów.

Program finansowany jest z budżetu państwa. Na jego realizację przewidziano środki w wysokości 20 mln zł w roku 2012 oraz 40 mln zł w roku 2013, łącznie 60 mln zł.

Wsparcie finansowe pozwoliło na realizację wielu nowatorskich pomysłów na włączenie osób starszych w działania na rzecz społeczności lokalnych.

Program kontynuowany jest w latach 2021-2025 pod nazwą: AKTYWNI+.

PROGRAM SENIOR VIGOR/SENIOR+

Program Senior-WIGOR to innowacyjne wsparcie gmin w tworzeniu i prowadzeniu Dziennych Domów Pobytu dla osób starszych i Klubów Seniora.

W pierwszej kolejności powstawać miały w gminach wiejskich, miejsko-wiejskich, o niskich dochodach na jednego mieszkańca i wysokim odsetku osób starszych oraz takich, w których brakuje wsparcia dla seniorów.

Program skierowany jest do jednostek samorządu terytorialnego (gminy, powiaty), a jego celem jest wsparcie nieaktywnych zawodowo osób w wieku 60+ poprzez dofinansowanie rozwoju sieci Dziennych Domów „Senior-WIGOR”.

W dziennym domu Senior-WIGOR będzie można spędzić co najmniej 8 godzin dziennie od poniedziałku do piątku. Ustalenie godzin otwarcia placówki leży po stronie samorządu. Do dyspozycji pensjonariuszy będzie pomieszczenie m.in. do: wspólnych spotkań, gotowania, ćwiczeń i relaksu (z biblioteką, sprzętem RTV oraz komputerem z dostępem do internetu).

Każdy podopieczny będzie miał zapewniony jeden ciepły posiłek dziennie. Posiłki będą przygotowywane na miejscu lub dostarczane przez firmę zewnętrzną. Kuchnia bądź aneks kuchenny nie muszą spełniać wymogów określonych dla stołówki.

Ich celem jest umożliwienie seniorom przygotowania szybkiego i prostego posiłku (kanapki, kawa, herbata) a także prowadzenia warsztatów kulinarnych, zdrowego żywienia, samodzielnego przygotowywania potraw, pieczenia ciast, robienia sałatek itp.

Na realizację programu z budżetu państwa zostały przeznaczone w latach 2015-2020 370 mln zł

Jednostka samorządu terytorialnego może uzyskać jednorazowe wsparcie finansowe na utworzenie placówki do 80 proc. całkowitych kosztów, ale nie więcej niż 250 tys. zł. Na adaptację budynku przewidziano nie więcej niż 180 tys. zł, natomiast dotację na wyposażenie domu jednorazowo w kwocie nie wyższej niż 70 tys. zł.

Będzie można starać się także o dotacje na utrzymanie placówki. Dofinansowanie na działalność bieżącą na jednego uczestnika wyniesie do 200 zł/ miesiąc w Dziennym Domu Senior – WIGOR.

Wymagany wkład własny to minimum 20% wartości projektu.

Aktualnie funkcjonuje w Polsce 1000 Domów Dziennego Pobytu i Klubów Seniora, oferujących kilkogodzinny program zajęciowy, aktywizację kulturalną, rehabilitacyjną, a w szczególności gotący posiłek.

6. Rada ds. Polityki Senioralnej

Zgodnie z zapowiedzią Ministra, w lutym 2013 roku powołana została jako organ pomocniczy Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rada ds. Polityki Senioralnej

Program pracy Rady opierał się na następujących tezach.

Polityka senioralna jest to ogół celowych działań organów administracji publicznej wszystkich szczebli oraz innych organizacji i instytucji, które realizują zadania i inicjatywy kształtujące warunki godnego i zdrowego starzenia się.

Celem polityki senioralnej w Polsce będzie wspieranie i zapewnienie możliwości aktywnego starzenia się w zdrowiu oraz możliwości prowadzenia w dalszym ciągu samodzielnego, niezależnego i satysfakcjonującego życia, nawet przy pewnych ograniczeniach funkcjonalnych.

Rada podjęła wyzwanie przygotowywania założeń długofalowej polityki na rzecz osób starszych.

Efektem prac Rady był pierwszy kompleksowy dokument pt. „Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014–2020” przyjęte 24 grudnia 2013 r. uchwałą nr 238 Rady Ministrów i opublikowane w Monitorze Polskim 4 lutego 2014 r. (Poz. 118)

Założenia, choć mają charakter ramowy, to jednocześnie stanowią konkretny zestaw koniecznych działań w obszarze polityki senioralnej w Polsce, który jest kierowany do szerokiego grona odbiorców.

Po pierwsze do społeczeństwa, które ze względu na swoje kompetencje i potencjał stanowi kluczowy element w procesie budowania i rozwoju polityki aktywnego i zdrowego starzenia się.

Po drugie do władz publicznych wszystkich szczebli, sektora prywatnego oraz poza-rządowego i partnerów społecznych, których działania pozwolą na odpowiednie zagospodarowanie aktywów wynikających z wydłużania życia.

Tak zdefiniowani adresaci działań, w obszarze polityki senioralnej oraz ich ścisła wzajemna współpraca, będą stanowiły o skuteczności realizacji głównego celu polityki senioralnej – poprawy sytuacji osób starszych dla godnego starzenia się w dobrym zdrowiu.

Rada do spraw Polityki Senioralnej jest organem opiniodawczo-doradczym Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Do sta-

łego udziału w jej pracach zostali zaproszeni przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego oraz związków tych jednostek; administracji rządowej; organizacji pozarządowych, organizacji pracodawców oraz związków zawodowych; uczelni i instytucji badawczych, wydelegowanych do prac w Radzie.

Do zadań Rady do spraw Polityki Senioralnej należy:

- opracowywanie kierunków działań adresowanych na rzecz osób starszych w Polsce;
- inicjowanie, wspieranie i promowanie rozwiązań z zakresu polityki społecznej na rzecz osób starszych;
- przedstawianie Ministrowi propozycji rozwiązań na rzecz rozwoju systemu wsparcia osób starszych.

Rada na kolejne kadencje powoływana była przez Ministra Rodziny i Polityki Społecznej. Podjęła kontynuację działań programowych z 2014 roku, rozwinęła ich zakres i wydłużyła czasokres rekomendacji do 2030 r.

Dokument pt. Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 26 października 2018 r.

Realizacja polityki społecznej wobec osób starszych monitorowana będzie w ramach obowiązku wynikającego z ustawy z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych.

Efekty z realizacji założeń zawartych w przedmiotowym dokumencie będą podlegały ocenie w ramach kolejnych edycji „Informacji o sytuacji osób starszych”. Podmioty

odpowiedzialne za realizację poszczególnych działań zobowiązane będą do zebrania oraz przedstawienia informacji na temat stanu ich realizacji.

Jedną z kluczowych części dokumentu stanowi zestawienie poszczególnych działań, w którym uwzględniono zarówno podmiot koordynujący wraz z podmiotami współpracującymi przy realizacji poszczególnego poddziałania, planowany termin realizacji oraz sposób monitorowania.

Dokument przewiduje realizację szeregu działań wobec ogółu osób starszych w ramach następujących obszarów:

1. Kształtowanie pozytywnego postrzegania starości w społeczeństwie.
2. Uczestnictwo w życiu społecznym oraz wspieranie wszelkich form aktywności obywatelskiej, społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej i religijnej.
3. Tworzenie warunków umożliwiających wykorzystanie potencjału osób starszych jako aktywnych uczestników życia gospodarczego i rynku pracy, dostosowanych do ich możliwości psychofizycznych oraz sytuacji rodzinnej.
4. Promocja zdrowia, profilaktyka chorób, dostęp do diagnostyki, leczenia i rehabilitacji.
5. Zwiększanie bezpieczeństwa fizycznego – przeciwdziałanie przemocy i zaniedbaniom wobec osób starszych.
6. Tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej.
7. Działania na rzecz edukacji dla starości (kadry opiekuńcze i medyczne), do starości (całe społeczeństwo), przez starość (od najmłodszego pokolenia) oraz edukacja w starości (osoby starsze).

Dodatkowo w „Polityce społecznej wobec osób starszych 2030” po raz pierwszy zaprojektowane zostały działania skierowane do niesamodzielnich osób starszych:

1. Zmniejszanie skali zależności od innych poprzez ułatwienie dostępu do usług wzmacniających samodzielność oraz dostosowanie środowiska zamieszkania do możliwości funkcjonalnych niesamodzielnich osób starszych.
2. Zapewnienie optymalnego dostępu do usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczo-pielęgnacyjnych dostosowanych do potrzeb niesamodzielnich osób starszych.
3. Sieć usług środowiskowych i instytucjonalnych udzielanych niesamodzielnym osobom starszym.
4. System wsparcia nieformalnych opiekunów niesamodzielnich osób starszych przez instytucje publiczne.

7. Rady Seniorów przepisy – nowelizacja ustawy o samorządzie gminnym

Skuteczna polityka senioralna musi być realizowana na wszystkich poziomach, począwszy od społeczności lokalnych, tj. poziomu gminy.

Tak więc w pakiecie reform dot. osób starszych nie mogło zabraknąć uregulowań prawnych, inspirujących aktywność na poziomie lokalnym.

W 2013 r. z inspiracji Parlamentarnego Zespołu ds. UTW znówelizowano ustawę o samorządzie gminnym dodając art. 5 c.

Cyt. 1. Gmina sprzyja solidarności międzypokoleniowej oraz tworzy warunki do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych w społeczności lokalnej.

2. Rada gminy, z własnej inicjatywy lub

na wnioszek zainteresowanych środowisk, może utworzyć gminną radę seniorów.

W latach 2013-2015 inspirowanie powstawania rad seniorów, poprzez szkolenia, pomoc w tworzeniu regulaminów, stron internetowych doradztwa prawnego itp., były bardzo silnie inspirowane i wspierane zarówno ze środków programów rządowych takich jak ASOS, FIO i in, jak i ze strony środków samorządowych.

W efekcie tych działań w roku 2014 powstało 71 rad seniorów, w 2015 roku powołano ich 131, jak podaje w swoich badaniach dr Emilia Lewicka-Kalka.

Niemniej jednak, pomimo początkowego wzrostu zainteresowania Radami Seniorów, nie stały się one powszechnym zjawiskiem. Wśród 2477 gmin, powstało około 456 Rad.

Przyczyny niesatysfakcjonujących efektów zainwestowania w tworzenie rad ogromnych pieniędzy i działań leżą w ocenie autorów zarówno w samorządach, które tak naprawdę, nieoficjalnie mówiąc, niezbyt chętnie patrzą na powstanie na ich terenie kolejnego ciała pełniącego rolę oceną, inspirującą, inicjatywną, czyli postrzeganą jako organizacja roszczeniowa, a jednocześnie często nie wystarczającej kreatywności i przedsiębiorczości samych seniorów, które po pierwszym okresie entuzjazmu wytracają impet w tworzeniu i realizacji własnych programów działania.

Często argumentem jest brak środków na bieżącą działalność.

Tu jako przykład dobrych praktyk wskazać można ponownie samorząd warszawy i woj. mazowieckiego, które z własnych budżetów wyasygnowały środki na bieżące potrzeby rad seniorów.

Nadal wiele pozostaje do zrobienia w obszarze polityki senioralnej, dlatego środowisko

senioralne, a przede wszystkim Ogólnopolskie Porozumienie o Współpracy Rad Seniorów, dążyło do zmiany przepisów. Celem było osiągnięcie systemowych rozwiązań, które lepiej odpowiadały na potrzeby seniorów.

Aktualnie mamy dwie ścieżki pozwalające na powołanie Rady Seniorów odpowiednio w gminie, powiecie i województwie. Pierwsza z nich to inicjatywa obywatelska, w której grupa seniorów występuje z wnioskiem. Ustawa określa minimalną liczbę mieszkańców, którzy ukończyli 60 lat, aby taka inicjatywa mogła zostać zrealizowana.

Druga to urzędnicza, gdzie rada gminy, rada powiatu lub sejmik województwa podejmuje decyzję o powołaniu Rady Seniorów z własnej inicjatywy.

Zgodnie z przepisami obowiązującymi od 11 kwietnia 2023 r., Gminna Rada Seniorów może zostać powołana przez radę gminy na wniosek mieszkańców, którzy osiągnęli 60 lat. Liczba osób wnioskujących o powołanie Rady Seniorów zależy od liczby mieszkańców gminy.

Niemniej jednak, pomimo początkowego wzrostu zainteresowania Radami Seniorów, nie stały się one powszechnym zjawiskiem.

8. Wyjątkowa Wigilia 24 grudnia 2013 r.

Wigilijne posiedzenie Rady Ministrów zapisze się na trwałe w historii ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku i polityce senioralnej.

W dniu 24 grudnia 2013 r. rano, na swoim ostatnim posiedzeniu w starym roku Rada Ministrów przyjęła:

- „Złożenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020”.
- Program Solidarność Pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób w wieku 50+.

- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020,

Powyższe dokumenty można uznać za kamienie milowe w tworzeniu nowoczesnej polityki senioralnej. Określają one państwową politykę senioralną w długim horyzoncie czasowym.

W pracach nad dokumentami brała udział Rada ds. Polityki Senioralnej, liderzy UTW, eksperci ministerstw, urzędów centralnych, samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych.

Historia potwierdziła ich ponadczasową wartość bowiem stały się inspiracją dla kolejnych rządów do ich kontynuowania, doskonalenia, rozwijania i finansowania coraz większymi środkami publicznymi.

Doświadczenia z realizacji Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2012–2013, stały się podstawą dla zaprojektowania jego kontynuacji w postaci Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020.

Towarzyszył temu szeroki dialog z przedstawicielami sektora pozarządowego, środowisk naukowych i eksperckich, samorządów, administracji centralnej, organizacji związkowych i organizacji pracodawców, prowadzony m.in. w ramach działalności Rady ds. Polityki Senioralnej.

Szczególnie ważnym wyrazem nowego podejścia do problematyki osób starszych jest podmiotowe ujęcie tej kwestii społecznej. W konsekwencji dało to podstawy do przyjęcia zintegrowanej, horyzontalnej formuły Programu, odnoszącej się do różnorodnych potrzeb oraz interesów istotnych dla tak wrażliwej społecznie fazy życia człowieka.

Program, podobnie jak jego pierwsza wersja na lata 2012–2013, jest przedsięwzięciem kompleksowym, uwzględniającym obszary i kierunki wsparcia umożliwiające osiągnięcie celu głównego, jakim jest poprawa jakości i poziomu życia osób starszych dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną.

Zakłada praktyczne włączenie sektora organizacji pozarządowych do działań służących zaangażowaniu seniorów.

To nie tylko świąteczny prezent dla seniorów, ale ważna politycznie deklaracja rządu. że polityka dotycząca osób starszych będzie ważnym priorytetem rządu na najbliższe lata.

Dla podkreślenia wagi tych wydarzeń, Premier Donald Tusk zaprosił do Kancelarii Rady Ministrów liczną delegację seniorów, głównie liderów Uniwersytetów Trzeciego Wieku i członków Rady ds. polityki senioralnej, aby osobiście przekazać im najnowsze decyzje rządu i aby jego bezpośredni autorzy mogli przedstawić je seniorom.

Tak więc w niezwykle uroczystej scenerii, przy choinkach, pięknie zastawionym tradycyjnymi wigilijnymi potrawami stole, Premier Donald Tusk przedstawił przyjęte rano przez rząd dokumenty i przedstawił głównych ich autorów i realizatorów tj. Przewodniczącego Rady ds. Polityki Senioralnej, ministra pracy, ministra zdrowia, parlamentarzystów i ekspertów.

Na wigilijnym spotkaniu Premier wyraził nadzieję, że przyjęty pakiety rozwiązań uczyni życie seniorów łatwiejszym i bardziej komfortowym.

Składając świąteczne życzenia powiedział:

Polscy seniorzy są nam potrzebni nie tylko na co dzień, ale szczególnie wtedy, kiedy zasiadamy przy wigilijnym stole. Widzimy bardzo wyraźnie, że życie bez naszych babć i dziadków nie miałoby sensu.

Powołanie sejmowej Komisji Polityki Senioralnej

Mało kto dziś pamięta, iż stała sejmowa Komisja Polityki Senioralnej powstała w wyniku jednego z głównych postulatów Paktu Na Rzecz Seniorów, dokumentu programowego pierwszego międzynarodowego Kongresu Uniwersytetów Trzeciego Wieku 2012.

Dyskusja w trakcie I Kongresu UTW wyłoniła główne tezy będące jej genezą, a mianowicie:

- polityka senioralna musi być realizowana na wszystkich poziomach od najniższego- gminy do najwyższego - parlamentu/ rządu;

- podmioty realizujące politykę senioralną w terenie muszą mieć odpowiednich partnerów/ promotorów na szczeblu gminy, powiatu, sejmiku, senatu, w tym zwłaszcza posiadających zdolność do inicjatyw legislacyjnych.

Podkreślając w uzasadnieniu wniosku dotychczasowe zasługi i uznanie dla działań Parlamentarnego Zespołu ds. UTW powołanego w 2011 roku uznano, iż dla realizowania na poziomie sejmiku /senatu systemowej, kompleksowej polityki senioralnej jest to komórka o zbyt wąskich kompetencjach.

Kongres i Pakt inspirował obecnych parlamentarzystów do podjęcia wyzwania o historycznym znaczeniu, tj. powołania pierwszej w historii polskiego parlamentu stałej sejmowej komisji polityki senioralnej.

23 kwietnia 2014 r. podczas 67. posiedzenia sejmiku rozpatrzony został projekt nowelizacji Regulaminu Sejmu, przewidujący m.in. powołanie Komisji Polityki Senioralnej, a 9 maja 2014 roku sejm powołał nową, stałą Komisję ds. polityki senioralnej.

W uzasadnieniu czytamy.

Potrzeba powołania stałej komisji odpowiedzialnej za rozpatrywanie programów i projektów ustaw z zakresu polityki senioralnej jest związana m.in. z przyjęciem przez Radę Ministrów pakietów dokumentów senioralnych „Założeń Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020”.

Wnioskodawcy wskazują, że zakres działania komisji powinien obejmować różne obszary życia osób starszych, tj. m.in. zdrowia i samodzielności oraz aktywności zawodowej, edukacyjnej, społecznej i kulturalnej.

Zdaniem autorów projektu powołanie komisji będzie wyrazem zaangażowania i odpo-

wiedzialności Sejmu za współuczestniczenie w ważnym procesie budowania polityki senioralnej oraz właściwym forum do przygotowania corocznej debaty sejmowej w tej sprawie.

Do zadań komisji należeć będą sprawy dotyczące różnych wymiarów życia osób starszych, m.in. zdrowia i samodzielności, aktywności zawodowej, edukacyjnej, społecznej, kulturalnej i wolontariackiej oraz rozwoju tzw. srebrnej gospodarki i relacji międzypokoleniowych.

Na swoim pierwszym posiedzeniu komisja wyłoniła Prezydium. Przewodniczącym komisji został poseł Michał Szczerba.

Komisja sejmowa będzie zajmować się kształtowaniem polityki państwa dotyczącej osób po 50. roku życia, między innymi aktywnością zawodową osób w wieku 50+.

Pierwsza kadencja Komisji 2014-2015 była niezwykle merytoryczna, innowacyjna i konstruktywna.

Na posiedzenia Komisji zapraszani byli przedstawiciele organizacji senioralnych z całej Polski, przedstawiciele podmiotów szybko rozwijającej się srebrnej gospodarki oraz eksperci różnych resortów i wielu innych środowisk.

Posiedzenia służyły integracji środowisk senioralnych oraz wymianie dobrych praktyk. Dyskusja była inspiracją dla Rady w jej inicjatywach legislacyjnych, programach i decyzjach.

Owocem I kadencji Komisji, trwającej od maja 2014 do września 2015 roku był procedowanie ustawy o osobach starszych, przyjętej przez sejm 11 września 2015 roku (MP 2015. poz.1705) pierwszego tej rangi aktu prawnego dedykowanego szerokim zagadnieniem osób starszych, obligującego m.in. rząd do stałego

monitorowania sytuacji osób starszych we wszystkich obszarach ich funkcjonowania.

Ustawa weszła w życie 1 stycznia 2016 r. Przewiduje, iż Rada Ministrów będzie corocznie, do 31 października, przedstawiać Sejmowi i Senatowi informację o sytuacji osób starszych w Polsce. Prace nad raportem koordynować będzie Departament Polityki Senioralnej MPiPS. Raport jest także opiniowany przez Radę ds. Polityki Senioralnej. Autorzy regulacji uzasadniali, że dostępne informacje o sytuacji osób starszych w Polsce mają charakter rozproszony i nieuporządkowany, a źródła danych, analizy i prognozy znajdują się w dyspozycji różnych instytucji i organizacji.

Monitorowanie sytuacji osób starszych - które zdefiniowano w ustawie jako osoby w wieku 60+ - obejmować ma m.in. analizowanie informacji dotyczących np. sytuacji demograficznej, sytuacji dochodowej, warunków mieszkaniowych, aktywności zawodowej, sytuacji rodzinnej, sytuacji osób niepełnosprawnych i ich opiekunów, aktywności społecznej i obywatelskiej oraz edukacyjnej, kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej, a także informacje o stanie zdrowia oraz dostępności i poziomie usług socjalnych.

Celem monitoringu - jak wyjaśniali autorzy regulacji ma być przygotowywanie wieloaspektowej diagnozy sytuacji osób starszych, usystematyzowanie zadań z zakresu polityki senioralnej realizowanych obecnie, przygotowywanych oraz zapewnienie ich ciągłości, adekwatności, kompleksowości i spójności.

Wnioskodawcy ustawy wskazywali, że zmieniająca się struktura demograficzna polskiego społeczeństwa stawia przed państwem nowe wyzwania, których celem jest zapew-

nienie osobom starszym warunków do wydłużenia aktywności zawodowej, społecznej i edukacyjnej oraz samodzielnego, zdrowego i bezpiecznego życia.

Podkreślali, że Polska należy do nielicznych krajów europejskich, w których nie ukształtowano systemu monitorowania sytuacji życiowej populacji osób starszych, uwzględniającego aspekty społeczne, ekonomiczne i zdrowotne.

Monitorowanie sytuacji osób starszych będzie prowadzone na zlecenie Prezesa Rady Ministrów przez ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego przy wykorzystaniu m.in. informacji statystycznej, wyników badań naukowych, informacji od innych organów administracji publicznej, państwowych jednostek organizacyjnych oraz innych organizacji zaangażowanych w kształtowanie sytuacji osób starszych w Polsce.

Upływ czasu oraz praktyka stosowania przepisów ustawy wskazuje, iż wymaga ona daleko idącej nowelizacji. Pierwsze projekty przygotował Obywatelski Parlament Seniorów III kadencji.

Wyrażamy nadzieję, że przy wsparciu Sejmowej Komisji do spraw Polityki Senioralnej nowelizacja ta procedowana będzie w najbliższym możliwym terminie.

Podsumowując, na II Kongresie UTW w 2015 roku dokonania polityki senioralnej uznano powołanie Komisji Polityki Senioralnej jako największe osiągnięcie 40 lat polityki społecznej w Polsce.

Środowisko UTW doszło także do wniosku, iż proces konsolidacji różnych środowisk senioralnych osiągnął poziom, uzasadniający powołanie ogólnopolskiego przedstawicielstwa osób starszych pod nazwą „Obywatelski Parlament Seniorów”.

” Decyzje podjęte przez rząd w latach 2012-2015 to początek wielkiej, systemowej polityki senioralnej w Polsce.

To także podsumowanie sukcesów ruchu UTW, a konkretnie Paktu Na rzecz Seniorów uchwalonego przez I Kongres Uniwersytetów Trzeciego Wieku w marcu 2012 r. bowiem zrealizowane zostały najtrudniejsze, mające charakter rozwiązań systemowych oraz wymagające długich przygotowań postulaty wyartykułowane w dokumencie programowym Kongresu.

W latach 2013-2024 wprowadzono szereg nowatorskich rozwiązań i zrealizowano wiele innych ważnych programów rządowych i samorządowych aktywizujących i wspierających środowiska senioralne.

Jednym z nich było powołanie w składzie Rady Ministrów nowego ministra ds Polityki Senioralnej. Wzmocnienie rangi i potrzeba międzyresortowej koordynacji polityki senioralnej na szczeblu rządu - to także jednego z postulatów środowiska UTW.

Działania rządowe i samorządowe wygenerowały w okresie kilku ostatnich lat wiele innych cennych inicjatyw. Ich opis przekracza możliwości niniejszego wydawnictwa.

Ich efekty i skuteczność w rozwiązywaniu problemów senioralnych będą mogły być ocenione z perspektywy czasu po okresie ich wdrażania i ewaluacji.

Rozdział III.

Partnerzy, Sponsorzy, Przyjaciele Uniwersytetów Trzeciego Wieku

Stare porzekadło mówi, że

„jeśli chcesz komuś pomóc, nie dawaj mu ryby, ale podaruj wędkę”

– to właśnie według tej maksymy działają firmy angażujące się społecznie.

Społeczna odpowiedzialność biznesu (ang. Corporate Social Responsibility, CSR) uznawana jest za jeden z filarów nowoczesnego przedsiębiorstwa. Czym jest CSR, jak rozumieć społeczną odpowiedzialność biznesu? Najprostsza i najbardziej zrozumiała definicja mówi, że jest to „odpowiedzialność przedsiębiorstw za ich wpływ na otoczenie”.

Mają one świadomość i potrzebę realizowania strategii zrównoważonego rozwoju i społecznej odpowiedzialności biznesu, traktując te wartości jako swoje szeroko zdefiniowane zobowiązanie i wyraz odpowiedzialności wobec społeczeństwa, środowiska naturalnego, klimatu, rozwoju społecznego i dziedzictwa narodowego.

To także wyraz szacunku i dbałości o klientów, kooperantów, pracowników, społeczność lokalną, w której funkcjonują, oraz konsumentów swoich produktów i usług.

Mając świadomość wpływu na otoczenie, traktują zaufanie społeczne jako kapitał i stale pracują nad jego wzmocnieniem, tworząc przy tym własny pozytywny wizerunek i kształtując pozycję na rynku.

Realizowany przez środowisko UTW dwuletni program obchodów 50-lecia ruchu UTW

angażuje setki wolontariuszy, ale także generuje ogromne koszty materialne. Muszą więc one być sfinansowane z różnych źródeł publicznych, prywatnych, samorządowych i biznesowych.

Uniwersytety Trzeciego Wieku to organizacje, które nie proszą o przysłowiową „rybę”, zaś w wyniku posługiwania się otrzymaną „wędką” potrafią pomnożyć uzyskane środki dzięki osobistemu zaangażowaniu, pracy wolontariackiej, śmiałości podejmowanych wyzwań i inwencji twórczej.

Proces sieciowania podmiotów wokół tego wyjątkowego projektu społecznego pozwolił pozyskać do jego realizacji grono Partnerów i Sponsorów, rozumiejących wagę zrównoważonego rozwoju oraz mających poczucie swojej odpowiedzialności za jego realizację.

Pragniemy uhonorować i najserdeczniej podziękować Firmom, które wsparły program obchodów 50-lecia ruchu UTW oraz razem z nimi świętować ten wyjątkowy jubileusz w czasie IV Wielkiego Kongresu UTW.

W imieniu społeczności
Uniwersytetów Trzeciego Wieku
z wyrazami uznania i szacunku

Krystyna Lewkowicz

Warszawa – Stolica przyjazna seniorom. Innowacje i dobre praktyki.

W Warszawie mieszka blisko pół miliona osób w wieku 60+, co stanowi ok. 25% ludności miasta. Sytuacja życiowa, potrzeby i oczekiwania starszych mieszkańców stolicy są bardzo różnicowane.

Wysłuchując się w ich głosy i potrzeby, stworzony został kolejny, periodyczny dokument, który wyznacza kierunki działań Miasta na rzecz warszawskich seniorów.

25 maja 2024 r. Rada m.st. Warszawy podjęła uchwałę o przyjęciu Polityki senioralnej m.st. Warszawy, który jest dokumentem kierunkowym, deklaracją zasad i wartości ważnych dla osób starszych. Zawiera rekomendacje, które wskazują, czym powinny charakteryzować się realizowane w mieście programy i projekty.

Jednocześnie uwzględnia rozwój miasta w oparciu o potencjał mieszkańców, w tym osób starszych.

Najważniejsze dziedziny polityki senioralnej:

- ochrona zdrowia,
- pomoc społeczna,
- mieszkalnictwo,
- zapewnienie bezpieczeństwa osobistego i prawnego,

- wsparcie finansowe,
- całościowa edukacja,
- rekreacja i aktywność fizyczna,
- uczestnictwo w kulturze i aktywność twórcza,
- aktywność społeczna,
- aktywność zawodowa,
- przyjazna przestrzeń publiczna.

Polityka senioralna m.st. Warszawy jest spójna ze strategicznymi dokumentami określającymi cele Miasta w tym przede wszystkim ze Strategią Warszawa 2030 oraz Strategią rozwiązywania problemów społecznych 2030.

Niektóre dobre praktyki

Inicjatywy własne i wsparcie dla projektów organizacji senioralnych ze strony Miasta st. Warszawy niejednokrotnie potwierdzały tezę, iż warszawski samorząd nadaje wysoką rangę problematyce senioralnej, a Warszawę można określić jako **Stolicę Przyjazną Seniorom**.

Jako jedno z pierwszych miast w Polsce warszawski samorząd rozpoczął opracowywanie i wdrażanie corocznych Programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.

W każdym roku realizowane są liczne projekty wspierające aktywność seniorów, w tym kombatantów Powstania Warszawskiego, wielkie imprezy sportowe, projekty przeciwdziałające wykluczeniu informatycznemu, wspomagające niesamodzielnych w postaci usług remontowych, wieloletni projekt Akademia liderów 60+ i wiele innych.

W każdej dzielnicy Warszawy funkcjonują punkty wsparcia informatycznego, bezpłatnego poradnictwa prawnego, kluby seniorów, centra kultury z bogatym programem, ośrodki integracji międzypokoleniowej itp.

Informacje o aktualnej ofercie dla seniorów zawiera **Warszawski informator dla seniorów**, w którym można uzyskać odpowiedzi na pytania dotyczące zdrowego stylu życia, profilaktyki, opieki medycznej, rehabilitacji, leczenia uzdrowiskowego. Warszawa jest partnerem ogólnopolskiego programu karty seniora, oferując Kartę Warszawiaka uprawniającą do korzystania ze zniżek nie tylko na bilety w komunikacji miejskiej, ale również w miejscach związanych z kulturą, oświatą czy sportem.

Corocznie realizowany jest Konkurs **Miejsce Przyjazne Seniorom**, którego głównym celem jest wyróżnienie oraz promowanie miejsc na terenie m.st. Warszawy, które nie tylko zapewniają seniorom przyjazną i życzliwą atmosferę, ale także uwzględniają ich potrzeby i oczekiwania, dostosowując swoją infrastrukturę oraz oferując usługi i zniżki adresowane do tej grupy społecznej.

W każdej dzielnicy działa dzielnicowa Rada Seniorów, a na szczęblu miasta Warszawska

Rada Seniorów. Działa miejski program **„Warszawa dla seniorów”**, w ramach którego starsi mieszkańcy znajdują m.in. świadczenia zdrowotne, zajęcia gimnastyczne, możliwość poszerzania wiedzy lub uzyskania rzeczowej pomocy w drobnych naprawach domowych.

Aktywny senior to program, w ramach którego seniorzy korzystają z bezpłatnych ćwiczeń zwiększających sprawność fizyczną, dostosowanych do ich potrzeb. To nie tylko zajęcia ruchowe pod opieką fachowych instruktorów ale także edukacja prozdrowotna – porady dla seniorów, co powinni robić, żeby zwiększać sprawność i komfort życia.

Warszawska Olimpiada Seniorów to wyjątkowa impreza **dedykowana osobom 60+**. Przedsięwzięcie realizowane jest od 2017 roku w trakcie Warszawskich Dni Seniora. Poprzedzają ją **bezpłatne treningi dla seniorów**, którzy chcą wziąć udział w Olimpiadzie.

Warszawskie Dni Seniora, naznaczone licznymi wydarzeniami miejskimi i realizowanymi przez organizacje pozarządowe kończą się wielką **paradą seniorów ulicami Warszawy i Piknikiem Kreatywności** pod Pałacem Kultury i Nauki, w czasie którego seniorom oferowane są liczne atrakcje.

Od 2009 roku przez czternaście lat realizowana jest unikalna w świecie impreza plenerowa **Dzień UTW na Torze Wyścigów Konnych Służewiec**, kultywująca stare warszawskie tradycje bywania na wyścigach konnych, ze specjalną gonitwą koni arabskich o Puchar UTW, koncertem gwiazdy estrady, konkursem strojów wyścigowych i całodziennym piknikiem

integracyjnym. Każdorazowo bierze w niej udział od 2 do 4 tys. warszawskich seniorów często z całymi rodzinami.

Sami warszawscy seniorzy także wykazują wiele własnych inicjatyw i inspirują Miasto do działania. Działają w Warszawie **42 Uniwersytety Trzeciego Wieku**, realizujące typowe pakiety aktywności dla seniorów ale też inne, odpowiadające na specyficzne potrzeby grup seniorów jak Uniwersytet Taneczny, Ekumeniczny, Shalom, Specjalistyczny, Europejskie Centrum Drugiego i Trzeciego Wieku itp. W niektórych zajęcia prowadzone są także w obcych językach.

W 2011 roku Uniwersytet Trzeciego Wieku Szkoły Głównej Handlowej uzyskał Międzynarodowy Certyfikat Systemu Zarządzania Jakością **ISO 9001:2009/2015**

W 2014 roku Honorowe Wyróżnienie Polskim Godłem Promocyjnym „**Teraz Polska**” uzyskała Fundacji Ogólnopolskie Porozumienie UTW.

W ramach Forum Dialogu Społecznego, ciała doradczego Prezydenta m. st. Warszawy, w 2006 roku powstała **Komisja Dialogu Społecznego ds. UTW**. Zainicjowała ona proces konsolidacji warszawskich UTW, czego pierwszym ważnym efektem było stworzenie i wynegocjowanie z Miastem innowacyjnych form wsparcia tego ruchu.

W jego wyniku już w 2007 roku wpisano do „Programu Współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi na 2007 rok.” priorytetowe zadanie „wspieranie działalności Uniwersytetów

Trzeciego Wieku” oraz uruchomiono pierwszy trzyletni program dotacyjny dla UTW.

Po raz pierwszy w historii współpracy ngo z samorządem terytorialnym, w 2007 roku zawarto **trzyletnie** umowy wspierające działania statutowe UTW, zapewniające ciągłość finansowania i pozwalające na realizację ambitniejszych, wieloletnich strategii działania. Fenomenem jest też fakt, iż jest to konkurs tylko dla warszawskich UTW, a specyfikacja warunków z jednej strony określa podstawowy, dość wysoki pakiet wymagań programowych; z drugiej strony - pozwala zachować indywidualne cechy każdego z UTW, umożliwiając jego kształtowanie adekwatnie do przyjętej linii programowej, oczekiwań słuchaczy i innych lokalnych uwarunkowań.

Konkurs jest ponawiany cyklicznie co 3 lata, a praktyka zawierania umów trzyletnich stała się standardem współpracy warszawskiego samorządu nie tylko z UTW ale też z innymi organizacjami pozarządowymi.

Warszawa jest także gospodarzem i współorganizatorem kolejnych Wielkich Kongresów Uniwersytetów Trzeciego Wieku, udostępniając na ich organizację najbardziej prestiżowe obiekty.

W 2025 roku jest to po raz kolejny scena Opery Narodowej, na której wspólnie świętować będziemy jubileusz UTW. W części artystycznej Wielkiego Kongresu UTW wystąpią najlepsze zespoły senioralne wyłonione w trybie prowadzonych na przełomie roku 2024/2025 ogólnopolskich eliminacji.

Bank Polski

PKO Bank Polski – na każdym etapie życia

Chcemy być blisko naszych klientów. Czy nam się udaje? Potwierdza to nie tylko sto lat historii, ale i najnowsze badania lojalności, satysfakcji i doświadczeń klientów w kontaktach z bankiem przeprowadzone przez agencję badawczą Minds&Roses. Na podstawie badań powstał ranking NPS (Net Promoter Score) – najbardziej polecanych, polskich banków przez klientów indywidualnych. PKO Bank Polski znalazł się na podium i zajął 3. miejsce wśród banków z najwyższym wskaźnikiem NPS.

Skupiamy się na kliencie i jego potrzebach

Wynik badania potwierdza, że klienci doceniają to, że naszym priorytetem są ich potrzeby. Skupiamy się na nich nie tylko w trakcie obsługi, ale również przy projektowaniu i aranżacji nowych oddziałów.

Awans do TOP3 polskich banków w NPS klientów indywidualnych jest jednym z celów Strategii Wzrostu i Rozwoju w latach 2025-2027.

Co 3. senior, który mieszka w Polsce jest naszym klientem

Czujemy odpowiedzialność i stawiamy na bezpieczne produkty i wsparcie w korzystaniu z nowoczesnych technologii.

- **Edukujemy z bezpieczeństwa w sieci**
Dbamy o rozpowszechnianie wiedzy o cyber-

bezpieczeństwie w społeczeństwie. W całym kraju nasi eksperci wraz z policją i władzami lokalnymi organizują szkolenia pod hasłem **Bezpieczne bankowanie**. Od 2022 roku zorganizowaliśmy już **51 spotkań** w cyklach: Cyberbezpieczny Ja i Moja Rodzina, Zagrożenia w cyberprzestrzeni, Srebrna tarcza. Bezpieczny senior, Bezpieczeństwo i formy oszczędzania środków.

W nietypowy sposób przypominamy zasady bezpieczeństwa w sieci – stworzyliśmy do tego interaktywne dyktando. Historie, które przekazujemy w dyktandach, bazują na prawdziwych metodach, których używają cyberoszuści. W ten sposób **uwrażliwiamy na to, że warto wybierać mądrze** – nie tylko poprawną formę zapisu gzęgżółki, ale też gdzie i w co klikamy. Uczymy, jak nie dać się oszukać w internecie, niezależnie od wieku.

- **Pomagamy zrozumieć produkty i korzystać z bankowości mobilnej i internetowej.** W oddziałach uczymy naszych klientów i tłumaczymy, jak korzystać z wybranych usług online.

Mamy specjalne tablety, na których klienci, pod okiem naszych doradców, mogą nauczyć się robić wybrane operacje samodzielnie w domu.

Tworzymy też **materiały edukacyjne i instrukcje**, które mogą być pomocne w domu. Klient krok po kroku ma pokazane, jak zrobić przelew,

gdzie sprawdzić np. historię konta czy saldo.

Prowadzimy szereg kampanii do naszych seniorów i seniorek, w których staramy się pokazywać i uczyć samodzielnego korzystania z bankowości, np. jak zrobić przelew online lub wypłacić gotówkę w bankomacie.

- **Jesteśmy blisko naszych klientów**

Od lat konsekwentnie budujemy dla klientów **multikanalowe środowisko obsługi**. Tę samą operację nasz klient może zrobić online, w placówce lub telefonicznie. Każdy klient może wybrać najwygodniejszą dla siebie formę obsługi.

Sieć naszych oddziałów sprawia, że są one na wyciągnięcie ręki – **75% Polaków ma mniej niż 5 km do naszego oddziału**. A będzie jeszcze lepiej, bo w naszej strategii postawiliśmy też na dostępność dla klientów – w placówkach i cyfrowo. Chcemy zapewnić pełną dostępność oddziałów i dostosować je do potrzeb klientów zgodnie z najwyższymi standardami obsługi. Planujemy zwiększyć liczbę oddziałów, które funkcjonują w nowoczesnym formacie do łącznie 600 w 2027 roku (spośród obecnych 881).

Na infolinii banku stworzyliśmy **specjalny strumień obsługi**. W indywidualny sposób obsługujemy seniorki i seniorów – uwzględniamy ewentualne bariery komunikacyjne i cyfrowe.

- **Upraszczamy język**

Prosta, przystępna, przyjazna i szczerą komunikacją to ważny dla nas komponent doświadczenia klienta – dlatego przykładamy taką wagę do spójności i prostoty tekstów, które otrzymują nasi klienci. Mamy w banku zespół ekspertów prostego języka i ponad 70-osobowy zespół ambasadorski, który codziennie redaguje bankowe treści.

Stworzyliśmy też naszą autorską aplikację

PKO Prosto – każdy pracownik może z niej korzystać i poprawiać swoje teksty na prostsze i łatwiejsze do zrozumienia.

- **Chcemy być częścią społeczności**

Żeby być blisko naszych klientów, chcemy przede wszystkim poznawać, rozumieć i doświadczać ich codzienności. Uczymy się tego na spotkaniach, rozmowach czy szkoleniach z symulatorami starości.

Chcemy się spotykać i angażować w ważne dla seniorów i seniorek wydarzenia. Dlatego nie mogło nas zabraknąć w obchodach Jubileuszu 50-lecia ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

- **Stawiamy na inkluzywny rozwój**

Fundacja PKO Banku Polskiego chce aktywizować seniorów i seniorki oraz systemowo podejść do rozwiązywania problemów, które wynikają ze starzenia się społeczeństwa. Planujemy wspierać rozwój kompetencji opiekuńczych i infrastruktury opiekuńczej w Polsce. To jedna z kluczowych inicjatyw nowej strategii fundacji. Działania te poprowadzi z organizacjami pozarządowymi specjalizującymi się w tych obszarach działania. Otwarte konkursy grantowe wystartują w II kwartale 2025 roku.

Strategia 2025-2027 r. – na co postawiliśmy

- Nasi klienci i świat wokół nich **dynamicznie się zmieniają** – a my odpowiadamy na ich potrzeby
- Dbamy o to, żeby nasze technologie były **proste, wygodne i bezpieczne**
- Stawiamy na **stabilny, zrównoważony rozwój**
- Chcemy być bankiem **numer 1... i kropka.**

Sponsor IV Kongresu UTW oraz Sponsor Projektu edukacyjnego dla studentów UTW

Realizacja jubileuszowego programu obchodów 50-lecia ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku w Polsce była możliwa dzięki wsparciu ze strony firm, które rozumieją i aktywnie praktykują zasady społecznej odpowiedzialności biznesu.

Szczególną rolę w tym przedsięwzięciu odegrał nasz partner, ORLEN S.A. – firma, która wspiera i promuje edukację, kulturę, ochronę dziedzictwa narodowego, sport oraz realizuje programy wolontariatu pracowniczego.

Współpraca ORLEN ze środowiskiem UTW oraz zaangażowanie w wielowymiarowy projekt senioralny, jakim jest jubileusz ruchu UTW, to dowód na to, jak wiele wspólnych celów i wartości łączy nasze środowiska.

ORLEN nie tylko objął swoim sponsorin-
giem wydarzenia jubileuszowe lecz także zaangażował się w realizację programu edukacyjnego w zakresie zrównoważonego rozwoju.

W ramach tej inicjatywy eksperci z ORLEN S.A. przeprowadzili inspirujący wykład, pod tytułem **Zrównoważony rozwój - czy może-**

my zmienić przyszłość?, którego celem było przybliżenie seniorom idei zrównoważonego rozwoju.

Podczas spotkania omówiono praktyczne aspekty życia w zgodzie z ekologią, przedstawiono realne przykłady proekologicznych działań oraz wskazano, jak każdy z uczestników może wprowadzić takie rozwiązania w swoim codziennym życiu.

Czym jest zrównoważony rozwój? - najkrócej mówiąc jest to styl życia, który starsze pokolenia znają i stosują od dawna. Małe kroki i nawyki jak oszczędność, unikanie nadmiaru, marnowania żywności, naprawianie i świadomość zakupowa, mogą wprowadzać wielkie zmiany.

Każdy z nas ma wpływ na to, jak będzie wyglądać nasza przyszłość i przyszłość naszych dzieci oraz wnuków.

**Dzięki zrównoważo-
nym wyborom możemy
wspólnie stworzyć lep-
szy świat – to możliwe!**

Przykłady, dzięki którym starsze pokolenie może wdrożyć zasady zrównoważonego rozwoju i kształtować pozytywną przyszłość to m.in:

1. oszczędność jako styl życia, w tym zasobów naturalnych, wody, energii, paliw itp.;
2. naprawianie zamiast wyrzucania;
3. znajomość technik oszczędzania i wykorzystania zasobów, surowców wtórnych;
4. przywiązanie do lokalnych i naturalnych produktów;
5. unikanie nadmiernej konsumpcji i minimalistyczny styl życia;
6. przekazywanie wartości i wiedzy młodemu pokoleniu.

Już tak proste nawyki jak segregacja odpadów i kompostowanie, używanie nowych technologii, np. energooszczędnych żarówek czy bardziej wydajnych urządzeń AGD, preferowanie ekologicznej komunikacji miejskiej może przynieść wymierne korzyści, zaś zdrowy sposób żywienia to nie tylko troska o zdrowie, ale także o planetę.

Wspieranie lokalnych i ekologicznych inicjatyw oraz udział w wydarzeniach związanych z ochroną środowiska mogą być inspiracją i okazją do spotkań z ludźmi o podobnych wartościach.

Zainspirowani wykładem mogą zgłaszać własne inicjatywy i projekty, które będą wspierane przez Fundację OP UTW w bieżącej działalności.

Wykład dostępny jest także w wersji elektronicznej na www.sghwaw.pl oraz www.fundacjaoputw.pl gdzie znajdziecie Państwo Poradnik stanowiący skondensowane podsumowanie wykładu i inspirację do dalszych działań.

Jego dystrybucja w środowisku senioralnym wywołuje duże zainteresowanie i wyzwala liczne inicjatywy lokalne w zakresie ochrony środowiska, klimatu, a szczególnie oszczędzania zasobów naturalnych takich jak np. woda.

Szanowni Państwo,

Mazowsze to województwo o największej liczbie ludności w Polsce. W populacji liczącej ponad 5,5 mln osób przybywa osób starszych, a polityka senioralna dotyczy już bezpośrednio co czwartego z mieszkańców naszego regionu. Zapewnienie jak najlepszych warunków starzenia się oraz możliwie długiego życia w zdrowiu i dobrej kondycji – to jeden z nadrzędnych celów samorządu województwa mazowieckiego.

Utrzymanie na odpowiednim poziomie samodzielności i niezależności osób starszych wymaga kompleksowych i przemyślanych działań. Wraz z postępem technologicznym i zmianami o charakterze społecznym pojawiają się nowe wyzwania, którym należy sprostać. Coraz częściej rozluźniają się więzy rodzinne, a konieczność korzystania z nowoczesnych urządzeń cyfrowych jest dla seniorów źródłem niepotrzebnych obaw i lęków. Z jednej strony należy zachęcać osoby starsze do rozwijania różnych form aktywności oraz nabywania wiedzy i umiejętności, z drugiej zaś – zapewnić fachową opiekę tym bardziej schorowanym i wymagającym pomocy w codziennym funkcjonowaniu.

Rozumiejac, jak złożona jest to problematyka samorząd Mazowsza inicjuje działania na

wielu polach oraz w jak najszerszym, uwzględniającym różne oczekiwania seniorów i ich rodzin zakresie. Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej odpowiada za monitorowanie sytuacji osób wkraczających w złoty wiek, organizuje również wiele wydarzeń o charakterze integracyjnym i aktywizującym. Wśród nich wielką popularnością cieszą się Sejmiki Senioralne Województwa Mazowieckiego umożliwiające wymianę doświadczeń i dyskusję na tematy ważne z punktu widzenia osób starszych. MCPS efektywnie współpracuje także z Polską Akademią Nauk, wspólnie podejmując inicjatywy na rzecz środowiska osób dojrzałych. Konsekwentnie realizujemy Program Polityki Senioralnej Województwa Mazowieckiego na lata 2022-2026. Przy jego opracowaniu wzięte zostały pod uwagę zarówno potrzeby osób aktywnych, poszukujących możliwości rozwoju i spędzenia wolnego czasu, jak i osób niesamodzielnych, nie opuszczających domów, chorych, żyjących często w samotności i depresji.

Lata 2023-2025 to okres realizacji naszego autorskiego programu profilaktyki zaburzeń depresyjnych dla osób po 60. roku życia. Przeznaczone na ten cel środki finansowe w kwocie prawie 2,6 mln zł ułatwiają diagnostykę oraz skorzystanie z opieki psychiatrycznej lub terapeutycznej. Kolejnym istotnym zagro-

zeniem, któremu chcemy skutecznie przeciwdziałać, są choroby otępienne. Władze regionu przeznaczyły ponad 40,7 mln zł na wsparcie domów opieki dziennej dla osób dotkniętych tego rodzaju schorzeniami. Zagwarantowanie dostępu do bezpłatnych świadczeń medycznych i codziennej terapii stanowi formę nieocenionej pomocy również dla bliskich osób wymagających całodobowej opieki. Wspólnie musimy troszczyć się, by nie czuli się oni osamotnieni i przytłoczeni obowiązkami wobec starzejących się członków rodziny, a także mogli liczyć na niezbędne wsparcie emocjonalne i psychologiczne.

Mimo wielu trudności optymizmem napawa fakt, że duża liczba mazowieckich seniorów to osoby wciąż aktywne oraz otwarte na kontynuowanie rozwoju zawodowego, edukacji i uczestnictwo w przedsięwzięciach kulturalnych. Ważnym programem samorządu województwa jest projekt „Mazowsze dla seniorów”. Na realizację interesujących inicjatyw w tym senioraliów, wycieczek, zajęć i warsztatów komputerowych w 2024 roku przeznaczyliśmy łącznie dofinansowanie w kwocie niespełna 2,5 mln zł. Wielu seniorów lubi spędzać czas wolny uprawiając rośliny w ogrodach działkowych. Z kolei to z myślą m.in. o nich uruchomiony został program „Mazowsze dla działkowców”. Przekazane dotacje pomagają w budowaniu i modernizacji infrastruktury ogrodowej, tak by przebywanie wśród zieleni było jeszcze bardziej komfortowe i przyjazne dla naszego zdrowia.

Ale to nie wszystko. W pełni rozumiemy także, jak ważne jest zapewnienie osobom starszym możliwości korzystania z uniwersalnych

form nauczania, dostosowanych do ich potrzeb oraz pozwalających im w pełni rozwijać swój potencjał, zdolności, wiedzę i umiejętności. Funkcję tę spełniają prężnie działające na terenie regionu uniwersytety trzeciego wieku, których oferta programowa dostosowana została do indywidualnych potrzeb i oczekiwań seniorów. Współpracując m.in. z Fundacją Ogólnopolskie Porozumienie UTW i ośrodkami naukowymi w całym kraju pomagamy rozwijać aktywność oraz integrować środowisko osób starszych. By jeszcze lepiej wsłuchiwać się w głos dojrzałego pokolenia powołałem pełnomocnika do spraw polityki senioralnej, inicjującego działania służące zaspokajaniu ich potrzeb, a także Radę Seniorów Województwa Mazowieckiego o charakterze konsultacyjnym, doradczym i inicjatywnym.

Organizacje pozarządowe mogą liczyć na uzyskanie dotacji z budżetu Mazowsza na realizację wartościowych zadań dzięki ogłaszanym cyklicznie otwartym konkursom ofert. Na 2025 rok zaplanowana została pomoc finansowa w obszarach: zwiększania samodzielności i przeciwdziałania zagrożeniu marginalizacją osób starszych, ich aktywizacji w ramach działalności kół gospodyń wiejskich, a także organizacji Parady Seniorów. Mieszkańcy Mazowsza sami mogą również zgłaszać swoje projekty do budżetu obywatelskiego. W tym roku wybrane zostały do realizacji aż trzy zadania publiczne, których celem jest pobudzanie aktywności osób starszych z różnych części naszego regionu.

Na przestrzeni ostatnich lat ogromnym zainteresowaniem cieszyły się oferowane przez zarząd województwa formy wsparcia takie jak

bony społeczne czy pakiety edukacyjne. Sfinansowaliśmy założenie internetowej platformy wirtualnysenior.pl dedykowanej wszystkim przedstawicielom tej grupy wiekowej. Wspieramy partycypowanie osób starszych w życiu społecznym poprzez pomoc finansową przeznaczoną na rozwijanie działalności rad seniorów na Mazowszu. Angażujemy się także w szereg innych przedsięwzięć organizowanych w mazowieckich miastach i mniejszych miejscowościach. Z wielką satysfakcją patronują przeglądowi artystycznym, konferencjom, turniejom i wszelkim inicjatywom z udziałem osób po 60. roku życia. Pomaganie w zachowaniu ich samowystarczalnego, niezależnego funkcjonowania to świadectwo solidarności społecznej, przez wieki tak bliskiej polskiej tradycji i mentalności.

Mam nadzieję, że wspólnymi siłami, łącząc przedstawicieli różnych pokoleń, w kolejnych latach nadal odnosić będziemy sukcesy w umacnianiu społecznej jedności i podnoszeniu jakości życia osób w „złotym wieku”.

Marszałek Województwa Mazowieckiego
Adam Struzik

Totalizator Sportowy Sp. z o.o.

Totalizator Sportowy, właściciel marki LOTTO, to największy w Polsce mecenas sportu i kultury, a także laureat wielu nagród i wyróżnień w plebiscytach i konkursach promujących społeczne zaangażowanie biznesu.

Niezależnie od jubileuszu ruchu UTW, współpraca Totalizatora Sportowego ze środowiskiem seniorów ma już długą historię.

Od 2010 roku Totalizator Sportowy wspiera wielkie wydarzenie senioralne, które pielęgnuje najstarsze warszawskie tradycje bywania na wyścigach konnych.

Mowa o *Dniu Uniwersytetów Trzeciego Wieku na Torze Wyścigów Konnych Służewiec*.

Totalizator Sportowy, jako mecenas obiektu, udostępnia warszawskim seniorom piękną, zieloną przestrzeń Toru Wyścigów Konnych na wyjątkową, całodzienną imprezę.

Dzień UTW na służewieckim Torze to unikalna w świecie impreza plenerowa, goszcząca każdorazowo od 3 do 4 tysięcy seniorów z rodzinami.

Patronat Honorowy nad nią sprawuje Prezydent m. st. Warszawy oraz Parlamentarny Zespół ds. Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Gośćmi wydarzenia są przedstawiciele władz Miasta i Województwa Mazowieckiego, osoby publiczne, celebryci, aktorzy oraz rzesza eleganckich, radosnych warszawskich seniorów,

często w towarzystwie wnuków.

W programie wydarzenia znajdą się:

- prezentacja koni wyścigowych na Padoku Pokazowym, podczas której każdy może wybrać swojego faworyta,
- gonitwa koni o Puchar UTW,
- dekoracja zwycięzcy, wręczenie pucharu i nagród,
- konkurs kapeluszy, a wręcz całych kreacji wyścigowych, tzw. wyścigowego dress code,
- koncert gwiazdy estrady w amfiteatrze Trybuny II,
- całodzienny piknik rodzinny w Parku Białym z poczęstunkiem i atrakcjami przygotowanymi przez organizatorów i sponsorów.

Dzięki zaangażowaniu Totalizatora Sportowego Tor Służewiec jest poddawany ustawicznej rewitalizacji i rozbudowie, dzięki czemu uchodzi za jeden z najpiękniejszych w Europie obiektów hippicznych.

Tor Wyścigów Konnych Służewiec dysponuje ponadto rzadkim w dużych miastach waleorem, jakim jest ogromny, bezpłatny parking.

Dla komfortu i bezpieczeństwa uczestników Totalizator Sportowy zapewnia ochronę obiektu oraz całodzienną opiekę medyczną, zaś organizator, tj. Fundacja Ogólnopolskie Po-

rozumienie UTW oferuje dowóz uczestników autokarami ze stacji Metro Wilanowska pod samo wejście na teren Toru, zapewniając tym samym dostępność imprezy dla osób o szczególnych potrzebach.

Mile widziane są psy przewodniki towarzyszące osobom niepełnosprawnym.

Po zakończeniu imprezy senioralnej rozpoczyna się na Torze Wyścigów Konnych programowy dzień wyścigowy, w którym do wieczora mogą brać udział nasi goście.

Już teraz serdecznie zapraszamy na Tor Wyścigów Konnych Służewiec na XV edycję tej unikalnej imprezy, mającej już międzynarodową sławę i renomę, w dniu 22 czerwca 2025 r. od godz.11.00.

*Z serdecznymi podziękowaniami
dla Totalizatora Sportowego
**Fundacja Ogólnopolskie Porozumienie
Uniwersytetów Trzeciego Wieku***

Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności

Rok 2005 zapisał się w historii polityki senioralnej jako ważna data, bowiem za sprawą Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności uruchomiony został pierwszy systemowy program wsparcia pod nazwą „Uniwersytety Trzeciego Wieku”. Operatorem projektu była Fundacja dla Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Projekt miał na celu promowanie działań edukacyjnych i aktywizujących skierowanych do osób starszych, z położeniem nacisku na ich zaangażowanie społeczne, zwłaszcza w relacjach międzypokoleniowych. Był on realizowany głównie poprzez wsparcie i promocję inicjatyw podejmowanych przez seniorów oraz wykorzystanie ich potencjału, wiedzy, doświadczenia i czasu w działaniach na rzecz własnego otoczenia, a także poprzez wsparcie Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Tym samym rozpoczął się proces konsolidacji ruchu Uniwersytetów Trzeciego Wieku, wymiany doświadczeń, tworzenia dobrych wzorców współpracy.

Od 2005 roku fundacja prowadzi program **Uniwersytety Trzeciego Wieku – Seniorzy w akcji**, którego celem jest promowanie przedsięwzięć edukacyjnych i aktywizujących

skierowanych do osób starszych, wolontariatu i społecznego zaangażowania seniorów, a także współpracy międzypokoleniowej.

W latach 2005-2008 w ramach konkursu grantowego skierowanego bezpośrednio do Uniwersytetów Trzeciego Wieku przyznano 131 dotacji na projekty podnoszące jakość oferty edukacyjnej, w tym na zajęcia z komputerem i Internetem, projekty służące dotarciu z ofertą UTW do szerszego grona seniorów, a także angażujące osoby starsze w działania na rzecz ich lokalnych społeczności, zwłaszcza w formie wolontariatu.

Wsparciu integracji ruchu UTW służyły również ogólnopolskie konferencje UTW finansowane przez PAFW i organizowane w latach 2004-2012 w Krakowie, Bydgoszczy, Gdańsku, Płocku, Warszawie, Nowym Sączu i Katowicach.

Program angażował się również w ważne dla ruchu UTW wydarzenia, takie jak coroczne Forum III Wieku, będące częścią Międzynarodowego Forum Ekonomicznego, które do niedawna odbywało się w Krynicy Zdroju (obecnie w Karpaczu). Ponadto, w ogólnopolskie Konferencje w latach 2012-2015 w Sali Kolumnowej Sejmu RP oraz w trzy Ogólnopolskie Kongresy UTW.

Od 2013 roku Uniwersytety Trzeciego Wieku mogą brać udział w cyklu warsztatów „UTW dla społeczności”, wspomagających tworzenie na UTW grup wolontariatu oraz współpracę ze społecznością lokalną.

Od 2008 r. PAFW realizuje program we współpracy z **Towarzystwem Inicjatyw Twórczych „ę”**. Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę” od 2002 roku realizuje projekty społeczno-kulturalne w całej Polsce. Wspiera osoby młode i starsze, twórców i pracowników instytucji kultury w opracowaniu i realizacji pomysłów na ciekawe lokalne działania społeczne.

W 2008 roku ruszył konkurs „Seniorzy w Akcji”, który oferuje granty i szkolenia dla osób powyżej 60 roku życia, które samodzielnie lub w parze z osobą młodszą chcą realizować działania społeczne i międzypokoleniowe oparte na własnym pomysle. Adresatami konkursu są zarówno aktywni seniorzy działający w ramach Uniwersytetów Trzeciego Wieku, jak i we współpracy z innymi organizacjami i instytucjami.

Do 2025 roku, w ramach siedemnastu edycji konkursu „Seniorzy w Akcji”, dofinansowanych zostało 479 projektów: międzypokoleniowych, mobilizujących osoby starsze do działania na rzecz ich otoczenia oraz promujących wolontariat seniorów.

Do 2025 roku, w ciągu 17 edycji Konkursu „Seniorzy w akcji” zrealizowano na terenie całej Polski 479 projektów społecznych. Wybrani absolwenci i absolwentki programu „Seniorzy w akcji” oraz projektów „ZOOM na Rady Seniorów”, „Archipelag Pokoleń” i „Seniorzy

w sieci” oraz UTW dla społeczności”, którzy aktywnie działają w swoich społecznościach, są członkami Klubu Ambasaderek i Ambasadorów programu UTW - Seniorzy w akcji.

W latach 2018-2020 roku w ramach programu realizowany był projekt modelowy **„Tandem. Mentoring 55+”** zachęcający osoby starsze do angażowania się w mentoring na rzecz dzieci i młodzieży ze środowisk wymagających szczególnego wsparcia. Kilkunastu mentorów 55+ współpracowało ze swoim podopiecznym na rzecz wzmocnienia poczucia ich własnej wartości i kompetencji społecznych. W efekcie powstała cenna publikacja „Tandem. Jak prowadzić mentoring międzypokoleniowy” będąca kompendium wiedzy „krok po kroku” dla instytucji i organizacji zainteresowanych podjęciem działań mentoringowych na rzecz dzieci i młodzieży.

W ramach programu Uniwersytety Trzeciego Wieku - Seniorzy w akcji jest realizowany kurs **„Archipelag pokoleń”**. Kurs skierowany jest do osób zainteresowanych tematyką międzypokoleniowości i chcących działać na rzecz innych, w szczególności skierowany do animatorów kultury, słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku, pracowników bibliotek i domów kultury, społeczników.

Łączne dotacje na projekty senioralne PAFW wyniosły 6.510.337 USD.

Projekt jubileuszu 50 lat ruchu UTW dofinansowano ze środków Programu „UTW – Pokolenia w akcji” Polsko – Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanego przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „ę”.

Fundacja PZU Partner Główny jubileuszu 50 lat ruchu UTW

Szeroki program edukacyjny w środowisku senioralnym stał się także podstawą nawiązania partnerskiej współpracy organizatorów jubileuszu 50-lecia ruchu UTW z Fundacją PZU.

EDUKACJA przyjęta została w strategii tej organizacji jako jeden z czterech filarów długoterminowego programu działania.

Informacja w mediach jest we współczesnym świecie niezwykle ważnym i silnym elementem oddziaływania, wyznacznikiem kanonów mody, budowania prawdziwych, a często fałszywych autorytetów, kształtowania opinii, skrajnie różnej interpretacji i oceny tych samych faktów, a nawet walki personalnej i politycznej.

Potrafi windować kariery i gloryfikować jednych, zaś innych niszczyć psychicznie i fizycznie, doprowadzać do depresji, a nawet samobójstw.

Jesteśmy wszyscy mniej lub bardziej podatni na emocje płynące z INFORMACJI, które nas atakują ze wszystkich stron.

„ Jak wyłować te ważne, prawdziwe, cenne, poręczające, kształtujące dobre obyczaje, jak ustrzec się od ulegania presji społecznej, naciskom, hejtowi, dezinformacji?

Jak się przed nią bronić, jak budować odporność na dezinformację, jak walczyć z oszczercami, nauczyć się ignorować hejt, jak przeciwdziałać różnorodnym oszustwom w sieci.

Próbując odpowiedzieć na powyższe pytania, Fundacja OP UTW wspólnie z Fundacją PZU realizuje w całej Polsce cykl wykładów/warsztatów prezentujących zagrożenia informacyjne i uczące budowania odporności i skutecznego reagowania na nie.

Program edukacyjny uwzględnia problem wzmocnienia kondycji i odporności psychicznej w kontekście korzystania z nowych technologii.

Ogólna tematyka warsztatów to kultura mediów i nieustająca pogoń za informacją, a zagrożenia, na które chcemy zwrócić uwagę seniorów to: dezinformacja, oszustwa, kradzież danych osobowych, fake news – jak nie dać się ponieść emocjom; Rola dialogu w relacjach międzyludzkich, jak słuchać i wyrażać swoje emocje i inne.

Szczególnym zagrożeniem czyhającym w sieci jest cyberprzestępczość. Pomysłowość i nieustające „doskonalenie” metod oszustów powoduje, iż mimo szerokich akcji prewencyjnych wciąż znajdują z łatwością kolejne ofiary, niestety często w środowisku senioralnym.

Bierzemy udział w fałszywych konkursach zachęceni atrakcyjnymi nagrodami, podajemy w internecie wiele informacji o sobie i swoich bliskich, chwalimy się wyjazdem na egzotyczne wakacje, inspirując złodziei mieszkań, ulegamy silnemu podnieceniu na wieść o wielkim spadku czekającym na nas za granicą, odnalezieniu zaginionych krewnych, przelewamy swoje oszczędności życia na fałszywe konta, udzielamy informacji wrażliwych fałszywym pracownikom ZUS, Banku, instytucji pomocy społecznej.

Jesteśmy pokoleniem mającym wielkie zaufanie do instytucji i osób publicznych i to nas często gubi.

Samotność seniorów jest łatwym polem dla wszelkich oszust w sieci mających także charakter towarzyski lub wręcz matrymonialny.

Ochrona swoich zasobów, prywatności, bezpieczna bankowość i wielu innych wymaga edukacji ustawicznej, wciąż ponawianej i uaktualnianej.

We wspólnym programie edukacyjnym obecne są więc także zagrożenie przeciwdziałania wykluczeniu informatycznemu, ochrony prywatności, majątku, ostrożności w korzystaniu z portali towarzyskich i wiele innych.

Nie traćmy otwartości na nowe kontakty z ludźmi, budujmy zaufanie społeczne, ale też bądźmy czujni i starannie weryfikujmy nowe kontakty pozyskiwane w sieci, bowiem niestety wielu z ich podszywa się pod kogoś innego, kim nie jest.

**DEKLARACJA PROGRAMOWO
-STRATEGICZNA
IV WIELKIEGO KONGRESU
UNIwersYTETÓW TRZECIEGO WIEKU

PAKT NA RZECZ SENIORÓW
2025**

Warszawa, 19 maja 2025 r.

PREAMBUŁA

Uchwałą z dnia 26 marca 2025 Senat RP dał wyraz uznania dla 50-letniego dorobku ruchu UTW, podkreślając jego niekwestionowany wkład w szeroko pojęty dobrostan i bezpieczeństwo osób starszych, rozwój polityki senioralnej w Polsce, podtrzymywanie kontaktów z Polonią, kultywowanie tradycji, nauki i polskiej kultury.

Środowisko Uniwersytetów Trzeciego Wieku akredytowanych na IV Wielki Kongres UTW z wielką satysfakcją odbiera ten akt prawny jako dowód uznania dla ogromu społecznej pracy jego liderów i członków.

Pakt na Rzecz Seniorów 2025 (zwany dalej **PAKTEM**), przyjęty przez aklamację w obecności przedstawicieli najwyższych władz państwowych i przy ich aprobachie, **jest dokumentem programowo - strategicznym dla środowiska UTW oraz swoistą umową społeczną zawierającą rekomendacje i wnioski pod adresem organów władzy publicznej.**

Potwierdza rangę i misję, jaką te organizacje realizują, wkład w promowanie profilaktyki i promocji zdrowia i aktywności edukacyjnej, intelektualnej, fizycznej i artystycznej osób starszych oraz podkreśla ich pozycję w społeczeństwie, w środowisku lokalnym i w rodzinie.

Patronaty honorowe nad IV Wielkim Kongresem UTW ze strony Prezesa Rady Ministrów, Marszałka Senatu RP, Marszałka woj. mazowieckiego, Prezydenta m.st. Warszawy. Parlamentarnego Zespołu ds. UTW są wyrazem uznania i podkreśleniem rangi tego ruchu.

Głównym przesłaniem niniejszego PAK-

TU jest teza: ***Polityka senioralna musi być realizowana w sposób ciągły, spójny, ponad podziałami, w długiej perspektywie czasowej oraz w odniesieniu do szeroko zdefiniowanych i ustawicznie uaktualnianych potrzeb i celów.***

W okresie 50 - letniego funkcjonowania Uniwersytetów Trzeciego Wieku w Polsce nastąpił nienotowany w innych obszarach życia społecznego wzrost instytucjonalny, programowy i jakościowy organizacji senioralnych.

Funkcjonuje w Polsce już ok. 700 UTW. Różnorodność form organizacyjno - prawnych i niezwykle szeroka oferta programowa, innowacyjne rozwiązania i formy działania oraz niezwykle rozbudowany ruch artystyczny składa się na unikatowy, służący zdrowiu i aktywności społecznej seniorów, „***polski model funkcjonowania UTW***”. Realizowany jest także za granicą w polonijnych Uniwersytetach Trzeciego Wieku, podtrzymujących kontakty z ojczyzną, krzewiących kulturę i język polski wśród Polaków, których losy historii pozostawiły poza granicami Polski.

Wszystkie najważniejsze wydarzenia polityki senioralnej ostatnich 20 lat miały miejsce z inspiracji lub przy bardzo wydatnym zaangażowaniu liderów UTW.

UTW stały się tym samym nie tylko niezwykle ważnymi, bezpiecznymi miejscami dla seniorów, zastępującymi często rodziny, ale też cenionymi partnerami rządu, samorządu terytorialnego w kreowaniu polityki senioralnej.

Liderzy UTW są członkami rad seniorów wszystkich szczebli, twórcami i najaktywniej-

szymi delegatami Obywatelskiego Parlamentu Seniorów, członkami Rady ds. Polityki Senioralnej, redaktorami pism senioralnych, ambasadorami aktywności senioralnej, a nawet doradcami sejmowej Komisji Polityki Senioralnej.

Uniwersytety Trzeciego Wieku kształtują postawy seniorów, wytyczają strategię UTW, inspirują rozwój polityki senioralnej w Polsce.

Przyczyniają się także do rozwijania świadomości władz i społeczeństwa co do roli polityk publicznych oraz postaw i zachowań ludzi na wcześniejszych etapach życia, dla zwiększania szans na zdrową, aktywną i twórczą starość.

Uniwersytety Trzeciego Wieku wnoszą istotny wkład do realizacji przez Polskę Celów Zrównoważonego Rozwoju ONZ (Agenda 2030), zwłaszcza do zapewnienia wszystkim w każdym wieku zdrowego życia oraz promowania dobrostanu (Cel 3) oraz zapewnienia wszystkim edukacji, osobistego rozwoju, wysokiej jakości i promowania uczenia się przez całe życie (Cel 4). UTW biorą bezpośredni udział w wypełnianiu przez Polskę dwóch kluczowych celów zawartych w dokumencie Dekada Zdrowego Starzenia się ONZ (2021–2030):

- tworzenie środowisk przyjaznych dla ludzi w starszym wieku i zwalczanie ageizmu,

a także działając na rzecz realizacji dwóch pozostałych celów:

- zapewnienie opieki zintegrowanej oraz zapewnienie opieki długoterminowej.

Środowisko UTW docenia dotychczasowe wysiłki władz państwowych i jednostek samorządu terytorialnego, instytucji naukowych i organizacji pozarządowych, wspierając rolę mediów i podmiotów prywatnych w działaniach na rzecz poprawy sytuacji osób starszych.

Wciąż jednak stan spraw jest niesatysfakcjonujący, ponieważ dzieli nas duży dystans do zrealizowania głównych celów polityki senioralnej, by zapewnić rosnącej populacji osób starszych równe szanse na zdrowe i aktywne życie, a osoby niesamodzielne otoczyć odpowiednią opieką i pomocą w godnym funkcjonowaniu.

Pandemia COVID-19 jedynie wyostriła wszelkie problemy życiowe doświadczane przez osoby starsze.

Wyzwania współczesności, takie chociażby jak prognozowany rozwój procesów demograficznych, nie pozwalają nam na bierność.

Za dzisiejsze zaniechania w opiece nad seniorami przyjdzie nam, jako państwu i społeczeństwu, zwłaszcza przyszłym pokoleniom zapłacić prawdopodobnie cenę znacznie wyższą niż się możemy spodziewać.

Dlatego też istnieje paląca potrzeba inicjowania debaty publicznej w wielu podstawowych kwestiach dotyczących seniorów.

Niniejszy PAKT wychodzi na przeciw tym oczekiwaniom proponując, po pierwsze,

- główne kierunki strategicznych działań własnych UTW na rzecz całego środowiska osób starszych w Polsce i po wtóre
- formułuje postulaty i rekomendacje pod adresem władz publicznych, samorządów terytorialnych i wszystkich nieocenionych partnerów srebrnej gospodarki i społecznie odpowiedzialnego biznesu wspierających nas dla dobra seniorów i kraju.

Naszym wspólnym celem jest określenie nowej tożsamości populacji osób starszych w Polsce i nadanie jej odpowiedniego, wysokiego miejsca w społeczeństwie i środowisku rodzinnym.

CZĘŚĆ PIERWSZA

UCZESTNICY IV WIELKIEGO KONGRESU UTW, mając na uwadze bogaty dorobek 50-letniej działalności oraz wyniki konsultacji społecznych i twórczych debat poprzedzających Kongres przyjmują kierunki strategii i dalszego rozwoju Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

Strategia działania Uniwersytetów Trzeciego Wieku wymaga ustawicznej analizy i aktualizacji, adekwatnie do zmian w strukturze wiekowej i poszerzającego się katalogu potrzeb beneficjentów, do których jest adresowana, ale ogólnie ujmując, powinna skupiać się na wdrażaniu innowacyjnych programów merytorycznych i aktywizujących oraz nowych technologii, adekwatnie do diagnozowanych, periodicznie uaktualnianych potrzeb.

We własnych programach działania Uniwersytety Trzeciego Wieku powinny skupić się na stałym badaniu problemów swoich beneficjentów i ich potrzeb, współpracy z lokalnymi władzami, instytucjami kultury, sportu i turystyki oraz budowie indywidualnej strategii rozwoju ukierunkowanej na optymalizację oferty programowej.

1. Dbłość o zwiększenie liczby aktywnych słuchaczy UTW

Powstawanie nowych Uniwersytetów, zwłaszcza w aglomeracjach miejskowiejskich to dobry, napawający optymizmem kierunek, ale w ślad za ich liczbą nie idzie proporcjonalne zwiększenie populacji ich słuchaczy.

Ma na to wpływ kilka czynników, wśród których należy wymienić gwałtowne zmniejszenie się liczby aktywnych słuchaczy w wyniku pandemii, w wielu UTW nawet o 50%.

Niektórzy słuchacze zaakceptowali kontakty on line, inni trwale zaniechali aktywności lub ograniczyli ją do najbliższego otoczenia.

” Odbudowa populacji słuchaczy UTW z poziomu roku 2019, a tym bardziej dalszy jej rozwój wymaga wielu lat pracy i zróżnicowanych form działania.

Drugim czynnikiem jest fakt, iż samorządy gmin oferują seniorom wiele aktywności realizowanych bezpośrednio i nieodpłatnie przez jednostki samorządu terytorialnego, jak wstęp do muzeów, koncerty, wystawy, festyny, biegi, pikniki, poradnictwo psychologiczne, prawne, informatyczne.

Te działania, aczkolwiek oceniane bardzo pozytywnie, zmniejszają zainteresowanie sformalizowanym udziałem w UTW, wymagającym opłacania składki członkowskiej, a zajęcia fakultatywne, jako odpłatna działalność pożytku publicznego, łączy się z dodatkowymi kosztami.

Oferty ogólnie dostępne cieszą się dużym zainteresowaniem jednak mają tę słabą stronę, iż **pozbawiają seniorów poczucia przynależności do grupy, solidarności w problemach, ograniczają kontakty międzyludzkie.**

Liderzy UTW muszą więc ustawicznie wsłuchiwać się w potrzeby słuchaczy i wychodzić z nowymi, atrakcyjnymi ofertami programowymi. Sami też wymagają często wsparcia w różnych obszarach swojego działania.

2. Realizacja programów wsparcia adresowanych do liderów organizacji senioralnych.

Do zarządzania nowoczesną organizacją pozarządową nie wystarczy już tylko poświęcony czas i społecznikowskie zaangażowanie.

Niezbędne są nowoczesne kompetencje menedżerskie, w tym informatyczne, prawnicze, finansowe, umiejętność pozyskiwania środków w otwartych konkursach grantowych i od partnerów biznesowych, umiejętności przewidywania i niwelowania ryzyka działalności, a także rozwiązywania konfliktów międzyludzkich.

Liderzy UTW potrzebują więc wsparcia w realizacji coraz nowych wyzwań, do jakich należą:

- przeciwdziałanie kryzysom przywództwa, kształcenie i tworzenie kadry rezerwowej na stanowiska kierownicze,
- niwelowanie skutków wypalenia zawodowego, diagnozowanego jako choroba XXI wieku,
- realizacja programów wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego,
- nauka mediacji, prowadzenia dialogu społecznego, rozwiązywania konfliktów międzyludzkich,
- realizacja specjalnych programów szkolenia menedżerskiego, informatycznego, prawniczego, adresowanych do osób zarządzających organizacją,
- sztuka negocjowania i pozyskiwania partnerów społecznych i biznesowych do działania w sieci organizacji partnerskich,
- umiejętność zarządzania ryzykiem projektów,

- współpraca z podmiotami srebrnej gospodarki i społecznie odpowiedzialnego biznesu.

Zadania w powyższym zakresie powinny być przedmiotem konkursów grantowych ogłaszanych przez różne jednostki finansująco-kontraktujące, a ich bezpośrednim realizatorem powinny być wyspecjalizowane organizacje powołane dla wspierania organizacji pozarządowych oraz regionalne i ogólnopolskie zrzeszenia/federacje skupiające Uniwersytety Trzeciego Wieku.

Jest to także zadanie dla regionalnych centrów polityki społecznej oraz centrów wolontariatu.

3. Rozwój systemowego wolontariatu senioralnego.

„Żaden system publicznej opieki i najlepszy program polityki społecznej nie są w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb osób starszych.

Niezbędne są działania samopomocowe, szczególnie w rodzinie, w środowiskach lokalnych, sąsiedzkich, gminnych.

Wolontariat to niewątpliwie najcenniejsza i niezwykle potrzebna forma angażowania się na rzecz osób potrzebujących, organizacji pozarządowych, wspierania ważnych idei jak również istotny element tworzenia społeczeństwa obywatelskiego.

To także działania na rzecz szerokiej sfery ochrony dziedzictwa narodowego, tradycji narodowych, folklorystycznych, ochrony zwierząt, przyrody, promowania modelu rodziny, praw obywatelskich itp.

Wolontariat to jednak dość skomplikowany proces i system działań, wymagający zróżnicowanych form werbunku, szkolenia, kojarzenia wolontariuszy z potrzebującymi, systemu ubezpieczeń, zabezpieczania środków ochrony pracy, nadzoru nad jakością pracy aż do jej rozliczania i nagradzania.

” **Powinno się zatem wolontariat cenić, promować, rozwijać, szkolić, dowartościowywać, nagradzać, tworzyć etos wolontariatu.**

W ramach długofalowej strategii dla ruchu UTW konieczny jest zatem rozwój systemowego wolontariatu poprzez:

1. *inspirowanie i wspomaganie wolontariatu na rzecz potrzebujących seniorów ze strony organizacji pozarządowych, wolontariatu pracowniczego, młodzieżowego, w formach:*

- kampanii informacyjnych umożliwiających kojarzenie wolontariuszy ze środowiskami potrzebujących ich pracy;
- nawiązywania kontaktów z korporacjami, ośrodkami akademickimi i szkołami celem pozyskiwania kontaktów i rozwoju wolontariatu pracowniczego, studenckiego i młodzieżowego.

2. *aktywizację samych seniorów do jak najdłuższej samodzielności oraz działań samopomocowych w swoim najbliższym otoczeniu i lokalnym środowisku poprzez:*

- prowadzenie działań profilaktycznych, edukacyjnych i prewencyjnych, umożliwiających seniorom jak najdłuższe samodzielne funkcjonowanie w swoim dotychczasowym środowisku,
- szkolenia w zakresie diagnozowania zdarzeń nagłych, np. zawału, udaru, udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej,
- tworzenie środowiskowych nieformalnych grup wsparcia, na wypadek zdarzeń losowych, a także spędzania świat, wspólnych wyjazdów, odwiedzin w szpitalu,
- wdrażanie programów pomocowych w zakresie utrzymania mieszkań niesamodzielnych seniorów w należytym standardzie technicznym i sanitarnym (pomoc w drobnych remontach, naprawach sprzętu sanitarnego, generalnych porządkach itp.)

3. *działania wspomagające liderów organizacji senioralnych, będących najczęściej organizatorami wolontariatu:*

- chroniące przed wypaleniem zawodowym,
- zapewniające rozwój kompetencji menedżerskich, tworzenie perspektyw awansu w ramach macierzystej organizacji lub w szerszej przestrzeni,

- umożliwiające realizację osobistych ścieżek karier, rozwój osobowościowy i spełnianie ambicji artystycznych,
- przeciwdziałające kryzysom przywództwa, tworzenia kierowniczej kadry rezerwowej w organizacjach senioralnych, umożliwiającego obsadę stanowisk kierowniczych w macierzystych organizacjach, a nawet zakładanie własnych organizacji;
- uzupełniające braki kompetencyjne, zwłaszcza informatyczne, prawnicze, w zakresie zarządzania finansami, umiejętności koncentracji potencjału czyli sieciowania organizacji i działania w grupie,
- pozwalające na pozyskiwanie doświadczeń i kompetencji w zakresie zarządzania ryzykiem, sztuki negocjowania, pozyskiwania partnerów, sponsorów biznesowych i społecznych, rozwiązywania konfliktów personalnych.

4. tworzenie systemu zachęt, nagród i wyróżnień dających osobistą satysfakcję wolontariuszom oraz wyraz uznania dla ich pracy ze strony otoczenia.

Potrzeba akceptacji, uznania dla swojej pracy to naturalna potrzeba każdego człowieka, a tym bardziej angażującego się w działania społeczne na rzecz innych. Wskazane jest zatem opracowanie i realizacja:

- systemu nagród rzeczowych i innych wyrazów uznania,
- dyplomów, imprez kulturalnych, rozrywkowych,

- wyjazdów integracyjnych,
- plebiscytów na „Wolontariusza Roku”, „Miejsca przyjazne wolontariuszom” itp.

Każda organizacja senioralna powinna opracować i wdrażać **Program rozwoju i zarządzania wolontariatem**, obejmujący wyżej omówione zagadnienia, adekwatnie do uprzednio zdiagnozowanego katalogu potrzeb beneficjentów swojej działalności.

Istotnym elementem rozwoju i wzmacniania wolontariatu jest też współpraca i wsparcie ze strony osób powszechnie znanych, cenionych, będących publicznymi autorytetami, mogących swoimi postawami promować aktywność, tworzenie dobrych wzorców czyli „**twarży kampanii aktywności senioralnej**”, jako pozytywnego wzorca działań na rzecz innych.

4. Promowanie wysokiej pozycji seniora w rodzinie i społeczeństwie, tworzenie etosu osoby starszej jako seniora rodu, mentora, doradcy, rozjemcy konfliktów, służącego młodym swoim doświadczeniem, mądrością życiową, autorytetem.

Niezbędne są szeroko zdefiniowane działania w zakresie przeciwdziałania szerzeniu się zjawiska **ageizmu** czyli **dyskryminacji ze względu na wiek** oraz **ableizmu**, tj. **dyskryminacji ze względu na niesprawność**.

Zjawiska te są niestety widoczne w wielu dziedzinach życia społecznego, rodzinnego i zawodowego, na rynku pracy, w sądownictwie, ochronie zdrowia.

Przejawiają się w lekceważącym lub protekcyjnym traktowaniu osób starszych, postrzeganiu ich głównie jako beneficjentów pomocy społecznej, osoby nieporadne, nietolerancyjne, roszczeniowe, w sumie niepotrzebne.

Nie sprzyja budowaniu autorytetu w rodzinie i społeczeństwie przedstawianie ludzi starszych jako nadmiernie konserwatywnych, dewocyjnych, zacofanych.

Prowadzi to do utrwalania negatywnych, nieprawdziwych i krzywdzących stereotypów, stygmatyzacji, marginalizacji społecznej, zawodowej w postaci braku ofert pracy, ograniczonej oferty kulturalnej, rozrywkowej i rekreacyjnej.

Kampanie zmian w tym zakresie trzeba rozpocząć od eliminowania z przestrzeni publicznej pejoratywnej retoryki określającej populację osób starszych jako *tsunami*, *demograficzną katastrofę*, *przyczynę niewydolności systemu opieki medycznej*, *zagrożenie dla finansowania systemu ubezpieczeń społecznych itp.*

Jest to wysoce nieetyczne i nie oddaje faktycznego stanu rzeczywistości, w której populacja osób starszych reprezentuje ogromny kapitał społeczny, intelektualny i wciąż wytwórczy, a wiele osób w wieku emerytalnym nadal jest aktywnych zawodowo, a niekiedy rozpoczyna nawet całkiem nową, satysfakcjonującą karierę zawodową, artystyczną, obywatelską itp.

Już drobna zmiana redakcyjna zlikwidowałaby pejoratywne odczucie „obciążania”.

Podobne zastrzeżenia budzi stosowany w statystyce termin „wiek poprodukcyjny, co może być postrzegane jako niezdolność seniorów do pracy i jest sprzeczne z narastającą potrzebą aktywizacji zawodowej seniorów.

Szczególnie bulwersujące i niehumanitarne jest także ustalanie w statystyce zdrowotnej limitu wieku **65 lat jako granicy umieralności**

przedwczesnej. Tymczasem każdy przypadek śmierci człowieka z przyczyn, którym można było zapobiec, powinien być uznawany, niezależnie od wieku osoby zmarłej, za zgon przedwczesny.

Takie zjawisko pociąga za sobą gorszące konsekwencje w postaci nie przywiązywania należytej staranności do ustalania przyczyn i okoliczności śmierci, jeżeli dotyczy to osoby starszej, co nasiliło się w okresie pandemii.

5. Rozwijanie funkcji UTW jako uczelni promujących zdrowie oraz profilaktykę chorób i niepełnosprawności

Wybór priorytetów promocji zdrowia i sposobów realizacji treści prozdrowotnych zależą od lokalnych uwarunkowań i znajdują się w gestii poszczególnych UTW. Jednak wskazane jest dostosowanie się do uniwersalnych metod podejścia istotnych dla promowania zdrowia i aktywności społecznej oraz profilaktyki chorób i niesprawności seniorów.

Pozytywne efekty kształcenia seniorów w zakresie promocji zdrowia mogą być osiągnięte dzięki przestrzeganiu pewnych ogólnych zasad nauczania:

- poszerzania wiedzy i rozwijania umiejętności w zakresie sposobów unikania ryzyka zdrowotnego, promowania zdrowia, wzrostu kompetencji zdrowotnych, pożądaných zmian zachowań zdrowotnych seniorów, wspierania innych w promowaniu zdrowia i zapobieganiu problemom zdrowotnym,
- kształtowania przekonań, że zdrowie należy rozumieć holistycznie, wielo-

wymiarowo, tzn. nie tylko w aspekcie medycznym, ale także psychospołecznym, kulturowym, środowiskowym i ekonomicznym, i że warunkiem jego poprawy jest umiejętne korzystanie ze wszystkich zasobów życiowych,

- doceniania i promowanie tych metod popularyzacji zdrowia, które są poparte wynikami badań naukowych,
- zwiększenia aktywności zdrowotnej seniorów poprzez włączenie się do imprez prozdrowotnych i społeczno-kulturalnych zorganizowanych w środowisku lokalnym, a także rozwijania aktywności słuchaczy drogą internetową (blogi, chaty, wymiana informacji i poglądów na portalach społeczno-sciowych),
- zwiększenia motywacji słuchaczy do służącej zdrowiu zmiany postaw i zachowań wyrażających się uczestnictwem w programach profilaktycznych, racjonalizacją diety, poświęceniem większej ilości czasu na aktywność fizyczną, podjęciem prób zaprzestania palenia i spożywania alkoholu, dbałością o ochronę przed wypadkami i urazami,
- stosowania metod edukacji uczestniczącej i przywiązywania dużej wagi do zajęć warsztatowych umożliwiających zaznajomienie się zarówno z konkretnymi projektami promującymi różne domeny zdrowia, jak i ze sposobami rozwiązywania określonych problemów.

Tryb, miejsce, termin, dobór szczegółowej tematyki i wymiaru godzinowego wykładów i zajęć warsztatowych, zależą od preferencji od-

biorów i możliwości organizacji.

6. Włączenie UTW w rozwój ekonomii społecznej, srebrnej gospodarki i we wspieranie innych obszarów polityki senioralnej, m.in. rynku pracy

Rynek pracy wspomagany musi być przez rozwój ekonomii społecznej, czyli sfery, w której ekonomiczna efektywność służy realizacji celów społecznych. Chodzi przede wszystkim o tworzenie sprzyjających warunków dla zatrudniania i reintegracji osób, które znajdują się w wyjątkowo trudnej sytuacji życiowej i są zagrożone wykluczeniem społecznym. **Należą do nich szczególnie osoby niepełnosprawne, niesamodzielne, bezrobotne oraz seniorzy.**

Lepiej dopasowane do ich potrzeb miejsca pracy to jednak nie wszystko. Wśród celów społecznych jest także wspieranie podmiotowości i samodzielności tych osób, odbudowa ich zdolności do pełniejszego uczestniczenia w życiu społecznym i zawodowym. To także działania na rzecz rozwoju lokalnego. Cele ekonomii społecznej i solidarnej realizowane są przez podmioty ekonomii społecznej (PES). Należą do nich:

- przedsiębiorstwa społeczne, np. spółdzielnie socjalne,
- jednostki reintegracyjne, czyli takie, których głównym celem jest ponowna integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- podmioty działające w sferze pożytku publicznego takie jak stowarzyszenia, fundacje oraz

- podmioty sfery gospodarczej utworzone w związku z realizacją celu społecznego – spółki non-profit i spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie np. inwalidów i niewidomych.

Tworzenie warunków do rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej oraz wspieranie współpracy administracji publicznej z podmiotami ekonomii społecznej należy do zakresu działania MRPiPS, jednak środowisko UTW oferuje swój kapitał społeczny i logistykę do wspierania i konsultacji społecznych rozwiązań w tym i w innych obszarach polityki senioralnej.

Środowisko UTW może się włączyć w szeroko zakrojone **konsultacje społeczne** zarówno rozwiązań rządowych i samorządowych projektowanych do wdrożenia, jak i w **ewaluację programów aktualnie realizowanych**.

UTW mają możliwości prowadzenia badań ankietowych, także w formach bezpośrednich, pilotażowego badania skuteczności i ewentualnych słabości projektowanych zmian oraz oceny ich efektywności.

Wnioski z takich konsultacji mogą być cenną pomocą z optymalizacji procesów, a także mogą pomóc w uniknięciu wielu niepotrzebnych problemów.

7. Tworzenie partnerstw i sieciowanie organizacji

Żadna organizacja nie jest w stanie dobrze funkcjonować bez kontaktów z otoczeniem, lokalnymi władzami i żadna nie jest całkowicie, we wszystkich obszarach funkcjonowania, samowystarczalna i niezależna. Dlatego świadomie lub mniej świadomie wszystkie podmioty funkcjonujące w danej społeczności są członkami większej całości, którą można nazwać

„**siecią**”.

W ten sposób cywilizacja i rozwój technologii wymusiły społeczny podział pracy, tj. łączenie się grup producenckich, wzajemne udostępnianie swoich zasobów naturalnych, wszelkich zdolności kapitału ludzkiego, osiągnięć myśli technicznej, wynalazków itp. waleńców w **sieć powiązań** nie tylko między poszczególnymi osobami, organizacjami społecznymi ale też producentami, branżami gospodarki, aż po specjalizację i wymianę międzynarodową.

Sieć stanowi zbiór długoterminowych relacji formalnych oraz nieformalnych, jakie występują między dwoma lub więcej podmiotami, a „sieciovóść” oznacza skupienie uwagi na powiązaniach występujących pomiędzy uczestnikami sieci.

Podstawowym wyróżnikiem podejścia sieciowego jest uwzględnienie kontekstu społecznego funkcjonowania organizacji, który polega na tym, że są one postrzegane jako fragment szerszego systemu wielu podmiotów, potencjału, działań i zasobów, które wzajemnie na siebie wpływają. Jest to proces podlegający ustawicznej ewolucji, bowiem jedne więzi zanikają inne pojawiają się jako odpowiedź na zmieniającą się sytuację w otoczeniu.

” **Rozbudowana sieć ma większą siłę przebicia i może więcej, bowiem..**

tworzy strategię dla branży, koncentruje potencjał intelektualny i wytwórczy na wspólnych celach, chroni przed zagrożeniami, nieuczciwą konkurencją, jest silniejszym podmiotem na rynku i we wszelkich negocjacjach z władzami,

staje się partnerem, z którym trzeba się liczyć.

Uniwersytety Trzeciego Wieku mają już bogate doświadczenia w procesach sieciowania:

- wewnętrznym, tworząc federacje regionalne UTW, partnerstwa z samorządem, wyższymi uczelniami, podmiotami społecznie odpowiedzialnego biznesu, wykorzystując potencjał lokalnych i regionalnych instytucji kultury, sportu, turystyki, tworząc struktury miejskie, których przykładem może być Branżowa Komisja ds. UTW działająca przy Prezydencie m. st. Warszawy,
- w wymiarze ogólnopolskim – przystępują do organizacji ogólnopolskich, jak np. Ogólnopolskie Porozumienie UTW, Ogólnopolska Federacja Stowarzyszeń UTW, Obywatelski Parlament Seniorów,
- współpracując z rządem, Sejmem i Senatem RP, czego wyrazem są m.in. sejmowe i senackie komisje zajmujące się polityką senioralną oraz Parlamentarny Zespół ds. UTW,
- współpracując z Rzecznikiem Praw Obywatelskich i Rzecznikiem Praw Pacjenta,
- w wymiarze międzynarodowym – przystępując do międzynarodowych stowarzyszeń UTW, biorąc udział w programach unijnych, wymianie międzynarodowej, kontaktach z Polonią.

Te procesy należy podtrzymywać i rozwijać, a sieć partnerów stale rozbudowywać. Znaczna część tzw. „zadań własnych gmin” określonych w art. 7 ustawy o samorządzie gminnym wykonywana jest na zlecenie organów samorządu terytorialnego przez organi-

zacje pozarządowe na zasadzie „powierzenia”, a także często na zasadzie „dofinansowania”, co oznacza, że to organizacje pozarządowe dzięki posiadaniu kapitału ludzkiego, zarówno specjalistycznego jak i wolontariackiego, wkładem własnym rzeczowym i finansowym wspierają realizację zadań rządu i samorządu terytorialnego.

Podsumowując, w „*sieciach*” utworzonych przez organizacje senioralne pojawiać się więc muszą jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli, ministerstwo nadzorujące działalność NGO, jednostki finansujące - kontraktujące środki publiczne organów państwa, Unii Europejskiej, fundacje i podmioty społecznie odpowiedzialnego biznesu.

Wielce pożądanym uczestnikiem sieci jest także środowisko potencjalnych sponsorów, producentów srebrnej gospodarki, kooperantów świadczących usługi wspomagające seniorów w zakresie prowadzenia odpłatnej i nieodpłatnej działalności pożytku publicznego.

Poprzez nawiązywane kontakty, podejmowane wspólnie działania oraz koncentrację zasobów każda organizacja tworzy i uczestniczy w sieci powiązań, które łączą się z sieciami innych podmiotów, tworząc nieograniczoną quasi-strukturę społeczno-gospodarczą.

8. Kontynuowanie procesu standaryzacji jakości Uniwersytetów Trzeciego Wieku

Dotychczas podejmowane działania w zakresie określenia i przestrzegania wysokich standardów organizacji, zarządzania i oferty programowej dały dobre efekty i każdy UTW powinien dokonać samooceny parametrów w tym zakresie i podjąć stosowne działania doskonalące.

Dotyczy to takich parametrów oceny jak:

- atrakcyjność i różnorodność oferty programowej odpowiadającej potrzebom ludzi w różnym wieku i o różnych zainteresowaniach,
- dostępność oferty programowej dla osób o szczególnych potrzebach,
- umiejętność szybkiego reagowania na zagrożenia zewnętrzne i inne sytuacje niestandardowe, jak awarie komunikacyjne, ograniczenia sanitarne, kataklizmy pogodowe, konflikty społeczne,
- współpraca z lokalnymi władzami, podmiotami kultury, sportu i turystyki,
- tworzenie i rozwijanie form własnego wolontariatu,
- widoczność i aktywność organizacji w przestrzeni publicznej, mediach społecznościowych,
- wydawanie własnych informatorów, biuletynów, tomików poezji i twórczości senioralnej itp.
- wychodzenie z inicjatywami społecznymi wykraczającymi poza środowisko własnego UTW,

- umiejętność negocjacji, prowadzenia dialogu społecznego, rozwiązywania konfliktów międzyludzkich, aż do spełnienia wymagań zintegrowanych, międzynarodowych standardów jakości, jakim jest m.in. System Zarządzania Jakością określony normą ISO 9001:2015. Certyfikat taki posiada UTW SGH w Warszawie.

Kierujemy ważny Apel do organizacji senioralnych. Proces ewaluacji i standaryzacji jakości powinien dotyczyć także wszelkich programów dotacyjnych, w tym priorytetów, regulaminów konkursu, terminów naboru wniosków, ich oceny itp. W części II PAKTU znajdują się szczegółowe postulaty dotyczące poprawy efektywności projektu AKTYWNI+, z którego najczęściej korzystają Uniwersytety Trzeciego Wieku. Program Aktywni+ to jednak tylko jeden z wielu programów wspierających organizacje senioralne w wykonywaniu ich statutowych zadań.

Zachęcamy zatem Uniwersytety Trzeciego Wieku korzystające z innych programów dotacyjnych do dokonania ewaluacji ich skuteczności i wskazanie pożądanych kierunków zmian w ich regulaminach i praktykach stosowania. Chętnie uzupełnimy katalog postulatów o wyniki i rekomendacje z tego przeglądu, a bieżące szkolenia dla UTW - o przykłady dobrych praktyk.

CZĘŚĆ DRUGA

Uczestnicy IV Wielkiego KONGRESU UTW zwracają się do władz publicznych - ustawodawczej, wykonawczej (rządowej, samorządowej) i sądowniczej, do pracowników nauki, organizacji obywatelskich, pracodawców, społeczności lokalnych i innych partnerów z postulatami i rekomendacjami dotyczącymi podjęcia skoordynowanych działań w zakresie polityk publicznych i polityki gospodarczej mogących poprawić sytuację osób starszych w Polsce.

I. Zwracamy się do Parlamentu RP i Rządu RP o:

1. **Dokonanie przeglądu obecnie obowiązujących aktów prawnych adresowanych bezpośrednio lub pośrednio do seniorów, pod kątem jakości, efektywności i potrzeby nowelizacji lub zmian.**

PAKT zawiera konkretne propozycje lub kierunki zmian wraz z uzasadnieniem.

1.1. Nowelizacja ustawy o osobach starszych, tak aby umożliwiała skuteczną ewaluację i koordynację działań rządu w różnych obszarach funkcjonowania osób starszych.

Ustawa z dnia 15 września 2015 r. o osobach starszych była pierwszym adresowanym do seniorów, niewątpliwie innowacyjnym w polskim systemie legislacyjnym aktem prawnym.

Upływ czasu i ukształtowane praktyki realizacji ustawy, wskazują jednak na potrzebę daleko idącej nowelizacji. Pierwsze propozycje w zakresie kierunków nowelizacji opracował

Obywatelski Parlament Seniorów III kadencji.

Główną tezę uzasadniająca nowelizację ustawy był fakt, iż obowiązek corocznego monitorowania przez MRPiPS sytuacji osób starszych w podstawowych obszarach ich funkcjonowania w postaci „*Informacji o sytuacji osób starszych w Polsce*” miał skutkować zgodnie z intencją autorów diagnozą sytuacji w badanym zakresie, z zamiarem jej dalszego wykorzystania dla formułowania rekomendacji do działań korygujących i naprawczych.

W praktyce *Informacja* to jedynie bardzo obszerny zbiór danych statystycznych obrazujących stan w danym roku bez odniesienia do bazy populacji, oceny potrzeb oraz pozbawiona jakiegokolwiek mierników oceny. W dokumencie tym nie umieszcza się informacji o potrzebach osób starszych ani prognoz co do skali tych potrzeb w nadchodzących latach. Dane statystyczne są więc mało czytelne i nie dają oczekiwanego obrazu pozwalającego na rzetelną ocenę sytuacji osób starszych.

Przygotowania do nowelizacji ustawy powinny zatem rozpocząć się jest sformułowania celu, dla jakich jest prowadzony monitoring i sporządzana doroczna *Informacja* oraz opracowanie nowej formuły prezentacji danych i wniosków prowadzących do wzmacniania polityki publicznej w tym zakresie.

1.2. Zmiana Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 października 2023 r. w sprawie Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023–2030, tak aby NPOZP odpowiadał na uzasadnione potrzeby seniorów w zakresie promocji zdrowia psychicznego i profilaktyki chorób psychicznych.

Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2011–2015, ustanowiony Rozporządzeniem Rady Ministrów z 28 grudnia 2010 r. zawierał klarowne zapisy dotyczące promocji zdrowia psychicznego i zapobiegania zaburzeniom psychicznym. Był efektem trwającej jeszcze od 2003 roku współpracy polskich psychiatrów ze specjalistami z krajów UE. Nie jest znana przyczyna zastąpienia tego dokumentu Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 8 lutego 2017 r. ustanawiającym Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017–2022, w którym nie można się doszukać określeń, takich jak „promocja zdrowia psychicznego” i „profilaktyka zaburzeń zdrowia psychicznego”, ani w części opisowej, ani w celach i zadaniach.

Sygnowane przez Premiera RP Rozporządzenie RM w sprawie NPOZS na lata 2023–2030 powiela ten schemat skupiając się wyłącznie na kwestiach terapeutycznych.

Odeszliśmy tym sposobem od systematycznie aktualizowanych wytycznych unijnych, kładących wielki nacisk na promocję zdrowia i profilaktykę zaburzeń zdrowia psychicznego.

Takie podejście klóci się z potrzebami seniorów, ale też z misją UTW, które w swej działalności doceniają i realizują zadania z zakresu profilaktyki.

Bez profilaktyki następuje narastający dopływ nowych pacjentów z zaburzeniami psychicznymi do placówek publicznych i do prywatnych gabinetów psychiatrycznych, w których ceny wciąż rosną. Dlatego wszelkie dokumenty dotyczące zdrowia seniorów a pozbawione treści związanych z profilaktyką i nie zawierające modułu ewaluacyjnego, powinny być zmienione.

1.3. Ocena jakości i przydatności dokumentu „Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030 r.”, zwłaszcza w kontekście deinstytucjonalizacji opieki nad osobami starszymi i osobami doświadczającymi zaburzeń zdrowia psychicznego.

Dokument „Zdrowa Przyszłość” został przyjęty przez Radę Ministrów w drodze uchwały w dniu 27 grudnia 2021 r. wraz ze strategią deinstytucjonalizacji opieki zdrowotnej nad osobami starszymi i strategią deinstytucjonalizacji opieki psychiatrycznej.

Wg byłego Ministra Zdrowia ma to być najważniejszy dokument strategiczny w ochronie zdrowia na bieżącą dekadę. Tymczasem istotne z punktu widzenia osób starszych treści dotyczące deinstytucjonalizacji opieki, budzą szereg wątpliwości co wiarygodności diagnozy sytuacji zdrowotnej i adekwatności planowanych zdań. Ponadto w ramach wdrażania strategii nie planuje się ewaluacji działań wynikających z dokumentu.

Zasadniczy sprzeciw dotyczy tych zapisów, które mogą być interpretowane jako przejaw ageizmu, gdy demonizuje się nieco ponad 50% udział seniorów w populacji osób z niepełnosprawnością, **bagatelizując znacznie ważniejszy społecznie i gospodarczo fakt, że aż 50% ludzi z formalnie orzeczoną niepełnosprawnością to osoby młodsze, a co wręcz tragiczne, wzrasta poziom niepełnosprawności dzieci w wielu 0-1 lat!**

Z kolei osoby starsze obarcza się odpowiedzialnością za wzrost zapotrzebowania na usługi zdrowotne i za koszty finansowe świadczeń, pomijając dane mówiące o tym, że wydatki NFZ na świadczenia dla seniorów są niemal równoważne z sumą składek odprowadzanych

przez osoby starsze do NFZ, gdy wreszcie używa się takich określeń jak „profilaktyka zdrowia psychofizycznego”, które oznacza ni mniej ni więcej tylko „zapobieganie zdrowiu psychofizycznemu”.

Wzmocnienie opieki środowiskowej dla osób starszych, niepełnosprawnych, niesamodzielnych, jest od wielu lat w orbicie zainteresowania UTW, ale nie może to oznaczać pozbycia się zobowiązań opiekuńczo-zdrowotnych przez instytucje publiczne i przeniesienia całego ciężaru na środowisko lokalne i na rodziny.

Jak pokazuje przykład Wielkiej Brytanii, może to bowiem spowodować załamanie systemu opieki, m.in. wskutek jej prywatyzacji, niedoboru odpowiednio wykształconych kadr i niedostatku środków.

Uważamy, że jasne, oparte na solidnych danych, poddane szerokiej konsultacji społecznej ze środowiskiem seniorów, przepisy dotyczące rozwoju form opieki środowiskowej dla osób starszych powinny być zawarte w rozporządzeniach Rady Ministrów.

2. Powołanie instytucji Rzecznika Praw Osób Starszych

– *bowiem „Prawa człowieka nie wygasają z chwilą przejścia na emeryturę”*. W dyskusjach publicznych od dłuższego czasu pojawia się wniosek o powołanie odrębnego urzędu zajmującego się ochroną praw seniorów.

Środowisko senioralne z wielkim uznaniem i szacunkiem odnosi się do działalności kolejnych Rzeczników Praw Obywatelskich w tym zakresie, jednak coraz szerszy katalog naruszeń praw osób starszych jak również ogromny. Wciąż poszerza się krąg spraw podejmowanych przez RPO, co wskazuje na

zasadność powołania odrębnego urzędu działającego wyłącznie na rzecz ochrony praw osób starszych.

Dla uzasadnienia podajemy pod dyskusję kilka aspektów tego zagadnienia.

1. Rzecznik Praw Osób Starszych – przesłanki do dyskusji

Organizacja Narodów Zjednoczonych, po trzech latach od ogłoszenia Dekady Zdrowego Starzenia się (2021-2030) i w połowie realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju zawartych w Agendzie 2030, wskazuje na potrzebę zmiany sposobu myślenia, odczuwania i działania w kontekście wieku i procesu starzenia się ludności.

Jednocześnie na świecie obserwuje się rosnącą tendencję do tworzenia ustawodawstwa zapobiegającego dyskryminacji ze względu na wiek, a także do podejmowania inicjatyw promujących prawa osób starszych, obejmujących konkretne środki prawne, administracyjne i obywatelskie.

Na szczeblu państwowym i lokalnym coraz częściej realizowane są dostosowane do zaleceń WHO programy mające na celu zapewnienie osobom starszym wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Miasta i społeczności dążą do tego, by zasłużyć na miano przyjaznych osobom starszym, np. w dostępie do transportu publicznego. Pozytywnych przykładów nie brakuje także w Polsce - zostały one przedstawione w I części niniejszego wydawnictwa.

Coraz powszechniejsze są działania zapewniające zintegrowaną opiekę skoncentrowaną na osobach starszych, gwarantujące im prawo do dostępności do pełnego zakresu usług opieki zdrowotnej, w tym do opieki długotermi-

nowej. Z realizacją tych praw w Polsce mamy jeszcze duże trudności – wystrzyła je pandemia. Podejmowane są w krajach UE inicjatywy w kwestiach, które były dotychczas zaniedbywane, a nawet przemilczane, także w naszym kraju, lecz są istotne ze społecznego i zdrowotnego punktu widzenia, jak np. Karta praw seksualnych osób starszych, opracowana w 2022 r. w Wielkiej Brytanii.

Przedmiotem zainteresowania władz poszczególnych krajów UE są działania na rzecz wzmocnienie całokształtu praw przysługującym seniorom, czego dobrym przykładem jest Finlandia, gdzie powołano urząd Rzecznika Praw Obywatelskich ds. Osób Starszych. Jest to dobry przykład, bowiem Finlandia, dzięki właściwej polityce społecznej, uniknęła katastrofy zdrowotnej, jakiej doświadczyło wiele krajów UE, w tym Polska, w okresie pandemii, której tragiczne żniwo objęło przede wszystkim ludzi w starszym wieku.

Znając otwartość Parlamentu RP i Rządu RP na sprawy seniorów, korzystając z przykładu Finlandii, wzbogacając go o unikatowe, własne doświadczenia ruchu UTW, **uczestnicy IV Kongresu wnoszą do władz państwowych postulat powołania w naszym kraju, w drodze ustawowej, instytucji Rzecznika Praw Osób Starszych**, jako autonomicznego i niezależnego organu - orędownika szeroko pojmowanych praw i spraw seniorów, w całej różnorodności tej grupy, ze szczególnym uwzględnieniem jednostkowych i populacyjnych uwarunkowań, takich jak: choroby przewlekłe o charakterze somatycznym i psychicznym, niepełno-sprawność i niesamodzielność, zła sytuacja finansowa, osamotnienie, problemy mieszkaniowe i bezdomność, orientacja seksualna.

Obowiązki Rzecznika Praw Osób Starszych

widzimy m.in. w:

- monitorowaniu sytuacji osób starszych i ocenie oraz interpretacji danych ilustrujących realizację ich praw;
- monitorowaniu ustawodawstwa, aktów wykonawczych, przepisów administracyjnych i zjawisk społecznych mających wpływ na osoby starsze;
- inicjowaniu debat społecznych i wyrażaniu opinii, m.in. w kwestiach uznawanych dotąd za tematy tabu oraz w podejmowaniu starań o uchwalanie lub nowelizowanie aktów prawnych dotyczących bezpośrednio lub pośrednio osób starszych;
- sporządzaniu i zlecaniu badań i raportów w sprawach seniorów;
- promowaniu i upowszechnianiu rzetelnych informacji na temat osób starszych;
- współpracy międzynarodowej oraz współpracy z organami, instytucjami i organizacjami obywatelskimi zajmującymi się sprawami osób starszych lub reprezentującymi osoby starsze.

2. Współpraca Rzecznika Praw Osób Starszych i Rzecznika Praw Obywatelskich

W kraju, obok odpowiednich organów władz państwowych, najważniejszym partnerem Rzecznika Praw Osób Starszych (RPOS) powinien być Rzecznik Praw Obywatelskich (RPO).

Szanujemy i doceniamy wielki dorobek instytucji RPO, wspartej pracami Komisji Ekspertów ds. osób starszych przy RPO, w obsza-

rze monitorowania sytuacji seniorów w Polsce oraz występowania do organów i instytucji państwowych w przypadku naruszenia praw seniorów.

Przykładem takich cennych inicjatyw jest staranie RPO o wyodrębnienie działu w budżecie państwa i przeznaczenie osobnych środków na realizację polityki senioralnej, np. w postaci subwencji senioralnej.

Oznaczałoby to wydzielenie środków finansowych z puli przeznaczonej na pomoc społeczną, która nie tylko zmieniałaby stygmatyzujący charakter środków na neutralny, ale również umożliwiłaby realne wdrożenie nowego zadania, jakim dla samorządów stała się polityka senioralna na mocy nowelizacji ustaw o samorządzie gminnym, powiatowym i wojewódzkim.

Kolejnym przykładem zainteresowania RPO jest sposób wdrożenia w Polsce unijnej dyrektywy co do równowagi w życiu prywatnym i zawodowym (Work-Life Balance).

Podczas gdy rodzicom małych dzieci rozszerzono o dwa miesiące przysługujące prawo do opieki, osobom, które mają obowiązki opiekuńcze wobec dorosłych osób zależnych przyznano prawo tylko do 5 dni urlopu bezpłatnego.

Rzecznik podkreśla, że sprawowanie opieki nad dorosłymi osobami jest jedną z przyczyn wychodzenia z rynku pracy, a następnie staje się przyczyną niemożności powrotu do pracy. Przede wszystkim Rzecznik widzi pilną potrzebę takiego ukształtowania i prowadzenia polityki senioralnej, która nie będzie różnicować osób starszych ze względu na ich sytuację ekonomiczną przez stygmatyzowanie jej beneficjentów i w kompleksowy sposób odpowie na różnorodne ich potrzeby. Wyrażamy

jednak przekonanie, że wspólne wysiłki autonomicznego Rzecznika Praw Osób Starszych i Rzecznika Praw Obywatelskich przyniosłyby znacznie lepsze efekty m.in. w takich obszarach aktywności na rzecz seniorów, którym daleko jeszcze do pełnego rozwiązania, jak:

- nadanie realnego, praktycznego wymiaru hasłu „Prawa człowieka nie wygasają z chwilą przejścia na emeryturę”, co oznacza zapewnienie, że ludzie starsi będą traktowani z godnością i szacunkiem, bez dyskryminacji, i co ma zastosowanie we wszystkich obszarach życia, m.in.: zdrowia (nie wykluczając sfery seksualnej); edukacji; pracy; aktywności społecznej; twórczości;
- przeciwstawienie się narastającemu zjawisku ageizmu instytucjonalnego i doznawanego przez osoby starsze w życiu codziennym;
- przełamywanie szerzących się, szkodliwych stereotypów wobec ludzi starych i procesu starzenia się;
- nadanie równoważnego znaczenia prawu do promocji zdrowia, profilaktyki chorób i niesprawności oraz do restytucji zdrowia seniorów;
- promowanie w badaniach, analizach, ocenach i interpretacjach danych o sytuacji seniorów: nowych technologii i poprawności metodologicznej; niezależności, obiektywizmu i wiarygodności oraz kompleksowości i ciągłości;
- zrywanie kurtyny milczenia z tematów tabu poprzez inicjowanie debat społecznych, eksperckich i politycznych oraz wspieranie projektów rozwiązań legislacyjnych w sferach odkładanych dotychczas ad acta - jak zrównanie

i wydłużenie wieku emerytalnego, lub przemilczanych - poprzez wspólne opracowywanie zbiorów praw w formie Karty Praw Seksualnych Osób Starszych oraz Karty Praw Osób Starszych w Terminalnej Fazie Życia.

Mając na uwadze dotychczasową dobrą współpracę RPO ze środowiskiem UTW liczymy na zrozumienie i wsparcie Rzecznika Praw Obywatelskich dla inicjatywy IV Kongresu UTW w sprawie podjęcia starań o powołanie instytucji Rzecznika Praw Osób Starszych.

3. Rzecznik Praw Osób Starszych i Obywatelski Parlament Seniorów

Jednym z fundamentów demokratycznego państwa prawa jest **budowa silnego społeczeństwa obywatelskiego**. Im silniejsze społeczeństwo obywatelskie, tym silniejsza demokracja. Silne społeczeństwo obywatelskie, to także spełnieni ludzie, mający poczucie sprawstwa i żyjący lepiej dzięki wsparciu współobywateli, którzy uzupełniają działania państwa w sferze zaspokajania potrzeb społecznych. Społeczeństwo obywatelskie, potrafiące samo dbać o swoich członków, jest urzeczywistnieniem **zasady pomocniczości** określonej w Konstytucji RP, którą z perspektywy obywateli można najkrócej ująć tak: **tylę państwa, ile to konieczne, tylę wolności, ile to możliwe**.

Z inicjatywy ruchu UTW, środowiska senioralne, zjednoczone wspólnym celem, utworzyły pierwsze w Polsce ogólnopolskie przedstawicielstwo blisko 10 milionowej populacji osób starszych. Nie tylko nie można tej inicjatywy zbagatelizować, a tym bardziej zaprzepaścić, ale należy ją w różnorodny sposób wspierać.

Formacja ta złożona jest z najaktywniejszych ludzi różnych środowisk senioralnych, którzy potrafią samodzielnie określać własne cele służące dobru wspólnemu, potrafią się wokół tych celów zjednoczyć, organizować i współpracować dla ich realizacji w oparciu o wartości demokratyczne, wzajemne zaufanie i solidarność z tymi, którzy są w trudnej sytuacji życiowej. Jednocześnie mają poczucie własnej siły i potencjału, jaki reprezentują, stawiając go do dyspozycji władz i oczekując partnerskiej współpracy.

Mimo 9 lat funkcjonowania, Obywatelski Parlament Seniorów, którego powołanie było efektem wieloletnich zabiegów środowiska UTW, nie dopracował się u Marszałka Sejmu RP stałego usytuowania w otoczeniu sejmu, stałych form komunikacji i współpracy, zapewnienia wsparcia logistycznego i finansowego w realizacji jego obywatelskich misji, wpisania do kalendarza wydarzeń sejmowych stałej daty posiedzeń sesji plenarnej OPS z udostępnieniem sali obrad plenarnych, wsparciem działalności wydawniczej i obsługi cateringowej.

Wydaje się, że funkcjonalne związanie OPS z instytucją RPOS mogłoby ułatwić rozwiązanie części tych problemów.

3. Zintensyfikowanie starań na rzecz zmniejszenia rosnących obszarów ubóstwa w populacji seniorów.

Bezpieczeństwo to także możliwość zaspokojenia podstawowych potrzeb bytowych i społecznych. Środowisko seniorów jest najbardziej narażone na niedostatek środków finansowych,

Wg Raportu autorstwa dr hab. Ryszarda Szarfenberga, który powstał w ramach działań Europejskiej Sieci Przeciw Ubóstwu (Europe-

an Anti-Poverty Network), w latach 2023-2024 nastąpił w Polsce dramatyczny skok ubóstwa skrajnego do 6,6 proc. populacji, obejmujący 2,5 miliona Polaków, w tym seniorów z 3,9 proc. do 5,7 proc. (430 tys. osób). Szczególnie niepokojący jest wzrost ubóstwa wśród najbardziej wrażliwych zbiorowości społecznych, co wskazuje na systemowe problemy w polityce społecznej.

Jako przyczyny Raport podaje m.in.:

1. stagnacja gospodarcza z minimalnym wzrostem PKB,
2. wysoka inflacja zjadająca oszczędności i realne dochody Polaków,
3. brak skutecznej waloryzacji świadczeń społecznych:
 - a) zamrożenie kryteriów i poziomu zasiłków rodzinnych na lata 2025-2027 (mrożenie tych zasiłków trwa od 2016 roku), co prowadzi do wykluczania kolejnych rodzin z systemu wsparcia.
 - b) kryteria dochodowe w pomocy społecznej niższe niż granica ubóstwa skrajnego,

Wzrost cen przy jednoczesnym braku realnego wzrostu płac i świadczeń spowodował, że coraz więcej osób balansuje na granicy minimum i osuwa się w ubóstwo skrajne. Sytuację pogarsza brak skutecznych mechanizmów waloryzacji świadczeń i niespójność systemu pomocy społecznej, co prowadzi do stopniowej erozji siły nabywczej otrzymywanego wsparcia i wykluczania kolejnych ubogich osób i rodzin z pomocy.

Recepta na kryzys ubóstwa to pilne działania dla ochrony najsłabszych, w tym:

1. automatyczna coroczna waloryzacja świadczenia wychowawczego, świadczeń rodzinnych i z pomocy społecz-

nej jako stała „tarcza antyinflacyjna” dla najbiedniejszych,

2. wprowadzenie spójnego systemu kryteriów dochodowych dla różnych świadczeń, opartego na realnych kosztach życia, uwzględniających również wydatki na uczestnictwo w społeczeństwie i w rynku pracy,
3. kompleksowa reforma usług społecznych z naciskiem na wsparcie środowiskowe,
4. reforma aktywizacji zawodowej dla osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej poprzez upowszechnienie programów ekonomii społecznej.
5. wdrożenie programu przeciwdziałania ubóstwu energetycznemu, w tym inwestycje w efektywność energetyczną budynków w ramach Społecznego Planu Klimatycznego.

Bez szybkich i zdecydowanych działań, Polska może stać w obliczu długotrwałego kryzysu społecznego, którego skutki będą odczuwalne przez pokolenia.

Projektowanie, wdrażanie i ocena polityki przeciwdziałania ubóstwu powinna uwzględniać perspektywę samych osób ubogich oraz reprezentujących ich organizacji. Raport kończy propozycja społecznego priorytetu dla polskiej prezydencji w Unii Europejskiej wraz z kilkoma tematami w jego ramach.

Priorytet to bezpieczeństwo socjalne w wymiarze społecznym UE, a w tym między innymi Europejska Strategia Przeciwdziałania Ubóstwu i aktualizacja Planu działania na rzecz realizacji Europejskiego Filara Praw Socjalnych.

Środowisko seniorów zrzeszonych w organizacjach senioralnych w badaniach i kontak-

tach bezpośrednich potwierdza pogarszanie się sytuacji ich rodzin.

Rodzi to po ich stronie nie tylko odczuwalne pogorszenie standardów codziennego życia, konieczność różnych wyrzeczeń np. w sferze modernizacji domostw, turystyki, wypoczynku, kultury, ale także rodzi poczucie obowiązku pomagania dorosłym dzieciom, wnukom.

Z badań tych wyłania się pogląd, iż wskazane są pilne, chociażby doraźne działania przeciwdziałające szerzeniu się biedy, m.in. poprzez:

- ustalania odrębnego wskaźnika inflacji, obejmującego koszyk dóbr i usług nabywanych przez seniorów (żywność, leki, media związane z utrzymaniem domu, z konieczności także usługi prywatnej służby zdrowia) który jest zdecydowanie wyższy niż wskaźnik inflacji liczony dla całej gospodarki narodowej;
- stosowanie tak ustalonego wskaźnika do procesu waloryzacji rent i emerytur;
- utrzymanie metody naliczania trzynastej i czternastej emerytury na poziomie co najmniej 2023 r.
- zniesienie irracjonalnego w sensie ekonomicznym „**podatku Belki**” który dodatkowo, obok inflacji, deprecjonuje oszczędności odłożone kosztem wielu bieżących wyrzeczeń na czarną godzinę, tj. czas choroby, niepełnosprawności, pogrzebu itp. Wszak powstały one z dochodów już raz opodatkowanych.

Odrębnym zagadnieniem jest konieczność zabezpieczenia dostępu do opieki zdrowotnej i rehabilitacji oraz do świadczeń opiekuńczych na wypadek niesamodzielności, co omówiono w innych punktach PAKTU.

II. Zwracamy się do władz państwowych, samorządów terytorialnych, instytucji publicznych, świata nauki, pracodawców, organizacji III sektora i mediów o:

1. Monitorowanie i ocenę efektywności rządowych i społecznych programów polityki senioralnej

Pozytywnym zjawiskiem w polityce senioralnej jest opracowanie strategicznych dokumentów obrazujących długofalowe działania na rzecz poprawy sytuacji osób starszych w różnych obszarach ich funkcjonowania.

Jednym z nich są przyjęte w 2018 roku przez Radę Ministrów „**Założenia Polityki Społecznej wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo - Uczestnictwo – Solidarność**”.

Upływ czasu, zmieniająca się sytuacja w otoczeniu wskazuje na potrzebę analizy aktualności dokonanych w 2018 roku założeń i ustaleń jak i oceny skuteczności zarówno tych zrealizowanych jak zdiagnozowania przyczyn planów niezrealizowanych.

W latach 2018-2024 nie dokonano kompleksowej oceny skuteczności tego programu, jak również jego modyfikacji.

Podjęcie procesu ewaluacji tak poważnego programu wynika ponadto z faktu, iż niektórych zjawisk jak pandemia, wojna, kataklizmy pogodowe itp. nie można przewidzieć z tak dużym wyprzedzeniem, a ponadto wymaga on aktualizacji z uwagi na obiektywne czynniki uzasadniające uzupełnienia i zmiany.

1.1 Zwracamy się do Ministra ds. Polityki Senioralnej o przeprowadzenie wewnętrznego audytu (ewaluacji) jego realizacji umożliwiającego dokonanie rzetelnej oceny czy

i w jakim stopniu został on zrealizowany i przyczynił się do poprawy sytuacji osób starszych w Polsce.

Pozwoli to nie tylko na jego zapewne uzasadnione uaktualnienie, ale też zdiagnozowanie barier i przyczyn ewentualnych niepowodzeń lub zaniechań w realizacji.

W ewaluacji programu powinni wziąć udział eksperci oraz bezpośredni realizatorzy, tj. koordynatorzy projektów i ich bezpośredni beneficjenci finalni, seniorzy.

1.2. Zwracamy się do organów i instytucji finansująco-kontraktujących środki publiczne na programy dotacyjne dla seniorów (samorządy terytorialne, Narodowy Instytut Wolności, MRPiPS, a także liczne fundacje) o dokonanie ewaluacji pozwalającej na ocenę czy projekty odpowiadają na współczesne wyzwania i potrzeby organizacji pozarządowych i ich beneficjentów, zwłaszcza liderów UTW, takie jak:

- przeciwdziałanie kryzysom przywództwa;
- niwelowanie skutków wypalenia zawodowego diagnozowanego jako choroba XXI wieku;
- wsparcie psychologiczne i psychiatryczne;
- szkolenia menedżerskie, informatyczne, prawnicze;
- sieciowanie organizacji, sztuka koncentracji potencjału, negocjowania i pozyskiwania partnerów do wspólnych przedsięwzięć.

Zadania w powyższym zakresie powinny zmodyfikować dotychczasowe priorytety i zaistnieć jako przedmiot konkursów grantowych ogłaszanych przez różne jednostki finansują-

co-kontraktujące, a ich bezpośrednim realizatorem powinny być wyspecjalizowane organizacje powołane dla wspierania organizacji pozarządowych oraz regionalne i ogólnopolskie zrzeszenia/federacje skupiające Uniwersytety Trzeciego Wieku.

1.3. Zwracamy się do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, a w przypadku trwałego przejścia zarządzania tym funduszem, do Ministra ds. Polityki Senioralnej o wprowadzenie istotnych zmian jakościowych i organizacyjnych w programie dotacyjnym AKTYWNI+, przeznaczonym dla wspierania aktywności osób starszych w odniesieniu do omawianych dalej jego cech. Zmiany powinny dotyczyć:

1. **przedłużenia funkcjonowania programu Aktywni+** na kolejne 5 lat tj. na lata 2026-2030 oraz
2. **zwaloryzowania kwoty rocznego budżetu** o 100%, bowiem kwota 40 mln rocznie została ustalona w roku 2013 i wskutek inflacji utraciła znacznie siłę nabywczą. Obecny program kończy się w roku 2025. W 13-letnim okresie jego obowiązywania nie dokonywano istotnych zmian w Regulaminie i treści priorytetów, mimo wielu postulatów wskazujących na zasadność ich wprowadzenia, co w świetle czekającej nas nowej perspektywy finansowania po roku 2025, ma silne umotywowanie. Program stanowi ważne wsparcie organizacji senioralnych środkami na realizację zadań z zakresu aktywizacji osób starszych. Budzi wielkie zainteresowanie organizacji działających na rzecz seniorów, co skutkuje bardzo

dużą liczbą ofert, niezwykle wygórowanymi wymaganiami co do oceny merytorycznej ostatecznie powodującym, iż do finansowania zostaje zakwalifikowanych **nie więcej 10-15% złożonych ofert**. Ostatnie konkursy wskazywały na kuriozalną praktykę odmowy przyjęcia do finansowania nawet części tych ofert, które uzyskały maksymalną, przewidzianą Regulaminem liczbę punktów z uzasadnieniem „oferta uzyskała zbyt mało punktów”. Trzynastoletni upływ czasu, zwłaszcza wysoki poziom inflacji w ostatnich latach poważnie zdeprecjonował siłę nabywczą tych środków, co wskazuje na potrzebę jej poważnego zwiększenia puli środków przeznaczonych na jego realizację. Pozwoli to na większą liczbę zrealizowanych dobrych projektów na rzecz seniorów. Gruntownej analizy wymaga też Regulamin tego programu celem wyeliminowania nieżyciowych zapisów, a jednocześnie doprecyzowania zapisów odnośnie monitorowania i kontroli projektów i innych zagadnień sygnalizowanych wielokrotnie w roboczych naradach.

3. **rozdzielenia konkursu Aktywni+ i jego budżetu na dwa konkursy** - edycję trzyletnią i projekty roczne. Powszechną praktyką jednostek finansująco-kontraktujących, w tym także samorządowych jest ogłaszanie konkursów trzyletnich. Umożliwia to realizację większych, projektów o zasięgu ogólnopolskim, oznacza stabilizację i ciągłość finansowania oraz wydatnie podnosi efektywność wydatkowanych

środków. Konkursy jednoroczne mogą być przeznaczone dla mniejszych projektów i początkujących wnioskodawców.

4. **zmiany harmonogramu procedur konkursowych**, tj. ogłaszanie konkursów na kolejne lata w październiku-listopadzie roku poprzedzającego projekt, a nie jak obecnie w marcu lub później bieżącego roku, co wydłuży realizację konkursów jednorocznych do min. 10-11 miesięcy, a trzyletnich do 34 miesięcy. Procedura konkursowa trwa obecnie kilka miesięcy. Konkursy „roczne” obejmują de facto okres maksymalnie 6 miesięcy, chociaż umowny, teoretyczny harmonogram realizacji obejmuje 9 miesięcy.
5. **realizowanie ofert na zasadzie powierzenia**, bowiem przy większych projektach wkład własny, nawet osobowy, jest poważną barierą dostępu, zwłaszcza w organizacjach działających na rzecz najstarszych i nie samodzielnych seniorów, wśród których pozyskanie wolontariuszy nie jest możliwe.

Podobny proces ewaluacji powinien dotyczyć także innych programów senioralnych, o co apelujemy w części I.

1.4. Zwracamy się do Ministra ds. Polityki Senioralnej w sprawie wsparcia opiekunów osób o szczególnych potrzebach oraz o podjęcie wysiłku zmierzającego do finalizacji prac nad konwencją ONZ w sprawach osób starszych.

1. Zgodnie z ministerialną deklaracją najważniejszym obecnie wyzwaniem jest wdrożenie ustawy dotyczącej

bonu senioralnego. Rozwiązanie to budzi wielkie zainteresowanie, ale też już widoczne trudności na etapie jego realizacji. Zainteresowani wyrażają pełną akceptację, jednak podnoszą potencjalne zagrożenie dla jego efektywności, a mianowicie fakt **braku na rynku pracy wykwalifikowanych opiekunów**, którzy mogliby wesprzeć rodzinę w opiece nad osobami potrzebującymi ostajej opieki, umożliwiając zobligowanym do sprawowania opieki kontynuowanie pracy zawodową. **Niezbędny jest zatem system szkolenia takich opiekunów, bowiem ich praca obarczona jest niezwykle wysokimi oczekiwaniami i odpowiedzialnością. Konieczne są też szkolenia i poradniki dla korzystających z takiej formy wspomagania opieki nad osobami wymagającymi stałej pomocy.** Niewątpliwą pomocą mógłby być punkt konsultacyjny udzielający informacji i konsultacji.

2. Z okazji przypadającego 1 października Międzynarodowego Dnia Osób Starszych powtarza się apel o zaangażowanie Polski w podejmowane na forum międzynarodowym działań na rzecz poprawy ochrony prawnej zróżnicowanej grupy seniorów. W sierpniu 2024 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ uchwaliło rezolucję, w której przyjęło dorobek Grupy Roboczej ONZ ds. Starzenia, pracującej przez minione lata nad przygotowaniem do Konwencji ONZ o prawach osób starszych. Uczestnicy Kongresu uznają, że Minister ds. Polityki Senioralnej może

wnieść istotny wkład w wypracowaniu kolejnych rezolucji ONZ, które mogą otworzyć drogę do rozpoczęcia prac redakcyjnych nad konwencją.

1.5. Zwracamy się do Ministra Zdrowia o kontynuowanie działań w celu zaspokojenia uzasadnionych potrzeb zdrowotnych osób starszych, zarówno w zakresie promocji zdrowia, profilaktyki zagrożeń zdrowotnych i chorób, jak i leczenia oraz rehabilitacji.

1. Władze publiczne, zgodnie z art. 68 ust. 3 Konstytucji RP, są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom w podeszłym wieku. Polscy seniorzy odebrali fakt wprowadzenia od 1 września 2016 r. Programu LEKI 75+ zarówno jako element realizacji zapisów Konstytucji RP, jak i dołączenie do innych krajów Unii Europejskiej realizujących podobne programy, np. Niemiec, Hiszpanii, Francji czy Włoch. Badania ankietowe przeprowadzone przez UTW potwierdziło rzeczywistą poprawę dostępu starszych osób do farmakoterapii. Jednocześnie środowisko UTW wspierało postulaty seniorów w sprawie rozszerzenia list refundacyjnych oraz ułatwienia uzyskania recepty. Dziś ordynacją leków dla seniorów zajmują się nie tylko lekarze i pielęgniarki POZ, ale także lekarze specjaliści i uprawnione do wystawiania recept pielęgniarki. Obok tych pozytywnych dla seniorów działań Ministerstwa Zdrowia, występują jednak liczne problemy wymagające pilnych rozwiązań.

2. Społeczność UTW uznaje, że w polityce zdrowotnej na rzecz seniorów należy uwzględnić potrzeby bardzo zróżnicowanych pod względem kondycji zdrowotnej i sprawności funkcjonalnej subpopulacji. Trudno jest objąć takie zróżnicowanie w ramy jednej, spójnej strategii ale powstałe w 2013r. w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej *Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej na lata 2014-2020* spełniają nasze oczekiwania, bowiem równą wagę nadają opiece medycznej i promocji zdrowego starzenia się, a także uwzględniają rolę środowiska fizycznego i społecznego. Mamy własne doświadczenia, poparte dowodami naukowymi, że systemowe działania w zakresie promocji zdrowia, profilaktyki chorób i postępowania leczniczego mogą znacząco poprawić stan zdrowia i kondycję psychofizyczną wielu osób starszych. W Polsce dysponujemy sprawdzonymi, stosunkowo tanimi i prostymi interwencjami służącymi np. obniżeniu ciśnienia tętniczego, wyrównaniu cukrzycy, obniżeniu hipercholesterolemii, promowaniu zdrowego odżywiania i aktywności fizycznej. Niedostatki w wykorzystaniu takich interwencji oznaczają utratę szans na zmniejszenie umieralności, chorobowości, i niepełnosprawności.
3. Pandemia pokazała, że w kryzysowej sytuacji, osoby starsze mają najbardziej utrudniony dostęp do poradnictwa ambulatoryjnego, co może być uznane za formę ageizmu. Także dzisiaj, już po ustąpieniu pandemii, czas oczekiwania 80-latką na planową wizytę w poradni specjalistycznej może sięgać 2-3 lat. Podkreślamy z naciskiem, że głównymi ofiarami pandemii były osoby starsze i niezwykle istotne jest poznanie wszystkich okoliczności tych tragicznych zdarzeń, których nie można sprowadzać, do statystycznej, bezosobowej formuły „nadmiernych zgonów”, mających mniejszy priorytet, gdyż dotyczą osób w wieku 65+.
4. W kontekście pojawiających się przekazów, sprzeciwiamy się przypisywaniu procesowi starzenia się głównej odpowiedzialności za rosnące koszty opieki zdrowotnej w Polsce. Oceny te nie są poparte wystarczającymi dowodami naukowymi. Koszty ekonomiczne i społeczne opieki nad osobami starszymi są niezaprzeczalne i będą narastać wraz z liczbą seniorów osiągających wiek sędziwy, ale zależność pomiędzy starzeniem się ludności a wzrostem wydatków zdrowotnych nie jest tak sztywna, jak się często twierdzi. W wielu krajach następstwa dla systemów ochrony zdrowia i polityki społecznej wynikające z kształtowania się procesów demograficznych są wypadkową wielu innych niż demografia czynników, w tym decyzji politycznych dotyczących kosztów administracyjnych, kosztów procedur medycznych, cen leków, sprzętu i aparatury. Z tymi kosztami starzenie się społeczeństwa ma niewiele wspólnego. W Polsce wydatki NFZ na opiekę zdrowotną nad seniorami są niemal analogiczne, jak wielkość składek odprowadzanych przez osoby starsze do NFZ.

5. Uczestnicy Kongresu zwracają uwagę na potrzebę wszechstronnego monitorowania sytuacji zdrowotnej seniorów. Tylko solidne, wiarygodne dane o sytuacji osób starszych umożliwiają optymalne przełożenie pozyskanej wiedzy na decyzje polityczne i wybór najefektywniejszych interwencji w zakresie promocji zdrowia, profilaktyki chorób, leczenia i rehabilitacji, opieki paliatywnej, organizacji opieki zdrowotnej, w tym geriatrycznej, opieki socjalnej i środowiska społecznego. Niezbędne jest wypełnienie luki w wiedzy co do rzeczywistych kosztów opieki zdrowotnej nad osobami starszymi. Tylko na podstawie rzetelnych danych można przeciwdziałać zakorzeniającym się stereotypom, nieuprawnionym uogólnieniom oraz obiektywnie oceniać efekty działań podejmowanych przez odpowiedzialne instytucje i organy wobec konkretnej starszej osoby; kategorii seniorów o specjalnych potrzebach zdrowotnych.
6. Wyrażamy przekonanie, że potrzeby zdrowotne seniorów przewlekłe chorých, niepełnosprawnych, niesamodzielnych, nie mogą być sprowadzane jedynie do bezpośrednich potrzeb medycznych ustalanych na podstawie często niepełnej diagnozy lekarskiej. Osoby te wymagają kompleksowego, geriatrycznego podejścia, które nadal jest raczej wyjątkiem niż normą. Istotne jest określenie stopnia upośledzenia zdrowia i zaburzenia funkcjonowania chorego i jego rodziny, dla ustalenia:
 - zakresu niezbędnych świadczeń opiekuńczych, socjalnych, pomocy w rozwiązywaniu rozlicznych problemów życia codziennego tych seniorów i ich rodzin, wynikających z czasochłonności opieki, pracy papierkowej dla uzyskania świadczeń i refundacji, telefonów w celu umówienia wizyt i badań, a czasami spowodowanych słabą orientacją lekarza co do choroby, brakiem zrozumienia, brakiem wsparcia z jego strony;
 - zakresu koniecznego wsparcia rzeczowego i finansowego rodziny i/lub profesjonalnych opiekunów;
 - możliwości wykorzystania innowacji technologicznych (ICT) dla zaspokojenia potrzeb osób starszych niepełnosprawnych i niesamodzielnych (np. zdalne monitorowanie wskaźników zdrowia).

Ten medyczny i pozamedyczny katalog potrzeb zdrowotnych starych ludzi przemawia za koniecznością integracji pomocy społecznej i ochrony zdrowia!

Jesteśmy przekonani, że holistyczne, tzn. całościowe podejście zdrowia publicznego do zjawiska długowieczności stanowi wielką szansę na uzupełnienie dotychczasowych paradygmatów polityki zdrowotnej i społecznej aby systemy te mogły działać bardziej efektywnie, sprawiedliwie i długofalowo dla promocji zdrowia, prewencji chorób, zaspokajania potrzeb ludzi cierpiących na choroby przewlekłe, niepełnosprawnych i niesamodzielnych w wieku senioralnym.

1.6. Zwracamy się do Ministra Rozwoju i Technologii o opracowywanie takich rozwiązań w mieszkalnictwie, by uwzględnia-

ły one oczekiwania i uzasadnione potrzeby osób starszych

Miejsce zamieszkania dla osób starych często stanowi główne miejsce całodobowego pobytu. Dlatego szczególnie ważnym jest stworzenie jak najlepszych warunków do życia dla osób starych, często samotnych, niepełnosprawnych lub z ograniczoną sprawnością fizyczną czy psychiczną, które z powodu licznych barier, nie tylko architektonicznych, pozostają większość czasu we własnych mieszkaniach.

Wraz z wiekiem zmienia się sytuacja życiowa większości ludzi starych, zmienia się wielkość dochodów, ale także struktura wydatków, wzrasta zapotrzebowanie dotyczące opieki zdrowotnej. Także potrzeby mieszkaniowe osób starych są zupełnie inne niż osób młodych, m.in. rosną wymagania dotyczące otoczenia miejsca zamieszkania.

Uważamy, iż celem działania państwa i innych podmiotów administracji publicznej, w tym samorządowej, powinno być wyznaczenie kierunków polityki miejskiej, aby stały się bardziej innowacyjne i zespolone w uruchamianiu społeczno-ekonomicznego potencjału ludności starszej wiekiem, i przyczyniały się do poprawy jakości życia seniorów.

Główne zadania realizacyjne w tym zakresie dotyczą:

1. projektowania mieszkań, usług społecznych i transportu związanego z rozwojem miast bez barier architektonicznych,
2. wprowadzania i rozpowszechniania nowych technologii poprawiających jakość życia ludności starszej wiekiem, w tym: budowa wind, by zlikwidować „zjawisko więźniów IV piętra”;
3. budowy mieszkań wspomaganych po-

zwalających na uzyskanie samodzielności w codziennym funkcjonowaniu, zakupach, załatwianiu spraw urzędowych itp., ułatwiające nawiązywaniu kontaktów społecznych, tworzenia wolontariatu, pomoc sąsiedzkiej itp. oraz dające szanse na urlop wytchnieniowy stałym opiekunom osób niesamodzielnych;

4. zarządzania miastami i przyszłości obszarów miejskich w starzejącym się społeczeństwie oraz
5. wspierania rozwoju mieszkalnictwa uwzględniającego potrzeby ludności starszej wiekiem.

Jedną z możliwości jest tworzenie stref zamieszkiwania „przyjaznych ludności zaawansowanej wiekiem” z mieszkalnictwem przystosowanym w sensie techniczno-budowlanym, architektoniczno-urbanistycznym, obejmujących zagospodarowany do celów mieszkalnych teren i obiekty usługowe oraz w wymiarze środowiska mieszkalnego wraz elementami środowiska naturalnego przetworzonymi przez człowieka na obszarze zamieszkiwania i oddziałującymi na niego.

Strefy takie powinny zapewniać łatwy dostęp do komunikacji pieszej i rowerowej, bezpieczny sposób poruszania się, a także charakteryzować się rozwiniętą demokracją lokalną gwarantującą wpływ starszych członków społeczności miejscowych na sprawy bezpośrednio ich dotyczące, np. sprawny transport publiczny udostępniający odleglejsze obszary miejskie oraz inne udogodnienia.

Jesteśmy jednak świadomi, że nawet spełniające powyższe warunki, precyzyjnie zaprojektowane strefy „przyjazne ludności zaawansowanej wiekiem” mogą w realiach rynkowych stać się

„gettami” ludzi starszych, niwecząc dążenia do równoważenia struktury przestrzennej miast.

Uważamy, że władze miejskie, projektanci, urbaniści muszą umieć odpowiedzieć na zasadnicze pytanie, czy seniorzy muszą się chronić przed społecznością miejską, czy też społeczność ta winna ulec gruntownej zmianie, by zapewnić starszym godne bytowanie w przestrzeni miejskiej.

Uważamy, w kontekście mieszkalnictwa, że potrzebne są innowacje i nowe technologie, które jednak nie zastąpią pomocy społecznej, choć mogą:

1. zmniejszyć jej koszty, jak to się dzieje w krajach skandynawskich;
2. poprawić jakość świadczeń.

Pełniejsze wykorzystanie nowych technologii do czynienia życia ludności starszej łatwiejszym wymagać będzie znacznych zmian w strukturze i kierunkach rozwoju miast, co jest kwestią przyszłości, ale wymaga już podjęcia prac przygotowawczych.

Uczestnicy Kongresu dostrzegają szereg trudności związanych z naciskiem na własne finansowanie mieszkania w okresie emerytury. Starsi właściciele-użytkownicy stają się głównym przedmiotem strategii upłynniania bogactwa zawartego w ich nieruchomościach mieszkaniowych w zamian za przejęcie - np. przez bank - prawa własności lub użytkowania opuszczanego lokalu.

Stosowane są w tym celu na ogół, takie metody jak:

1. odkładanie bieżących płatności stających się długiem podlegającym zwrotowi w chwili sprzedaży i - lub - opuszczenia lokalu przez starego mieszkańca;
2. inwestorski zakup mieszkania od seniora za cenę niższą od wartości ryn-

kowej w zamian za dożywotnią rentę i opłacanie czynszu oraz

3. tzw. hipoteka odwrócona.

Polityka miejska i działania dotyczące starzejącej się ludności prowadzone są przez oddzielne ministerstwa, podlegają niejednakowym kompetencjom władz terytorialnych. Przejście od „rządzenia miastem” do „zarządzania miejskiego” jako forma przystosowania się do „epoki długowieczności” oznacza między innymi podejmowanie decyzji i metod działania opartych na partnerstwie z ludnością w starszym wieku.

**1.7. Zwracamy się do Ministra Sprawie-
dliwości, Policji i organów pomocy społecz-
nej o zintensyfikowanie działań na rzecz za-
pewnienia seniorom szeroko zdefiniowanego
poczucia bezpieczeństwa.**

**Poczucie bezpieczeństwa to jedna z pod-
stawowych potrzeb człowieka. Osoba star-
sza jest na to szczególnie wrażliwa, bowiem
w relacjach społecznych jest najczęściej
stroną słabszą.** Mimo intensywnych działań
prewencyjnych i kampanii informacyjnych
prowadzonych w organizacjach senioralnych,
wciąż **nasilają się różnorodne przestępstwa
na szkodę osób starszych**, a metody wyłudza-
nia pieniędzy, danych osobowych, fikcyjnych
inwestycji kapitałowych, zaciągania kredytów
i wielu innych są coraz bardziej wyrafinowane.
Przedmiotem badań i stałych działań prewen-
cyjnych powinny być także zagadnienia bez-
pieczeństwa w cyberprzestrzeni, od którego
często rozpoczynają się działania przestępcze
na szkodę osób starszych.

**Wykrywalność sprawców tych prze-
stępstw nie przekracza 25% przypadków, co
dla poszkodowanych jest zjawiskiem niezwy-
kle dramatycznym.**

Nieustającą więc pozycją oferty programowej UTW powinna być prewencja w różnych formach, wydawanie poradników identyfikujących zagrożenia oraz promowanie wzorców zachowania się w sytuacji zagrożenia.

Zagrożeniem bytu, zdrowia i elementarnych praw seniorów jest **przewlekłość procedur sądowych** z udziałem lub z powództwa osób starszych (niekiedy niedożywających sprawiedliwości).

Jednym z czołowych zagrożeń, na które uskarżają się osoby starsze w badaniach ankietowych jest przemoc psychiczna, fizyczna i ekonomiczna ze strony rodziny, przejawiająca się m.in w:

- konieczności wspierania finansowego przez seniorów młodszych członków rodziny (dzieci, wnuków), np. poprzez całkowite finansowanie kosztów użytkowania, wspólnego mieszkania, spłatę kredytów zaciąganych przez członków rodziny na nazwisko seniora,
- spychaniu na margines życia rodzinnego,
- przemocy psychicznej, ekonomicznej, a nawet fizycznej,
- nadużywaniu procedury ubezwłasnowolnienia osób starszych, podyktowanym wyłącznie niecierpliwością w objęciu mieszkania, majątku, dysponowania oszczędnościami itp. a nie dobrem podopiecznego.

Są to zjawiska, których skali nie oddaje w pełni żadna ewidencja i statystyki sądowe, bowiem seniorzy bardzo się wstydzą o nich mówić, rzadko występują na drogę sądową, mają też skłonność do usprawiedliwiania niegodziwości członków rodziny, a nawet sami siebie obarczają winą za niewłaściwe wychowanie dzieci, wnuków.

Środowisko UTW postuluje podjęcie m.in. takich działań, jak:

1. wprowadzenie przyspieszonego trybu rozpatrywania wszelkich spraw sądowych z powództwa osób starszych lub z ich udziałem, zwłaszcza gdy sprawy dotyczą żywotnych spraw bezpieczeństwa lub narażających osoby starsze na utratę zdrowia;
2. udzielanie bezpłatnej pomocy prawnej osobom starszym w reprezentowaniu seniorów w czasie rozpraw przed sądem,
3. okazywanie większej empatii i asertywności w decydowaniu przez sądy o ubezwłasnowolnieniu osoby starszej, bowiem instytucja ubezwłasnowolnienia ze swojej istoty ma chronić i służyć dobru seniora, a nie zaspokajać niecierpliwość w objęciu spadku, chciwość i inne przyziemne interesy spadkobierców,
4. powołanie, w ramach systemu pomocy społecznej, kuratorów nad sytuacją osób starszych na wzór kuratorów rodzin dysfunkcyjnych z Niebieską Kartą,
5. wzmocnienie kadrowe i logistyczne działań Policji w wykrywanie sprawców przestępstw na szkodę osób starszych.

Odrębnym ale niezwykle ważnym elementem jest zapewnienie bezpieczeństwa materialnego i socjalnego.

1.8. Zwracamy się członków Polskiej Akademii Nauk, przedstawicieli wyższych uczelni, kadry kierowniczej korporacji, partnerów biznesowych o utrzymanie dobrych praktyk w zakresie wsparcia edukacyjnego środowiska UTW.

Uniwersytety wciąż doskonalą swoje programy edukacyjne i profilaktyczne, dlatego też wskazane jest rozszerzanie wszelkich form bezpośredniej współpracy, które przyniosły dotychczas wielki pożytek dla społeczności UTW:

1. dobrą praktyką, wartą kontynuacji i powielania w kraju, są pakiety edukacyjne realizowane przez profesorów Polskiej Akademii Nauk na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego woj. mazowieckiego; są one finansowane z budżetu urzędu marszałkowskiego, a dla UTW są bezpłatne;
2. ze strony wolontariatu pracowniczego - wykłady pracowników banków, sądów, placówek służby zdrowia, instytucji centralnych i korporacji biznesowych, pracowników Policji,
3. patronaty naukowe i bezpośrednie wsparcie edukacyjne ze strony macierzystych lub patronackich uczelni.

Należy podkreślić, że kontakty z kadrą naukową i kierowniczą są gwarancją zapewnienia wysokiego poziomu naukowego wykładów, zwłaszcza w małych aglomeracjach nieposiadających ośrodków akademickich. Seniorzy są złaknieni wiedzy, m.in. w zakresie nowoczesnych technologii medycznych, nowych rozwiązań legislacyjnych, nauk społecznych, a także krajowej i międzynarodowej polityki.

1.9. Zwracamy się do Przewodniczącego Zespołu Parlamentarnego ds. UTW o:

1. pozyskanie do składu Parlamentarnego Zespołu ds. UTW kolejnych parlamentarzystów Sejmu i Senatu RP reprezentujących różne opcje polityczne, co ułatwi podejmowanie inicjatyw i działań na rzecz seniorów ponad

podziałami, bardziej skuteczny proces legislacyjny wypracowanych wspólnie kierunków działania;

2. zwiększenie aktywności Zespołu w codziennych kontaktach z Uniwersytetami Trzeciego Wieku, jego obecności w mediach oraz kontaktów i wizytacji różnych środowisk senioralnych, zwłaszcza w kontekście wyzwań związanych kształtowaniem polityki senioralnej;
3. wypracowanie stałych form kontaktów i form współdziałania ze środowiskiem UTW, np. zapraszania przedstawicieli UTW na posiedzenia zespołu, konsultowanie projektów aktów prawnych dot. seniorów itp.
4. inspirowanie przez Zespół merytorycznych rozwiązań systemowych i programów działania w corocznych programach współpracy samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi;
5. opiniowanie i wspieranie inicjatyw legislacyjnych dotyczących osób starszych;
6. opracowanie planu i harmonogramu pracy z co najmniej półrocznym wyprzedzeniem oraz włączanie zarówno organizacji UTW jak i instytucji centralnych w jego realizację.

Autorzy niniejszego PAKTU pokładają wielkie nadzieje na wniesienie przez członków tego Zespołu cennych uwag do ostatecznej jego treści, a następnie udzielenie wsparcia w jego wdrażaniu.

Środowisko UTW ma stałe kontakty z parlamentarzystami w ich okręgach wyborczych oraz rozeznanie i ocenę ich zaangażowania w sprawy seniorów i może zarówno zainspirować ich do przystąpienia do Zespołu, a jed-

nocześnie udzielić zainteresowanym rekomendacji i dostarczyć inspiracji do aktywnego działania.

Stawia też do dyspozycji swoje kanały informacyjne i logistykę do prowadzenia badań społecznych na populacji seniorów konsultacji społecznych nowych rozwiązań prawnych dot. osób starszych na terenie całej Polski.

Środowisko UTW nie unika dyskusji nad trudnymi tematami. Do takich należy dziś ogólnosiwiatowy trend zrównania wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn oraz wydłużenia wieku przechodzenia na emeryturę.

Zagadnienie to poprzedzone być musi szerokim dialogiem społecznym wraz z równoległym wdrażaniem rozwiązań w zakresie dobrowolnych, alternatywnych sposobów wydłużania aktywności zawodowej.

2. Rozwój podmiotów ekonomii społecznej i wspomagane zatrudnienia

Rynek pracy dla osób o szczególnych potrzebach tj. osób starszych niepełnosprawnych, niesamodzielnych wspomagany musi być przez rozwój ekonomii społecznej, czyli sfery, w której ekonomiczna działalność służy realizacji celów społecznych.

Tworzenie warunków do rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej oraz wspieranie współpracy administracji publicznej z podmiotami ekonomii społecznej należy do zakresu MRPiPS. Chodzi przede wszystkim o zatrudnianie i reintegrację osób, które znajdują się w wyjątkowo trudnej sytuacji życiowej i są zagrożone wykluczeniem społecznym. To szczególnie niepełnosprawni, bezrobotni oraz seniorzy.

Lepiej dopasowane do ich potrzeb miejsca pracy to jednak nie wszystko. Wśród celów

społecznych jest także wspieranie podmiotowości i samodzielności tych osób, odbudowa ich zdolności do pełniejszego uczestniczenia w życiu społecznym i zawodowym. To także działania na rzecz rozwoju lokalnego.

Cele ekonomii społecznej i solidarnej realizowane są przez podmioty ekonomii społecznej. Należą do nich:

- przedsiębiorstwa społeczne, np. spółdzielnie socjalne,
- jednostki reintegracyjne, czyli takie, których głównym celem jest ponowna integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- podmioty działające w sferze pożytku publicznego takie jak stowarzyszenia, fundacje oraz podmioty sfery gospodarczej utworzone w związku z realizacją celu społecznego – spółki non-profit i spółdzielnie, których celem jest zatrudnienie np. inwalidów i nieświadomych.

Zważywszy, iż:

1. najtrudniejszą pozycję na rynku pracy i małe szanse na znalezienie pracy mają osoby niepełnosprawne,
2. praca dla osób niepełnosprawnych to szansa na samodzielność, a zarazem forma rehabilitacji zdrowotnej oraz poprawę sytuacji ekonomicznej i pozycji w społeczeństwie,

należy przyjąć, że wszelkie instrumenty wspomagania zatrudnienia osób niepełnosprawnych i tworzenia dla nich nowych miejsc pracy warte są i wymagają zaangażowania państwa, samorządu terytorialnego i mogą przynieść wielorakie korzyści.

Osobom chcącym pracować należy udzielić wszechstronnego wsparcia szkoleniowego i materialnego niezależnie od wieku i posiadanych uprawnień emerytalnych lub rentowych oraz udostępnić mechanizmy wsparcia stosowane w polityce rynku pracy wobec bezrobotnych w wieku do 60 lat.

Ważną kwestią jest tworzenie możliwości w wyborze nowych ścieżek karier aktywności dla pracujących w zawodach, które wymagają wysokiej sprawności psychofizycznej jak hutnictwo, górnictwo, obsługa transportu, a także niektóre zawody artystyczne. Jest to szansa na aktywność seniorów w zawodach, w których wiek i doświadczenie zawodowe jest atutem, a wymagania psychotechniczne są łagodniejsze.

3. Tworzenie rynku pracy dla osób starszych

„ Dla wielu seniorów praca zawodowa była i jest główną treścią i sensem życia.

Jej nagłe zakończenie powoduje nie tylko znaczące obniżenie budżetu domowego i poziomu życia, do którego senior przywykł, ale też nasilenie chorób przewlekłych, podatność na choroby ośpienne, depresje itp.

Ageizm sprzyja zaburzeniom zdrowia psychosomatycznego i złemu samopoczuciu starszych pracowników. Pracodawcy boją się potencjalnej absencji chorobowej starszych pracowników, obniżonych parametrów wydolności psychofizycznej, ograniczonej mobilności, np. ograniczeń w prowadzeniu pojazdów, możliwości wyjazdów w delegacje, niedostatku kompetencji informatycznych, trudnej asymi-

lacji w środowisku osób młodych i wielu innych.

Zważywszy zatem, iż:

1. wielu relatywnie młodych seniorów, w tym pracujących w wolnych zawodach, emerytowanych pracowników naukowych, rzeczoznawców, ekspertów, agentów ubezpieczeniowych itp. pragnie podtrzymać jak najdłużej aktywność zawodową;
2. o potrzebie aktywności zawodowej decydują zarówno względy osobowościowe, zdrowotne, społeczne jak i ekonomiczne. Jej zaprzestanie w wieku 60/65 lat to wielkie marnotrawstwo potencjału intelektualnego i wytwórczego, a dla zainteresowanych źródło frustracji i przyczyna drastycznego pogorszenia sytuacji finansowej;
3. niektórzy emeryci pragną rozpocząć nową ścieżkę kariery zawodowej i wykorzystując swoje doświadczenia zawodowe podejmują nowe lub pokrewne zajęcia zarobkowe, np. w zakresie zarządzania nieruchomościami, prowadzenia biur rachunkowo-księgowych, rzeczoznawstwa majątkowego, doradztwa podatkowego itp.
4. pragną realizować się w pracy społecznej i zakładają organizacje pozarządowe,

to ogromnym, niezwykle chłonnym, **rynkiem pracy dla osób starszych mogłyby być m.in. organizacje pozarządowe**, zwłaszcza zrzeszające osoby starsze. Potrzebują one księgowych, prawników, doradców, instruktorów, lektorów itp. specjalistów, lecz barierą ich stałego zatrudnienia w NGO są bardzo wysokie koszty pracy.

Organizacje mają większe możliwości elastycznego czasu pracy, zatrudnienia w niepełnym wymiarze godzin, wykonywania pracy w domu.

Barierą wskazywaną przez wszystkie niemal organizacje pozarządowe jest **niedostatek środków finansowych organizacji na stałe zatrudnienie**, pogłębiony koniecznością pobierania od pracownika składek ZUS oraz ponoszenia dodatkowych kosztów z tego tytułu przez pracodawcę.

Z badań wynika, iż seniorzy bardzo chętnie podejmowaliby dorywczą pracę zarobkową w przyjaznym środowisku swojej macierzystej organizacji, lecz warunkiem powodzenia jest wprowadzenie różnych form finansowego wspomagania takiego zatrudnienia.

Korzyści z rekomendowanych rozwiązań byłyby wielorakie: zwiększenie oferty programowej i poprawa kondycji organizacji, poprawa sytuacji finansowej seniora, zwiększenie jego aktywności, pobudzanie dodatkowego popytu wewnętrznego, rozwój srebrnej gospodarki, a co zatem idzie wpływów do budżetu państwa z podatków sektora wytwórczego, w tym VAT. W szerszym kontekście to także poprawa stanu zdrowia i kondycji psychofizycznej osób starszych. **Wychodząc naprzeciw powyższym potrzebom, środowisko UTW przedkłada postulaty i rekomendacje dla:**

1. **Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej**, które powinno podjąć prace nad wprowadzeniem instrumentów ekonomicznych i socjalnych zachęcających obydwie strony, tj. pracodawców i potencjalnych pracowników do nawiązania relacji, m.in. poprzez zwolnienie emerytów i rencistów z podatku

dochodowego od osób fizycznych od wynagrodzeń na umowach cywilnoprawnych oraz obciążeń ich wynagrodzeń oraz kosztów pracodawcy z tytułu składek na rzecz ZUS;

2. **Urzędów pracy**, które powinny rozszerzyć interpretację definicji „bezrobotnego” lub stworzyć odrębną definicję „osoby starszej poszukującej pracy” i wyposażać ją w przywileje i formy wsparcia przewidziane obecnie dla „bezrobotnego”.

Pozwoliłoby to na objęcie osób starszych chcących pracować formami pomocy np. dotacjami na zakup środków produkcji, sprzętu komputerowego, oprogramowania, finansowania szkoleń kwalifikacyjnych itp.

Różnorodne zachęty do zatrudniania osób starszych powinny znaleźć się w nowelizacji Kodeksu Pracy jak i w przepisach o zabezpieczeniu społecznym.

Starsi pracownicy są z reguły bardziej stabilni i lojalni wobec pracodawcy, a w wielu zawodach dojrzały wiek jest atutem budzącym zaufanie u klientów. Posiadają też doświadczenia i umiejętności, które nabywa się z wiekiem, jak rozwiązywanie konfliktów międzyludzkich, zarządzanie personelem, identyfikacja i niwelowanie ryzyka itp.

Powyższy kierunek działania to także alternatywa dla potencjalnego urzędowego podnoszenia wieku emerytalnego, źle odbieranego społecznie, który ponadto w wielu zawodach jest niemożliwy do utrzymania aktywności, a dla wielu ludzi ze względów zdrowotnych niewykonalny i nieefektywny. **Jednak nie powinno to zamykać dyskusji społecznej, eksperckiej i politycznej na ten temat.**

4. Dokonanie przeglądu dotychczasowych uregulowań prawnych, polityk publicznych, działań administracyjnych na wszystkich szczeblach oraz praktyk społecznych pod kątem ageizmu instytucjonalnego i doznawanego przez seniorów w codziennym życiu

W maju 2024 r. Grupa Roboczej ONZ ds. Starzenia się (OEWGA) przyjęła w drodze konsensusu decyzję 14/1, w której:

1. ageizm uznano za szeroko rozpowszechnione zjawisko oparte na uprzedzeniach;
2. podkreślono, że ageizm jest zjawiskiem nieakceptowalnym, a jego eliminacja musi dotyczyć wszelkich form przemocy, dyskryminacji oraz zaniedbań osób starszych, co ma fundamentalne znaczenie dla możliwości pełnego korzystania przez seniorów z praw człowieka i podstawowych wolności.

Zadaniem wspólnym zarówno rządu, samorządu, jak i organizacji senioralnych i to w wielu obszarach jest walka ze negatywnymi stereotypami dotyczącymi osób starszych i zjawiskiem ageizmu czyli dyskryminacji ze względu na wiek.

Jak wynika z informacji o strategicznych kierunkach działania UTW, zamieszczonych w Części 1. niniejszego Paktu zwalczanie wszelkich form ageizmu jest priorytetem naszej aktywności - dziś i w przyszłości.

Dyskryminacja ze względu na wiek ma miejsce w wielu obszarach życia, takich jak m.in.:

1. dostęp do służby zdrowia, w tym dostęp do opieki długoterminowej i paliatywnej;
2. dostęp do rynku pracy;
3. dostęp do edukacji;
4. dostęp do nowych technologii;
5. dostęp do informacji o możliwych for-

mach wsparcia;

6. dostosowania do zmian klimatycznych;
7. dostosowania mieszkań i dostępność infrastruktury;
8. dostęp do wsparcia środowiskowego.

Niezbędne są kampanie społeczne adresowane do wszystkich grup wiekowych, poczynając od najmłodszych obywateli, na rzecz promowania wysokiej pozycji seniora w rodzinie i społeczeństwie, tworzenie etosu osoby starszej jako seniora rodu, mentora, doradcy, służącego młodym swoim doświadczeniem, mądrością życiową, autorytetem.

Zadanie to powinno znaleźć się w znowelizowanej strategii rządowej polityki senioralnej, jak i w priorytetach zadań w konkursach dotacyjnych dla organizacji pozarządowych.

Zadania inspirujące w tym zakresie powinny wyjść także od Rady ds. Polityki Senioralnej, a także sejmowych i senackich komisji zajmujących się problematyką osób starszych. Społeczność UTW, jeżeli chodzi o zjawisko ageizmu, jest otwarta na szeroki katalog tematów do dyskusji i nie unika kwestii trudnych, drażliwych, przesłoniętych, z różnych przyczyn, kurtyną milczenia. Istnieje potrzeba przedstawienia się uprzedzeniom, poszanowania seksualnej podmiotowości i różnorodności ludzi w starszym wieku poprzez opracowanie niedyskryminujących rozwiązań praktycznych zwiększających z jednej strony świadomość seniorów co do ich praw w sferze życia seksualnego, a z drugiej strony mających na celu podniesienie świadomości personelu medycznego, zwłaszcza lekarzy rodzinnych i geriatrów, co do konieczności bardziej holistycznego myślenia o osobie starszej z uwzględnieniem porad profilaktycznych i leczniczych związanych z życiem seksualnym. Do zadań personelu medycz-

nego i opiekuńczego należy także zapobieganie napaściom na tle seksualnym w domach opieki dla osób starszych, np. poprzez wyjaśnienie, kiedy aktywność seksualna jest akceptowalna, a kiedy nie.

Wysoce niehumanitarną formą ageizmu instytucjonalnego jest nieposzanowanie prawa do godnego umierania przysługującego osobie starszej w terminalnej fazie życia z powodu ciężkich schorzeń.

Uważamy, że zasada poszanowania praw osoby nieuleczalnie lub śmiertelnie chorej, powinna zostać wprowadzona do współczesnej praktyki lekarskiej. Aby tak się stało, niezbędna jest zarówno refleksja etyczna, jak również jej praktyczne zastosowanie, które polega na upodmiotowieniu pacjenta, co oznacza konieczność postrzegania umierającego chorego jako osoby należącej nadal do świata żywych z przynależnymi prawami człowieka. Celem działań medycznych jest chory człowiek, a nie, przede wszystkim, „życie i zdrowie ludzkie” lub „przeciwdziałanie cierpieniu”, jako samoistne byty – oderwane od umierającego człowieka. Afirmacja życia może rodzić postawy zwane uporczywą terapią, zaś afirmacja ulgi w cierpieniu jako najwyższego dobra może prowadzić do postaw eutanatycznych – dla ulżenia cierpieniu warto poświęcić życie chorego.

Wyrażamy przekonanie, wsparte zasadami etyki lekarskiej, że opieka paliatywna poprawia jakość życia starszych pacjentów, ich rodzin i opiekunów oraz zmniejsza ryzyko fizycznego i psychicznego cierpienia. Dlatego niezwykle istotne jest udostępnienie starzejącemu się społeczeństwu odpowiedniej i spersonalizowanej opieki paliatywnej, zapewniającej możliwość przeżycia ostatniego etapu życia bez bólu i cierpienia.

Nasze klarowne stanowisko w tej sprawie nie oznacza zamykania oczu na postępujące w wielu krajach zmiany postaw społecznych, stanowisk środowisk lekarskich i filozofii medycyny wobec metody zwanej lekarską/medyczną pomocą w śmierci. Krajami, w których śmierć wspomagana przez lekarza jest legalna są: Australia (wszystkie stany), Belgia, Holandia, Kanada, Luksemburg, Stany Zjednoczone (wybrane stany), Hiszpania, Szwajcaria. Łącznie dotyczy to 29 jurysdykcji, we Francji ustawa jest procedowana.

Temat ten często podejmowany jest przez samych seniorów, nieuleczalnie chorych, którzy nie godzą się na sztuczne podtrzymywanie życia, za cenę ogromnych cierpień fizycznych i psychicznych, poniżających procedur, czyniących ich byt niezdolnym.

III. Zwracamy się do ogółu społeczeństwa i do wszystkich podmiotów życia publicznego w Polsce z syntezytycznym, końcowym przesłaniem

- Postrzeganie długowieczności jako zjawiska pozytywnego stwarza szansę na zakwestionowanie szkodliwych stereotypów wobec człowieka starego i starości, sprzyja przemyśleniu i optymalnemu wyborowi priorytetów w politykach publicznych uwzględniających zróżnicowane potrzeby ludzi w starszym wieku. Podkreślamy jednak, że zamieszczone w tym Pakcie postulaty i rekomendacje, także te dotyczące spraw trudnych, mogą być z powodzeniem wykorzystane dla poprawy losów ludzi w każdym wieku.

- Wykorzystując doświadczenia i kontynuując dobre praktyki z ostatnich 10 lat, niniejszy Pakt na Rzecz Seniorów 2025 i zawarte w nim postulaty, rekomendacje i wnioski będą przekazane do konkretnych instytucji i osób, z ofertą prowadzenia szerokich konsultacji społecznych w środowiskach senioralnych, współdziałania na etapie ich realizacji oraz z nadzieją na osobistą reakcję adresatów i przyjęcie odpowiedzialności za ich wdrożenie. W trosce o dobro wszystkich seniorów, jesteśmy szczególnie zainteresowani pozytywnym rozpatrzeniem naszego postulatu w sprawie powołania autonomicznej instytucji Rzecznika Praw Osób Starszych.
- Środowisko UTW, zwłaszcza ich liderów, czeka wieloletnia żmudna praca nad zniwelowaniem skutków pandemii, poprawą kondycji psychofizycznej naszych seniorów, odbudowaniem populacji czynnych słuchaczy, przywróceniem dawnej, niezwykle szerokiej oferty programowej UTW i ustawiczna praca nad wzmocnieniem instytucjonalnofinansowym organizacji oraz nad standaryzacją jakości ich funkcjonowania.
- Do długofalowej strategii należy także inspirowanie i zacieśnianie współpracy ze środowiskami parlamentarzystów, jednostkami samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, organami i instytucjami państwowymi, ze światem nauki i techniki oraz mediami, a także rozwój współpracy międzynarodowej.
- Będziemy czynić wysiłki dla tworzenia etosu osoby starszej w rodzinie i społeczeństwie, przeciwdziałać wszelkim formom dyskryminacji ze względu na wiek, domagać się równego i godnego traktowania każdej osoby starszej niezależnie od jej stanu psychofizycznego i statusu socjalnego. Dlatego informacje, opinie i sprawy ludzi w starszym wieku będziemy rozpatrywać także w kategoriach etycznych: prawdy, dobra i mądrości.
- Takie podejście wykorzystamy w celu zahamowania rozpowszechniania wielu mitów i uproszczeń, czego symbolem jest wyrażenie „Demograficzne tsunami starych ludzi”, a które jest, tak jak inne stereotypowe wyobrażenia na temat seniorów:
 1. niezgodne z rzeczywistością, czyli błędne, gdyż jest oparte na fałszywej interpretacji danych;
 2. szkodliwe dla człowieka staroego i populacji ludzi starych; dla rodziny i relacji międzypokoleniowych; dla lekarzy i systemu zdrowotnego; dla rynku pracy i systemu zabezpieczenia społecznego; dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju;
 3. niemądre, gdyż abstrahuje od doświadczeń seniorów, nie uwzględnia szerszego kontekstu oraz wiedzy z różnych dziedzin, nie bierze pod uwagę wszystkich opcji i ich konsekwencji, źle identyfikuje problemy i utrudnia ich skuteczne rozwiązanie.
- Uczestnicy IV Kongresu będą promować podejmowanie mądrych decyzji w odniesieniu do ludzi starych poprzez

szersze wykorzystywanie kilku znanych, niedrogich, stosowanych w codziennej działalności UTW od 50 lat, zasad:

1. **Zachęcanie do nieskrępowanej debaty z udziałem odpowiednich ludzi:**

1. o zróżnicowanym i bogatym doświadczeniu i wiedzy;
2. gotowych się uczyć od siebie nawzajem, przyjmować nowe pomysły;
3. reprezentujących różne grupy społeczno-demograficzne i kulturowe;
4. obdarzonych wyobraźnią i kulturą osobistą.

2. **Upewnienie się, że zadajemy właściwe pytania:**

1. z różnych dziedzin istotnych dla pozyskania rzetelnej wiedzy o ludziach w starszym wieku;
 2. służące sformułowaniu i realizacji dobrych celów polityk publicznych na rzecz twórczej, aktywnej, zdrowej starości oraz odpowiedniej opieki nad osobami niesamodzielnymi;
 3. w sprawie przydatności proponowanych rozwiązań w polityce senioralnej dla dobra całej populacji - starych i młodych.
3. Z punktu widzenia naszych doświadczeń w działalności na rzecz upodmiotowienia seniorów, jako rzecz fundamentalna jawi się uzyskanie odpowiedzi na pytanie o tożsamość starszego człowieka/pacjenta/klienta - w systemie zdrowotnym, w politykach publicznych, w życiu społeczno-gospodarczym, w środowisku lokalnym.

Pakt Na Rzecz Seniorów powinien być dokumentem żywym, podlegającym sukcesywnej

aktualizacji i uzupełnieniu adekwatnie do pojawiających się nowych zjawisk, potrzeb i wyzwań, których na etapie tworzenia nie można było przewidzieć.

Jego wdrażanie i realizacja poprzez inspirowanie i bieżącą współpracę z adresatami postulatów i rekomendacji będzie przedmiotem działań i troski liderów Uniwersytetów Trzeciego Wieku i innych organizacji senioralnych.

Ich członkostwo w radach seniorów różnych szczebli, Radzie ds. Polityki Senioralnej, sejmowej Komisji ds. Polityki Senioralnej, Obywatelskim Parlamencie Seniorów i innych senioralnych ciałach opiniotwórczych i inicjatywnych pozwoli na monitorowanie postępów w jego realizacji i reagowanie na ewentualne problemy.

Proces bieżącej, ustawicznej ewaluacji i oceny efektywności przyjętych do realizacji rozwiązań powinien inspirowani wdrażanie nowych metody i instrumentów oddziaływania.

Niech IV Wielki Kongres Uniwersytetów Trzeciego Wieku stanie się wspólną inspiracją do określenia nowej tożsamości polskich seniorów, pokazanie kim są i jaką rolę powinni odgrywać we współczesnym nowoczesnym społeczeństwie obywatelskim, zaś środowisko UTW niech będzie siłą przewodnią tego procesu. Oby rozwiązania polityki senioralnej były trwalsze niż zmieniające się rządy, a kolejne ekipy rządzących rozwijały i wzbogacały najlepsze praktyki poprzedników.

W imieniu zespołu redakcyjnego
Prezes Ogólnopolskiego Porozumienia UTW
Przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego
IV Wielkiego Kongresu UTW
Krystyna Lewkowicz

Dom lub mieszkanie pod dobrą ochroną

Zyskaj wsparcie i większą niezależność. Z ubezpieczeniem PZU Dom możesz otrzymać **odszkodowanie i pomoc fachowców w razie wielu zdarzeń.**

Dowiedz się więcej **u agenta, w oddziale, w mojePZU**
lub pod numerem **600 600 601**
(Opłata zgodna z taryfą operatora)

*Dedykujemy ten mądry
i piękny tekst jako credo działania
dla całego ruchu senioralnego.*

„Starość to nie jest wiek”

Czasem nie palę światła
I w zmierzchu patrzę szarość
I wraca myśl niełatwa
Odpowiedz czym jest starość

Trudne pytanie fakt
Odpowiedź zaś brzmi tak
Kolejny wiosenny śnieg
Do morza popłynął Wisłą
Starość to nie jest wiek
Starość to stan umysłu

Kolejny misterny ścieg
Drzewom korony pozmieniał
Starość to nie jest wiek
Starość to punkt widzenia

A życie jest tak ciekawe
I taką treść ma i formę
I umie być tak jaskrawe
Tak piękne tak niepokorne

Że każdym z życia kolorów
Zachwycam się od początku
I dokonuje wyboru
Wybieram coś na pamiątkę

Czy jabłoń była słodsza
Ptak fruwał bardziej szparko
Kiedy ja byłam młodsza
I gdy nosiłam warkocz

Może to prawda lecz
Jest jeszcze inna rzecz
Zielony wiatr z nieba zbiegł
Zielonym zaśpiewał listkom
Starość to nie jest wiek
To zimna myśl, że wiesz wszystko

Otoczył blask chmur i brzeg
I za nią wyruszył w pościg
Starość to nie jest wiek
To długie dni bez radości

A ja swe szanse oceniam
Błyszczysz w pasjansie król karo
I myśli, stan, punkt widzenia
U mnie nie zmienia się w starość

Bo ja wśród barwnych różności
W życiu jak w sklepie za szybą
Umiem nie wybrać starości
A przecież starość to wybór.